

DE TOEPASSING VAN STRAF(PROCES)RECHT OP MINDERJARIGE DADERS

Aantal woorden: 40.207

Julie Roelens

Studentennummer: 01104441

Promotor: Prof. dr. Philip Traest

Commissaris: Dhr. Wim Lammens

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master in de Rechten

Academiejaar: 2016 – 2017

VOORWOORD

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding tot Master in de Rechten aan de Universiteit Gent. Na een lange weg te hebben afgelegd, rond ik met dit schrijven trots mijn studentenperiode af.

Eerst en vooral wens ik mijn promotor, prof. dr. Philip Traest, te bedanken. Ik mocht in de derde bachelor mijn juridisch schrijven reeds binnen zijn vakgroep schrijven. Tot mijn groot genoegen werd mijn wens om ook mijn masterproef te mogen schrijven onder zijn begeleiding ingewilligd.

Ik mocht verder rekenen op de medewerking van enkele mensen die bijna dagelijks met mijn masterproefonderwerp te maken krijgen in de praktijk. Met grote dankbaarheid vermeld ik hier dan ook mevrouw Ann De Becker (jeugdadvocaat Balie Gent), mevrouw Ellen Van Wellen (staflid agentschap Jongerenwelzijn) en de heer Johan Put (gewoon hoogleraar, Faculteit Rechtsgeleerdheid KU Leuven).

Daarnaast wil ik graag mijn ouders bedanken die me de kans boden om mijn rechtenstudies aan te vatten en me al die jaren onvoorwaardelijk steunden om deze ook tot een goed einde te brengen. Mijn broer maakte me met plezier wegwijs op de faculteit en stond me doorheen elk studiejaar bij met raad en daad. Ook voor grondig overleg over mijn masterproef en het nalezen ervan kon ik opnieuw op hem rekenen. Hartelijk dank!

Tot slot een onontbeerlijk woord van dank aan mijn huisgenoten en mijn 'thesisbende'. Onze pauzes samen zorgden niet alleen voor talloze lachbuien, maar ook voor de broodnodige motivatie. Zowel het gezelschap in de bibliotheek, als daarbuiten waren een grote steun.

Julie Roelens
15 mei 2017, Gent.

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	I
INHOUDSTAFEL	III
GEBRUIKTE AFKORTINGEN	VI
INLEIDING.....	IX
HOOFDSTUK 1: SITUERING EN DUIDING BEGRIPPEN JEUGDBESCHERMINGSRECHT	1
I. Minderjarige daders	2
II. Strafrechtelijke schuldombekwaamheid	4
III. Verschillende jeugdrechtmodellen.....	5
a. <i>Jeugdbeschermingsmodel</i>	5
b. <i>Strafmodel</i>	6
c. <i>Herstelmodel</i>	6
d. <i>Sanctiemodel</i>	7
e. <i>Risicomangementmodel</i>	7
f. <i>Jeugdsanctierecht ?</i>	8
HOOFDSTUK 2: WETTELIJK KADER	10
I. Internationaal kader	10
a. <i>Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind</i>	11
b. <i>Beijing Rules</i>	15
c. <i>Riyadh Guidelines</i>	16
d. <i>JDL-Rules of Havana Rules</i>	17
II. Europees kader	18
III. Belgisch kader	21
HOOFDSTUK 3: EVOLUTIE VAN HET BELGISCHE JEUGD(BESCHERMINGS)RECHT.....	23
I. Vòòr de wet van 1912	23
II. De wet op de kindbescherming van 15 mei 1912	24
III. De wet op de jeugdbescherming van 8 april 1965	25
IV. Voorstellen tot hervorming	27
a. <i>Cornelis</i>	27
b. <i>Walgrave</i>	29
c. <i>Maes</i>	30
d. <i>Onkelinx</i>	32
V. De wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006	33
VI. Besluit: een Vlaams jeugdsanctierecht in de toekomst?	35
HOOFDSTUK 4: JEUGDDELINQUENTIERECHT	36
I. Interventie bij minderjarige daders	36
a. <i>Toepassingsgebied</i>	36
b. <i>Interventiegrond</i>	37
c. <i>Leeftijdsgrenzen</i>	38
d. <i>De betrokken actoren</i>	39
▪ <i>De politie</i>	39
▪ <i>Het Openbaar Ministerie</i>	40
▪ <i>De onderzoeksrechter</i>	43
▪ <i>Het jeugdrecht</i>	44
▪ <i>Jeugdadvocaten</i>	44

e.	<i>Criteria van de rechtshandhaving en toepassing maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding</i>	45
f.	<i>Ruim palet van maatregelen</i>	48
▪	Op het niveau van de gemeente	48
▪	Op het niveau van het Openbaar Ministerie	49
▪	Op het niveau van de jeugdrechter	53
(1)	Voorlopige maatregelen	53
(2)	Maatregelen ten gronde	57
II.	Rechtswaarborgen voor de minderjarige dader	63
a.	<i>De procedure</i>	64
b.	<i>Recht op bijstand van een raadsman</i>	68
c.	<i>Motiveringsplicht</i>	70
d.	<i>Hoorrecht</i>	71
e.	<i>Vermoeden van onschuld</i>	72
f.	<i>Zwijgrecht</i>	73
g.	<i>Recht op dossierinzage</i>	73
h.	<i>Recht op afzonderlijke berechting</i>	74
i.	<i>Recht op informatie</i>	74
j.	<i>Recht op een rechtsmiddel</i>	75
k.	<i>Recht op periodieke evaluatie</i>	76
	HOOFDSTUK 5: UITHANDENGEVING	77
I.	Uithandengeving na de Wetten van 15 mei en 13 juni 2006	77
a.	<i>Grondvoorwaarden</i>	78
b.	<i>Berechting</i>	81
II.	Overeenstemming met het internationaal kader (?)	83
	HOOFDSTUK 6: NEDERLANDS JEUGDSTRAFRECHT	85
I.	Jeugdstrafrecht	85
II.	Strafrechtelijke schuld(on)bekwaamheid	86
a.	<i>Jonger dan twaalf jaar</i>	87
b.	<i>Twaalf tot achttien jaar</i>	88
c.	<i>Achttien tot drieëntwintig jaar</i>	89
III.	Overeenstemming met het internationaal kader (?)	89
IV.	Positieve en negatieve punten uitgelicht	90
V.	Besluit	91
	HOOFDSTUK 7: EEN CONSTRUCTIEF JEUGD(SANCTIE)RECHT IN DE TOEKOMST ?	93
I.	Situering	93
a.	<i>Groenboek Zesde Staatshervorming – Justitieel beleid</i>	94
b.	<i>Vlaams Regeerakkoord 2014-2019</i>	95
c.	<i>Beleidsnota 2014-2019 – Welzijn, Volksgezondheid en Gezin</i>	96
d.	<i>Actieplan Jeugdhulp</i>	97
e.	<i>Conceptnota betreffende de contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie</i>	98
f.	<i>Naar een Vlaams Jeugddecreeet</i>	99
II.	Besluitteksten werkgroepen traject jeugdrecht	100
III.	Standpunt Werkgroep Jeugdsanctierecht	101
	BESLUIT	105
	BIBLIOGRAFIE	108
I.	Wetgeving	108
a.	<i>Internationale normen</i>	108

b.	<i>Europese normen</i>	108
c.	<i>Interne normen</i>	109
II.	Rechtsleer	112
a.	<i>Boeken</i>	112
b.	<i>Bijdragen in tijdschriften</i>	113
c.	<i>Bijdragen in verzamelwerken</i>	117
d.	<i>Doctoraatsproefschriften</i>	120
e.	<i>Websites</i>	120
f.	<i>Andere</i>	121
III.	Rechtspraak	122

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

- **Beijing Rules:** VN-resolutie 40/33 van 29 november 1985 betreffende “Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice”
- **Cass.:** Hof van Cassatie
- **Commissie Cornelis:** Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake Jeugdbescherming
- **EHRM:** Europees Hof voor de Rechten van de Mens
- **EPR:** European Prison Rules (Recommendation Rec (2006) 2 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the European Prison Rules van 11 januari 2006)
- **EVRM:** Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
- **GwH:** Grondwettelijk Hof
- **Havana Rules:** VN-resolutie 45/113 van 14 december 1990 betreffende “Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty”
- **Hergo:** herstelgericht groepsoverleg
- **IVRK:** Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, *United Nations Treaty Series*, vol. 1577
- **JBW:** Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming zoals van toepassing **nà** de wijzigingen door de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006. Indien JBW bedoeld wordt **vòòr** de wijzigingen, wordt dit uitdrukkelijk aangegeven.

- **MOF:** als misdrijf omschreven feit

- **OVB:** Orde van Vlaamse Balies

- **POS:** problematische opvoedingssituatie

- **Riyadh Guidelines:** VN-resolutie 45/112 van 14 december 1990 betreffende “Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency”

- **Sr:** Nederlands Strafwetboek
-
- **Sv:** Nederlands Wetboek van Strafvordering

- **Sv.:** Wetboek van Strafvordering

- **Sw.:** Strafwetboek

INLEIDING

Mijn persoonlijke aanzet tot dit schrijven gaat terug tot in 2006, toen de minderjarige JOE VAN HOLSBEECK in Brussel om het leven werd gebracht voor zijn MP3-speler. Deze zaak bracht de discussie omtrent het aanpakken van het jeugdstrafrecht in een stroomversnelling. Een crisis biedt opportuniteiten, maar het verbaasde de publieke opinie, inclusief mezelf, dat eerst zo'n mediagevoelige zaak nodig was om het wetsontwerp van ONKELINX gestemd te krijgen in het Parlement. Mijn interesse in het jeugd(beschermings)recht was vanaf dat moment in ieder geval aangewakkerd.

Jeugdrecht krijgt over het algemeen veel aandacht in onze maatschappij. Meestal gaat er wel extra belangstelling uit naar de behandeling van minderjarige daders. Dit is namelijk een uiterst gevoelige materie. Volgens een algemeen heersende mening van het volk is er nood aan een repressievere aanpak, terwijl veel professionelen stellen dat zowel de maatschappij als de jeugddelinquent zelf daarbij niet per se gebaat zouden zijn. De opvatting dat jeugddelinquentie zou toenemen en dat daders steeds jonger worden, is in ieder geval incorrect. Dit wordt bevestigd door de cijfers van de jeugdparketten en door wetenschappelijk onderzoek.¹ Het huidige systeem dat het jeugdbeschermingsmodel als basis heeft, vormt hoe dan ook reeds vele jaren het voorwerp van zowel maatschappelijk als criminologisch debat.

De sterke mediatisering van jeugdcriminaliteit heeft zeker wel merkbare gevolgen. Het zet politici aan tot een doortastend ingrijpen, wat op zich repenalisering van de jeugdbescherming impliceert. De gespecialiseerde actoren in de praktijk bieden echter weerwerk. Zij blijven klaarblijkelijk eerder vasthouden aan het pedagogische karakter van de interventies. Het spanningsveld tussen die pedagogische benadering en een penalisierende benadering, waarbij jongeren onder de algemene beginselen van het strafrecht en strafprocesrecht zouden vallen wanneer zij een misdrijf plegen, blijft ook na de recentste wetswijzigingen voelbaar.² Zou het opteren voor een volwaardig jeugdsanctierecht dit probleem van de baan kunnen vegen? Is

---

¹ I. RAVIER, "Cijfers over minderjarige delinquentie in België", Justitie en veiligheid, (onderzoek in opdracht van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek), https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/jsjv02nl_0.pdf.

² C. ELIAERTS, "De toekomst van het jeugdbeschermingssysteem (bis) Naar een jeugdsanctierecht in lijn met internationale normen", *T.Strafr.* 2013, (214) 214-215.

het wenselijk om minderjarigen die 'ontsporen' meer hun verantwoordelijkheid te laten opnemen?

Het opzet van deze masterproef is het bieden van een antwoord op de vraag of het wenselijk is om ons huidig jeugdbeschermingsmodel en de strafrechtelijke onverantwoordelijkheid van minderjarigen definitief te vervangen door een volwaardig jeugdsanctierecht.

Zoals reeds aangegeven vormt dit onderwerp al vele jaren het voorwerp van debat. Er is dan ook enorm veel over geschreven. Alvorens het schrijven van deze masterproef aan te vatten, was een uitgebreide literatuurstudie vereist. Daarnaast leek het mij een meerwaarde om te rade te gaan bij enkele professionele actoren die op regelmatige basis met dit onderwerp in aanraking komen en expertise hebben op het gebied. Dit leidde tot zowel gesprekken in persoon, alsook enkele interessante uiteenzettingen per mail. Dit alles moest mij in staat stellen een antwoord te vinden op mijn centrale onderzoeksvraag, of het wenselijk is om ons huidige jeugdbeschermingsmodel te vervangen door een volwaardig jeugd(sanctie)recht.

In het eerste hoofdstuk worden enkele begrippen verduidelijkt en de verschillende theoretische jeugdrechtmodellen uiteengezet. Vervolgens wordt een overzicht geboden van het wettelijk kader op internationaal, Europees en Belgisch niveau. In het derde hoofdstuk dient zich de evolutie van het jeugd(beschermings)recht aan. Daarbij wordt voornamelijk de nadruk gelegd op het jeugddelinquentierecht en, weliswaar in mindere mate, op het jeugdhulprecht. In het vierde hoofdstuk volgt een uiteenzetting van het huidige jeugddelinquentierecht, gaande van het toepassingsbied en de betrokken actoren, tot de verschillende maatregelen die kunnen worden opgelegd en de ingevoerde proceswaarborgen van de minderjarigen. In dit hoofdstuk is het onder andere de bedoeling om een antwoord te geven op de vraag hoe de mogelijke maatregelen ervaren worden in de praktijk en hoe deze worden beoordeeld in de rechtspraak en rechtsleer. Gezien het belang van de uithandengeving in het huidige systeem en haar onzeker bestaan in de toekomst wegens strijdigheid met internationale normen is hier een apart hoofdstuk aan gewijd. Er wordt aandacht geschonken aan de gevolgen van de beslissing tot uithandengeving en hoe men die aanvaard in de praktijk. Er wordt ook kort ingegaan op het feit of de rechter ten gronde al dan niet gebonden is door de mening van de jeugdrechter over de ernst van het misdrijf. In

hoofdstuk zes wordt vervolgens een blik geworpen op het jeugdstrafrecht van onze Noorderburen. Dit hoofdstuk wordt besloten met een antwoord op de vraag of de Nederlandse aanpak van jeugddelinquentie beter is dan de onze. Tot slot wordt in hoofdstuk zeven ingegaan op het potentieel toekomstbeeld van het jeugdrecht. De gemaakte beleidskeuzes tonen aan dat de wil aanwezig is om een volwaardig jeugdrecht uit te tekenen. In dit laatste hoofdstuk wordt getracht om, onder meer op basis van de bevindingen van de Werkgroep Jeugdsanctierecht, te schetsen hoe dat jeugd(sanctie)recht er dan zou gaan uitzien. Voorstellen aan de Franse zijde worden hierbij buiten beschouwing gelaten.

HOOFDSTUK 1: SITUERING EN DUIDING BEGRIPPEN

JEUGDBESCHERMINGSRECHT

1. Het begrip ‘jeugdbeschermingsrecht’ verwijst naar het geheel van de juridische regels die het welzijn en de ontplooiing van jongeren trachten te bevorderen en te waarborgen. Deze definitie in de ruime zin van het woord omvat het recht betreffende verschillende materies waaronder het burgerrechtelijk statuut van de minderjarige, het verbod van kinderarbeid, de leerplicht, de zedelijke bescherming van de jeugd, de gezinsbijslagen, de jeugdgezondheidszorg enzoverder.³ Het is één grote omkadering waarbinnen minderjarigen de mogelijkheid krijgen om te groeien en indien nodig daarin worden begeleid. Dit kader is uiteraard niet feilloos en zelfs ontoereikend. Soms zal een bijkomend ingrijpender optreden vereist zijn om het welzijn van de minderjarige voldoende te beschermen.

2. *Sensu stricto* kan het jeugdbeschermingsrecht dan ook mogelijk beter worden gedefinieerd als “het geheel van juridische regels betreffende de overheidsinterventie, door middel van specifieke instellingen of voorzieningen, met het oog op bijstand aan jongeren wier welzijn of ontplooiing onvoldoende wordt gewaarborgd door het gezinsmilieu en de algemeen-maatschappelijke voorzieningen”.⁴ Van jeugdbeschermingsrecht in welke zin het in deze masterproef aan bod komt, is met andere woorden slechts sprake wanneer de ontwikkelings- of welzijnsnoden van minderjarigen gebaat zijn met dergelijke bijkomende of specifieke interventies.⁵

Bovenstaande definitie verwijst niet specifiek naar delinquent gedrag. Dat het begrip jeugdbeschermingsrecht toch ook de juridische regels omvat betreffende de behandeling van jeugddelinquenten kan worden verklaard doordat er volgens de logica van de Wet van 8 april 1965 wordt van uitgegaan dat jeugddelinquentie een symptoom is van onderliggende psychologische, sociale of medische problematiek.⁶ Tegen dit uitgangspunt wordt echter reeds

---

³ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 3.

⁴ J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1996, 3.

⁵ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 4.

⁶ J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1996, 4.

vele jaren kritisch aangekeken. Het debat met betrekking tot het uitbouwen van een afzonderlijk jeugdsanctierecht dat delinquent gedrag repressief zou aanpakken leeft tot op de dag van vandaag.

3. De materie van het jeugdbeschermingsrecht is als een soort lappendeken van eigen en gedeelde bevoegdheden van verschillende staatsorganen.⁷ De bevoegdheid om de overheidsinterventies te regelen, is verdeeld over de gemeenschappen en de federale staat. Doordat verscheidene aspecten van doelgroepen, soorten hulpverlening en bevoegde overheden elkaar doorkruisen, is het jeugdbeschermingsrecht een vrij complexe materie.⁸ Een aantal begrippen verdienen mijns inziens dan ook allereerst wat duiding bij aanvang van deze masterproef.

I. Minderjarige daders

4. Een minderjarige is een persoon van het mannelijke of vrouwelijke geslacht die de volle leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt.⁹

5. Minderjarigen kunnen zich volgens de Wet op de Jeugdbescherming (hierna JBW) niet schuldig maken aan misdrijven. Ze zijn in ons Belgisch systeem namelijk principieel strafrechtelijk schuldonbekwaam.¹⁰ Voor strafbare gedragingen die aan minderjarigen kunnen worden toegeschreven, hanteert men daarom de term 'als misdrijf omschreven feit' (hierna MOF). Hiermee worden alle delictsomschrijvingen bedoeld zoals die in het strafrecht bestaan en dienen zij via de omschrijving als MOF als interventiegrond voor het Openbaar Ministerie en de jeugdrechter.¹¹

6. Als minderjarigen een MOF plegen, vallen ze op grond van artikel 36, 4° JBW onder de bevoegdheid van de jeugdrechtbank. Op te merken valt dat men hen enkel

---

⁷ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010, 10.

⁸ J. PUT, M. ROM en S. SMETS, "Jeugdbeschermingsrecht in geval van jeugddelinquentie: de federale jeugdwet belicht en doorgelicht" in ORDE VAN VLAAMSE BALIES (ed.), *Bijzondere opleiding jeugdrecht 2013-2014*, (489) 491.

⁹ Artikel 388 BW.

¹⁰ *Infra* 4, nr. 9-11.

¹¹ B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 36.

beveiligingsmaatregelen en geen straffen kan opleggen.¹² Gelet op de minderjarigheid gaat men namelijk de dader de gepleegde feiten niet strafrechtelijk verwijten. Er wordt gereageerd met maatregelen in plaats van met straffen.¹³ Leedtoevoeging gekoppeld aan de ernst van het misdrijf zou geen zin hebben omdat de minderjarige niet ten volle beseft wat hij heeft aangericht. Een straf zonder begeleiding zou dan ook ontoereikend zijn om nieuwe strafbare feiten te voorkomen.¹⁴ Voorbeelden van dergelijke maatregelen zijn een berisping geven, de minderjarige en zijn of haar gezin onder begeleiding plaatsen van de sociale dienst, herstelbemiddeling bevelen of herstelgericht groepsoverleg, of de jongere plaatsen in een voorziening of in een gemeenschapsinstelling.

7. Er bestaan twee belangrijke uitzonderingen op de bevoegdheid van de jeugdrechtbank. Enerzijds een collectieve uitzondering, dit voor overtredingen van de wegkerwet (artikel 36*bis* JBW). Anderzijds een individuele uitzondering, betreffende de procedure tot uithandengeving (artikel 38 JBW). Hieraan wordt verder in deze masterproef een volledig hoofdstuk gewijd, gezien het belang van deze figuur.

8. Naast de principiële schuldontkenningsvermogen dient hier ook de principiële handelingsonbekwaamheid van minderjarigen te worden vermeld. Onbekwaam betekent echter nog niet onbeschermd. Minderjarigen kunnen wel degelijk titularis zijn van bepaalde rechten (en plichten). Iedereen, zonder uitzondering, is rechtsbekwaam in België. Minderjarigen kunnen deze rechten en plichten echter nog niet uitvoeren of afdwingen, want men is pas handelingsbekwaam vanaf achttien jaar. De handelingsonbekwaamheid heeft tot gevolg dat zijn wettelijke vertegenwoordigers voor hem zullen moeten optreden. De minderjarige wordt namelijk nog niet in staat bevonden om al zelf voor zijn belangen op te komen.¹⁵ De achterliggende idee is voornamelijk dat, gezien de jeugdige leeftijd en de onderontwikkeling van de minderjarige, dient tegemoet te worden gekomen aan diens belang. Minderjarigen hebben omwille van hun kwetsbaarheid immers nood aan bijzondere zorg en bescherming.¹⁶

---

¹² B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 9.

¹³ *Ibid*, 36-37.

¹⁴ *Ibid*, 36.

¹⁵ E. DE KEZEL, "Het begrip: Het belang van het kind", *RW* 1998-1999, (1163) 1167.

¹⁶ Preambule Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989.

II. Strafrechtelijke schuldontbekwaamheid

9. Er bestaat al heel lang controverse over het al dan niet toekennen van verantwoordelijkheid aan minderjarigen. Men stelt zich de vraag of de jonge leeftijd van de dader als een reden tot vrijspraak geldt, als een strafverminderende verschoningsgrond of als aanleiding voor beschermingsmaatregelen.¹⁷

10. Opdat een gedraging strafbaar gesteld kan worden, dient degene aan wie men deze gedraging kan toerekenen, schuld te hebben. In ons land is de strafrechtelijke minderjarigheid echter een grond van schuldontbekwaamheid.¹⁸ Het kan worden opgevat als een neutralisatie van de verantwoordelijkheid, wat op zijn beurt kan gezien worden als een selectief en gereduceerd beeld over kinderen en jongeren.¹⁹ Men ziet hen als “nog-niet-mensen” die men tot hun volwassenheid moet beschermen.

11. De strafrechtelijke minder- of meerderjarigheid wordt bepaald aan de hand van leeftijdsgrenzen. Ook al staat het leeftijds criterium ter discussie, met als voornaamste kritiek dat leeftijdsgrenzen steeds willekeurig zouden zijn²⁰, toch is dat criterium allesbepalend wat de schuld(on)bekwaamheid betreft.

Het beginsel van schuldontbekwaamheid deed zijn intrede door de Wet op de Kinderbescherming van 15 mei 1912 waarin werd gesteld dat jongeren beneden de leeftijd van zestien jaar steeds schuldontbekwaam zijn. Met de Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming werd het model verder verfijnd.

---

¹⁷ B. DE SMET, “Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen”, *TORB* 2011-2012, (69) 69.

¹⁸ B. BROUWERS, “Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?”, *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 9.

¹⁹ E. VERHELLEN en G. CAPPELAERE, “Principe 1: de verantwoordelijkheid van het kind” in G. DECOCK en P. VANSTEENKISTE (eds.), *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, (201) 209-211.

²⁰ B. BROUWERS, “Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?”, *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 17-18.

III. Verschillende jeugdrechtsmodellen

12. In de literatuur wordt melding gemaakt van verschillende jeugdrechtsmodellen, elk met hun eigen uitgangspunten en specifieke kenmerken. Aangenomen wordt dat er vijf (basis)jeugdrechtsmodellen bestaan²¹, die hierna kort zullen worden besproken. De criteria op basis waarvan ze zich van elkaar onderscheiden, kunnen worden ondergebracht in vier categorieën:²²

- Criteria met betrekking tot de algemene uitgangspunten van een model (bv. het daderbeeld);
- Criteria betreffende de proceskenmerken (bv. het al dan niet formeel karakter ervan);
- Criteria inzake systeemkenmerken (bv. al dan niet gescheiden procedures voor MOF-jongeren en POS-jongeren);
- En tot slot criteria omtrent de ruimere context (bv. het maatschappijtype waarin het model het meeste kans heeft op slagen.

Wel moet voor ogen worden gehouden dat er nagenoeg in geen enkel land sprake is van een zuiver model. Doorgaans bestaan de jeugdrechtsystemen uit een mix van modellen die als een analyseschema kunnen worden beschouwd of als een toets of er coherente uitgangspunten spelen.

a. Jeugdbeschermingsmodel

13. Het klassieke jeugdbeschermingsmodel betekent dat er geen sanctionering of bestraffing van de minderjarige in kwestie kan zijn. In de plaats daarvan legt men maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding op in functie van de persoonlijkheid en het sociaal milieu van de jongere en niet in functie van de aard en de ernst van de feiten.²³ Men ziet de jonge dader als iemand met onderliggende problemen waarvan het delict gewoon een veruitwendiging vormt. Men gaat uit van een verontschuldigende benadering en focust op de dader die men moet helpen, behandelen, heropvoeden en/of beschermen. Dat is het doel van

---

²¹ E., GOEDSEELS, *Jeugdrechtsmodellen in theorie en praktijk: een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten KU Leuven, 2015, <http://lib.ugent.be/en/catalog/rug01:002186359?i=0&q=goedseels+eef>, 419.

²² E. GOEDSEELS, "Het moeilijke samengaan van beschermen en sanctioneren: naar een LAT-relatie?", *TJK* 2016, (106) 108.

²³ J. PUT en K. DEWEERDT, "Het 'Everbergerarrest'. Het doel heiligt de overwegingen?", *TJK* 2004, (117) 123-124.

de interventie. De maatregelen die de minderjarige krijgt opgelegd, zijn van onbepaalde duur en blijven duren zolang de onderliggende problemen bestaan. De sociale dienst vormt de sleutelactor om informatie aan te reiken over de persoon en de context van de jonge dader. Rechts- en proceswaarborgen tot slot zijn binnen het jeugdbeschermingsmodel van ondergeschikt belang.²⁴

b. Strafmodel

14. In het strafmodel gaat men ervan uit dat men te maken heeft met een berekende en intentionele dader die verantwoordelijk is voor zijn daden waarvoor hij of zij dan ook zal moeten boeten. De interventie dient ter vergelding, afkeuring, afschrikking en om de dader tot inzicht of besef te doen komen. Het brengen tot morele inkeer als het ware. Straffen dienen in verhouding te staan tot de gepleegde feiten en zijn van bepaalde duur. In tegenstelling tot in het jeugdbeschermingsmodel wordt in het strafmodel wel belang gehecht aan rechts- en proceswaarborgen. De sleutelrol in dit model is weggelegd voor de advocaat, die zal waken over de rechten van zijn cliënt.²⁵

c. Herstelmodel

15. In dit model ligt de focus op de schade en het herstel van de aangerichte schade. Er wordt een veel positiever en actiever mensbeeld opgehangen en men gaat de dader dan ook aansporen om zijn verantwoordelijkheid op te nemen met betrekking tot het herstel van de door hem veroorzaakte schade. Hierbij gaat de voorkeur naar onderling overleg tussen dader en slachtoffer en aldus een ‘informeel’ proces, terwijl ‘formele’ proceswaarborgen van minder groot belang zijn.²⁶ Het herstelmodel binnen het perspectief van de jeugdzorg en het jeugdrecht zou ervoor kunnen zorgen dat het systeem wordt verrijkt met communicatieve processen waarin in sterke mate de belangen en behoeften van de betrokkenen kunnen

---

²⁴ E. GOEDSEELS, “Het moeilijke samengaan van beschermen en sanctioneren: naar een LAT-relatie?”, *TJK* 2016, (106) 109.

²⁵ *Ibid*, 110.

²⁶ *Ibid*, 110.

weerklinken. Idealiter worden rondom de minderjarige daders steunnetwerken ontwikkeld, bestaande uit jongerenmedewerkers, reclasseringsmedewerkers enzoverder.²⁷

d. Sanctiemodel

16. Het sanctiemodel leunt sterk aan bij het strafmodel. Men hecht namelijk ook veel belang aan rechts- en proceswaarborgen en de focus ligt ook hier grotendeels op de daad. Het positiever en actiever mensbeeld dat men vooropstelt, is dan weer een element dat ook terugkomt in het herstelmodel. Men ziet erop toe dat de dader actief zijn verantwoordelijkheid opneemt met betrekking tot de gevolgen van zijn daden. Als men de dader tot besef kan doen komen, is het doel bereikt.²⁸

17. Sedert de hervorming van 2006²⁹ wordt wat meer naar dit sanctiemodel geneigd door het invoeren artikel 37, §1, 1^e lid, 3° JBW. Deze bepaling stelt dat maatregelen opgelegd worden in functie van de ernst van de gepleegde feiten. Hiermee loopt het jeugdstrafrecht nòg wat meer gelijk met het volwassenenstrafrecht. Een strekking in de rechtsleer stelt zich de vraag of het dan niet de voorkeur verdiende om de ‘ernstige aanwijzingen van schuld’ te laten bestaan als voorwaarde voor het nemen van een voorlopige maatregel en te beslissen dat de rechter die reeds oordeelde in de voorlopige fase niet ook in de procedure ten gronde mag beslissen. Volgens dit uitgangspunt had men toch beter geopteerd voor het voorontwerp uitgetekend door advocaat-generaal, de heer MAES.³⁰

e. Risicomanagementmodel

18. Het algemeen doel van het risicomanagementmodel en wat daarin absoluut primeert, is het voorkomen van criminaliteit en de veiligheid van de maatschappij. Daders behoren tot een risicogroep en worden gezien als potentieel gevaarlijk. Om de risico's in te schatten doet

---

²⁷ B., VAN STOKKOM, “Steunnetwerken voor delinquente jongeren. Naar een bredere visie op ‘herstel’. Respons op Deklerck” in CLAES, E. en DEKLERCK, J. (eds.), *Herstel en jeugd: nu in het (r)echt*, Brugge, die Keure, 2007, (39) 40.

²⁸ E. GOEDSEELS, “Het moeilijke samengaan van beschermen en sanctioneren: naar een LAT-relatie?”, *TJK* 2016, (106) 110.

²⁹ *Infra* 32-35, nr. 66-72.

³⁰ R. DEFRANCO, S. VAN RUMST en G. DECOCK, “De Jeugdwet heeft de grondwettelijke toets doorstaan”, *TJK* 2008, (243) 249 ; *Infra* 30-31, nr. 63-65.

men een beroep op gerechtelijke experts die gespecialiseerd zijn in risicotaxatie. De interventies die ondernomen worden, komen de criminaliteitspreventie ten goede omdat men inspeelt op de specifieke risicofactoren. Formele rechts- en proceswaarborgen zijn binnen dit model van ondergeschikt belang.³¹

f. Jeugdsanctierecht ?

19. Bij de hervorming van de Wet op de Jeugdbescherming in 2006 heeft de wetgever ervoor gekozen om vast te houden aan het bestaande jeugdbeschermingsmodel, waar hij diverse elementen uit de andere modellen aan heeft toegevoegd. De onderbouw van het beschermingsmodel bleef dus onaangeroerd en er werd op die basis verder gebouwd met elementen van herstelrecht, sanctierecht, strafrecht en beperkt ook met rechtswaarborgen.³² Het werd betreurd dat men het daarbij hield en dat men zich had beperkt tot louter een compromis. Een gemengd systeem waarin het beschermingsmodel nog gedeeltelijk wordt toegepast, zou namelijk leiden tot een deresponsabilisering van de jongeren en zou een rolverwarring tussen de betrokken partijen veroorzaken. Dit werd reeds in 1992 gesteld door PIERRE CORNELIS en hij bevestigde zijn opinie nogmaals in 1996 in zijn eindrapport.³³

20. Tegenwoordig is het debat echter opnieuw geopend en wordt geopperd dat de tijd wel eens rijp zou zijn voor een trendbreuk. Momenteel kent de Jeugdbeschermingswet namelijk allesbehalve een consistente, noch geïntegreerde visie op de aanpak van jeugddelinquentie. Op deze manier wordt de deur open gezet voor niet-coherente en niet-eenduidige rechtspraak en is het aan de gespecialiseerde actoren op het terrein om de modellenstrijd in de praktijk te voeren en te beslechten.³⁴ Het idee van een constructief jeugdsanctierecht geniet dan ook veel bijval. Onder andere de werkgroep Jeugdsanctierecht is een grote voorstander hiervan.³⁵ Dit zou betekenen dat jongeren die een MOF plegen, geen maatregel

---

³¹ E. GOEDSEELS, "Het moeilijke samengaan van beschermen en sanctioneren: naar een LAT-relatie?", *TJK* 2016, (106) 110.

³² G. DECOCK, "De nieuwe Wet op de Jeugdbescherming: elck wat wils?", *TJK* 2006, (271) 271.

³³ NATIONALE COMMISSIE VOOR DE HERVORMING VAN DE WETGEVING INZAKE JEUGDBESCHERMING, "Eindverslag, januari 1996" in G. DECOCK en P. VANSTEENKISTE (eds.), *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, (5) 12.

³⁴ E. GOEDSEELS, "Het moeilijke samengaan van beschermen en sanctioneren: naar een LAT-relatie?", *TJK* 2016, (106) 112.

³⁵ *Infra* 101-104, nr. 208-216.

opgelegd krijgen maar wel een sanctie, die bovendien zo constructief en herstelgericht mogelijk moet zijn. De sanctie moet bijdragen aan het herstel van de aangerichte schade en mag de ontplooiingskansen van de minderjarige niet hinderen. Opsluiting is subsidiair en dient als *ultimum remedium*. Is het echter onvermijdelijk, dan is een constructieve uitvoering ervan een *conditio sine qua non*. Minderjarigen worden volgens dit model gezien als verantwoordelijk en moeten de kans krijgen om hun verantwoordelijkheid op te nemen.

21. Het begint er de laatste jaren toch op te lijken dat we ons systeem naar dit model zullen zien evolueren. De zesde staatshervorming biedt in ieder geval die mogelijkheid en zou naar alle waarschijnlijkheid worden aangegrepen om het jeugdbeschermingsrecht grondig te hervormen. In hoofdstuk zeven zal hier dieper op ingegaan worden.

HOOFDSTUK 2: WETTELIJK KADER

I. Internationaal kader

22. Het kwantitatief en kwalitatief belang van internationale teksten met betrekking tot het recht op bijstand en bescherming van de jeugd is doorheen de jaren almaar toegenomen.³⁶ Er zijn zowel op mondiaal als op regionaal niveau heel wat instrumenten ontstaan die specifiek gericht zijn op kinderen en jongeren. Ook de algemene mensenrechtenverdragen hebben aan belang gewonnen, doordat ze steeds meer ingeroepen worden in de rechtspraak.³⁷

23. Deze internationale teksten zijn echter niet allemaal van dezelfde juridische aard, noch hebben zij dezelfde normatieve waarde. Daaruit volgt dat ze ook een verschillende reikwijdte hebben. Hierbij dient een onderscheid te worden gemaakt tussen twee categorieën. De eerste categorie betreft verdragen en overeenkomsten. Dit zijn de eigenlijke contracten tussen staten. In deze categorie kan men onder meer het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind³⁸ onderbrengen. De tweede categorie bestaat uit teksten, ofwel aanbevelingen, ofwel verklaringen, voortkomend uit internationale organisaties zoals de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.³⁹

24. Het geheel van die verdragen, aanbevelingen, verklaringen en rechtspraak, waartoe de toepassing van voorgaande instrumenten soms aanleiding geeft, vormt een basis van kwaliteitsvereisten waaraan de aanpak van jeugddelinquentie minimaal moet voldoen. Ten gevolge hiervan dient de interne wetgever soms noodgedwongen over te gaan tot het aanpassen van de reglementering. Bovendien moet ook bij de toepassing en de interpretatie van het jeugdbeschermingsrecht rekening worden gehouden met deze minimumnormen. Het belang ervan mag dan ook niet worden onderschat.

---

³⁶ F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 2000, 997.

³⁷ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 53.

³⁸ Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, *United Nations Treaty Series*, vol. 1577 (hierna IVRK); goedgekeurd door België bij wet van 25 november 1991, BS 17 januari 1992; in de Vlaamse Gemeenschap goedgekeurd bij Decreet van 15 mei 1991, BS 13 juli 1991.

³⁹ F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 2000, 997.

25. De belangrijkste instrumenten op internationaal niveau zijn het IVRK, de Beijing Rules, de richtlijnen van Riyad en de JDL- of Havana Rules. Hierna volgt een bondige bespreking.

a. Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

26. Op 20 november 1989 werd het IVRK unaniem goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en op 15 januari 1992 trad dit nagenoeg universeel verdrag in werking.⁴⁰ Het neemt de voorgaande Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 1948 en de Internationale Verklaring van de Rechten van Kind van 1959 in acht. Deze instrumenten hielden slechts een vrijblijvende morele verbintenis in, maar met het IVRK bestond er dus voortaan een bindend instrument.⁴¹ Verbazend genoeg hebben alle landen ter wereld het verdrag ondertekend en geratificeerd, behalve de Verenigde Staten.⁴² Eventuele voorbehouden of interpretatieve verklaringen buiten beschouwing gelaten, betekent dit dat deze participerende landen de minimumnormen aanvaarden en voorts moeten toezien op de naleving ervan. Het feit dat het IVRK een minimumtekst is, betekent dus dat het nationaal recht van de participerende landen of het internationaal recht dat binnen hun grondgebied van toepassing is, bepalingen mag bevatten die een nog gunstigere bescherming bieden dan de bepalingen uit het IVRK.⁴³ In België werd het Verdrag goedgekeurd bij de Wet van 25 november 1991⁴⁴ en het Decreet van de Vlaamse Raad van 15 mei 1991⁴⁵.

27. Aangezien artikel 1 van het IVRK stelt dat voor de toepassing van het Verdrag onder een 'kind' wordt verstaan *“ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt”*, is het IVRK in België van toepassing op elke minderjarige.⁴⁶ In tegenstelling tot het EVRM somt het IVRK waarborgen op die specifiek geëigend zijn op minderjarigen.⁴⁷

---

⁴⁰ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Familierecht*, Brugge, die Keure, 2015, 331.

⁴¹ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 59.

⁴² Voor het overzicht, zie <http://indicators.ohchr.org>.

⁴³ Artikel 41 IVRK; J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 60.

⁴⁴ Wet van 25 november 1991 houdende de goedkeuring van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen te New York op 20 november 1989, *BS* 17 januari 1992.

⁴⁵ Decreet van 15 mei 1991 houdende de goedkeuring van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen te New York op 20 november 1989, *BS* 13 juli 1991.

⁴⁶ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Familierecht*, Brugge, die Keure, 2015, 331.

⁴⁷ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 23.

28. Wat betreft de aanpak van delinquente minderjarigen valt er wel het een en ander af te leiden uit het IVRK. Uit artikel 3 en artikel 40 van het Verdrag kan onder meer geconcludeerd worden dat er een apart jeugdrechtssysteem moet worden opgesteld, gezien de belangen van het kind de eerste overweging moeten zijn bij het nemen van maatregelen betreffende kinderen.⁴⁸ Zodoende bevat artikel 3 IVRK één van de belangrijkste principes van het IVRK, met name het belang van het kind. Dit principe dient de inhoud van alle andere inhoudelijke artikelen te ondersteunen, rechtvaardigen en verklaren. Het kan bovendien een bemiddelende rol spelen bij een conflict tussen verschillende bepalingen en een leidraad zijn bij het invullen van kinderrechten die niet vervat liggen in het IVRK.⁴⁹

Artikel 40 IVRK voert bovendien een duidelijke opzet aan omtrent het aanpakken van minderjarige daders. Ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wordt wegens, of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, heeft het recht op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind. De behandeling moet de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroten. Hierbij moet er rekening gehouden worden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van zijn of haar herintegratie, en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving. De Preambule stelt dat minderjarigen omwille van hun kwetsbaarheid nood hebben aan bijzondere zorg en bescherming.⁵⁰ In het bijzonder dient dan ook hun recht op een eerlijke rechtspleging, met inbegrip van rechtsbijstand en andere bijstand bij de voorbereiding, en het voeren van zijn of haar verdediging te worden gerespecteerd. Het gebruik van gerechtelijke procedures ten aanzien van minderjarigen en de maatregel van de plaatsing in een inrichting moet wanneer het mogelijk en passend is zoveel mogelijk vermeden worden.⁵¹ Vermits volgens artikel 1 het IVRK van toepassing is op ieder mens jonger dan achttien jaar, is het ook voor een minderjarige die na uithandengeving voor een gewone

---

⁴⁸ C. ELIAERTS, "De toekomst van het jeugdbeschermingssysteem (bis) Naar een jeugdsanctierecht in lijn met internationale normen", *T.Strafr.* 2013, (214) 216-217.

⁴⁹ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 62.

⁵⁰ *Supra* 3, nr. 8.

⁵¹ <http://kinderrechtenschool.be/kinderrechtenverdrag>.

strafrechter verschijnt overeenkomstig het gemeen recht mogelijk om zich op artikel 40 IVRK te beroepen.⁵² Dit werd ook door het Hof van Cassatie in die zin bevestigd.⁵³

29. Andere naar mijn mening relevante verdragsbepalingen voor het jeugdbeschermingsrecht zijn de volgende:

- Artikel 9 IVRK betreft het gescheiden worden van de ouders. Kinderen hebben het recht om op te groeien en samen te leven met hun gezin. Is dit echter onverenigbaar met zijn of haar belang, dan zullen de bevoegde autoriteiten beslissen dat een scheiding noodzakelijk is. Alle betrokken partijen hebben het recht om deel te nemen aan de procedure en de beslissing aan te vechten. Daarnaast moet worden toegestaan dat het van de ouders gescheiden kind op regelmatige basis rechtstreeks contact heeft met beide ouders. Dit is echter opnieuw op voorwaarde dat het niet in strijd is met de belangen van het kind.
- Artikel 12 IVRK stelt dat een kind dat in staat is zijn eigen mening te vormen, het recht heeft om zijn mening effectief te kennen te geven. Er wordt een passend belang gehecht aan die mening in overeenstemming met de leeftijd en rijpheid van het kind. In de aangelegenheden of procedures die het kind betreffen, moet dus wel degelijk rekening worden gehouden met de visie van het kind.
- Artikel 18 IVRK wijst op de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ouders voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kind. De belangen van het kind dienen hun eerste zorg te zijn. De Staten die partij zijn bij het Verdrag verlenen passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van die verantwoordelijkheid. Bovendien waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang. De ouders zijn dus de eerste verantwoordelijken voor de opvoeding van hun kind en de Staat dient hen daarbij te ondersteunen.⁵⁴
- Artikel 20 IVRK betreft de bescherming en bijstand ten aanzien van de minderjarige die buiten zijn gezin leeft of moet leven. Dit artikel dient mijns inziens samen gelezen

---

⁵² B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 24.

⁵³ Cass. 22 maart 2005, AR P.05.0340.N.

⁵⁴ M. BOUVERNE-DE BIE en R. ROOSE, "Dossier: Het belang van het kind. Het belang van het kind of een vraag naar de legitimiteit van de jeugdbescherming en bijzondere jeugdbijstand", *TJK* 2007, (206) 206.

te worden met artikel 25 IVRK, dat handelt over de periodieke herziening van een maatregel tot plaatsing.

Wanneer een minderjarige wegens de onverenigbaarheid met zijn of haar eigen belang aan het gezin onttrokken wordt, moet worden onderzocht of andere familieleden de minderjarige kunnen opvangen. Pas als dat niet mogelijk is, zou plaatsing in aanmerking mogen komen als oplossing. Bij die plaatsingsbeslissing moet met verschillende factoren rekening gehouden worden, zoals de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding en de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van de minderjarige.⁵⁵ Als een kind geplaatst is in een instelling of in een pleeggezin ter verzorging, bescherming of behandeling, heeft het kind op grond van artikel 25 IVRK het recht op een periodieke evaluatie van alle omstandigheden die met die plaatsing verband houden.

- Artikel 37 IVRK heeft betrekking op de vrijheidsberoving en het folterverbod. Geen enkel kind mag onderworpen worden aan foltering of aan een andere wrede of ontferende behandeling of bestraffing. Deze bepaling stelt eveneens dat minderjarige verdachten niet op een onwettige of willekeurige wijze van hun vrijheid mogen worden beroofd. Bovendien mag de vrijheidsberoving slechts als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur worden opgelegd. Daarnaast omvat deze bepaling nog de principes van een gepaste behandeling, scheiding van volwassen gedetineerden, contact met familie door middel van correspondentie en bezoeken en tot slot het recht op juridische en andere bijstand. Het kind dat van zijn vrijheid werd beroofd moet de wettigheid van die beslissing kunnen betwisten voor een rechter of een andere onafhankelijke en onpartijdige partij.

30. In de rechtsleer wordt terecht gesteld dat het belangrijk is om te blijven inzetten op de implementatie van het verdrag, alsook op het toezicht op de naleving ervan.⁵⁶ De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind speelt daarin sinds haar oprichting in 2006 een gewichtige rol. De participerende lidstaten zijn namelijk verplicht om om de vijf jaar verslag uit te brengen bij het Comité voor de Rechten van het Kind over hun vooruitgang betreffende

---

⁵⁵ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 63.

⁵⁶ E. VERHELLEN, "Dossier: 18 jaar IVRK (1989-2007) Het Verdrag inzake de rechten van het kind meerderjarig. Enkele beschouwingen over de implementatie in België", *TJK* 2008, (11) 39-40.

de uitvoering van het verdrag. De Nationale Commissie neemt de taak op zich om die rapportering te coördineren. Hoewel dat Comité uiteraard geen wetswijzigingen kan afdwingen, heeft het wel een aanzienlijke invloed. Onder meer door het formuleren van commentaren over bepaalde onderwerpen of artikelen van het IVRK zorgt het Comité voor verduidelijking van die artikelen en wordt de toepassing ervan bevorderd.⁵⁷

b. Beijing Rules

31. De VN-resolutie 40/33 van 29 november 1985 betreffende “Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice” of kortweg Beijing Rules is één van de belangrijkste aanbevelingen inzake jeugdbescherming. Dit instrument is niet bindend, maar er wordt toch aanzienlijk veel belang aan gehecht. Het feit dat de minimumregels niet in een normatieve tekst zijn opgenomen, belet namelijk niet dat ze kunnen dienen als middel ter interpretatie van de ingesloten waarborgen. In beleidsvoering en voorbereidend wetgevend werk bijvoorbeeld worden de Beijing Rules zeker en vast in aanmerking genomen.⁵⁸

32. Deze minimumregels nopens de aanpak van jeugddelinquentie zagen reeds enkele jaren voor het IVRK het levenslicht. Uit het feit dat de Preambule van het IVRK uitdrukkelijk verwijst naar “de Standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de Toepassing van het Recht op Jongeren” blijkt duidelijk dat het IVRK er rekening mee houdt en dat men bij het opstellen van het IVRK de normen van de Beijing Rules dan ook heeft geëerbiedigd.

33. De aanbeveling bevat algemene principes en bijzondere regels over onderzoek en vervolging, beoordeling en beschikking, residentiële en niet-residentiële behandeling, beleidsontwikkeling en evaluatie die de lidstaten van de VN moeten respecteren bij de aanpak

---

⁵⁷ C. ELIAERTS, “De toekomst van het jeugdbeschermingssysteem (bis) Naar een jeugdsanctierecht in lijn met internationale normen”, *T.Strafr.* 2013, (214) 216.

⁵⁸ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 72.

van jeugddelinquentie.⁵⁹ Het document omvat waarborgen die een visie onderbouwen die pleit voor een specifiek van volwassenen te onderscheiden jeugdstrafrechtssysteem.⁶⁰

In regel 2, 3^e lid stelt het zelfs letterlijk dat men een afzonderlijk jeugdstrafrechtssysteem dient in te voeren. Er dient daarnaast te worden opgemerkt dat de waarborgen in de Beijing Rules niet enkel van toepassing zijn op minderjarigen die verdacht worden van, of vervolgd of veroordeeld worden wegens het plegen van een MOF, maar ook betrekking hebben op de jeugdbijstand en op die manier het geheel van de jeugdbescherming omvatten.⁶¹

34. De Beijing Rules verwachten van de lidstaten dat ze de noodzaak van interventie van het jeugdbeschermingsrecht beperken door het welzijn van jongeren reeds zo goed mogelijk te beschermen in hun algemeen sociaal beleid. Daarnaast omvat de resolutie onder meer het algemeen principe van proportionaliteit van de reactie op delinquente minderjarigen aan het misdrijf en de dader in kwestie, alsook het principe van het respecteren van de procedurerechten van de minderjarige en de bescherming van zijn privacy. Wat betreft de bepalingen omtrent beoordeling en beschikking, wordt benadrukt dat de minderjarige en zijn ouders of zijn voogd het recht hebben om te participeren en bovendien het recht hebben op juridische bijstand. Tot slot is vermeldenswaardig dat de Beijing Rules stellen dat er met vrijheidsbeperkende maatregelen voorzichtig moet worden omgegaan en dat vrijheidsberoving als een *ultimum remedium*, als laatste redmiddel moet worden bekeken.⁶²

c. Riyadh Guidelines

35. Vijf jaar na de Beijing Rules leverde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties nog een interessante aanbeveling inzake jeugdbescherming: de VN-resolutie 45/112 van 14

---

⁵⁹ M. ROM, K. HERBOTS en J. PUT, "De rechtspositie van jongeren in detentie in een (inter)nationaal perspectief", Instituut voor Sociaal Recht, K.U.Leuven, Leuven. (onderzoeksrapport in opdracht van het Kinderrechtencommissariaat, 30 april 2009), 29, <https://www.law.kuleuven.be/isr/onderzoekoud/onlinerapportenbijlagen/Eindrapport-%20jongeren%20in%20detentie-2009%20beveiligd.pdf>; J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 73.

⁶⁰ B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 19-20.

⁶¹ K. HANSON, "Vrijheidsbeneming van minderjarigen" in E. BREMS, S. SOTTIAUX, P. VANDEN HEEDE en W. VANDENHOLE (eds.), *Vrijheden en vrijheidsbeneming: Mensenrechten van gedetineerden*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, (277).

⁶² J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 73.

december 1990 betreffende “Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency” of simpelweg de Riyadh Guidelines. Dit document bevat richtlijnen, specifiek met het oog op de preventie van jeugddelinquentie. Het preventiebeleid van de VN-lidstaten moet deel uitmaken van een algemeen beleid gericht op de ontwikkeling en bevordering van het welzijn van jongeren. Daarbij is de samenleving in principe verantwoordelijk om de jongeren te beschermen tegen situaties die asociaal gedrag veroorzaken en rechten van anderen miskennen.⁶³ De richtlijnen bevatten onder meer bepalingen over socialisatieprocessen zoals familie, onderwijs, de gemeenschap en de massamedia, die allemaal heel invloedrijk kunnen zijn op jongeren.⁶⁴

d. JDL-Rules of Havana Rules

36. In het hetzelfde jaar als de Riyadh Guidelines kwam nog een tweede belangrijke aanbeveling tot stand: de VN-resolutie 45/113 van 14 december 1990 betreffende “Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty”, ook bekend als de JDL-Rules of de Havana Rules. Dit document bevat specifieke bepalingen die van toepassing zijn wanneer minderjarigen van hun vrijheid worden beroofd.

37. Hierbij liggen vier beginselen aan de basis:⁶⁵

- Het verblijf van de minderjarige moet gericht zijn op integratie in de samenleving;
- Respect voor de waardigheid van de jongere;
- Recht op contact met familie;
- Recht op een rechtvaardige behandeling.

Deze regels dienen als referentienormen en als aanmoediging en advies voor professionele actoren die betrokken zijn bij het beheer van de aanpak van jeugddelinquentie.⁶⁶

---

⁶³ E. M. MIJNARENDS, *Richtlijnen voor een verdragsconforme jeugdstrafrechtspleging: gelijkwaardig maar minderjarig*, onuitg. doctoraatsthesis Universiteit Leiden, 1999, 85.

⁶⁴ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 73.

⁶⁵ E. M. MIJNARENDS, *Richtlijnen voor een verdragsconforme jeugdstrafrechtspleging: gelijkwaardig maar minderjarig*, onuitg. doctoraatsthesis Universiteit Leiden, 1999, 90.

⁶⁶ M. ROM, K. HERBOTS en J. PUT, “De rechtspositie van jongeren in detentie in een (inter)nationaal perspectief”, Instituut voor Sociaal Recht, K.U.Leuven, Leuven. (onderzoeksrapport in opdracht van het Kinderrechtencommissariaat, 30 april 2009), 26,

II. Europees kader

38. In navolging van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens van 1948 kwam op 4 november 1950 het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden tot stand (Hierna EVRM). Het EVRM omvat alle mensen- en burgerrechten van de inwoners van de aangesloten landen, zijnde elke lidstaat van de Raad van Europa.⁶⁷ Hoewel het EVRM slechts in enkele bepalingen uitdrukkelijk naar minderjarigen verwijst, is het EVRM in zijn geheel ook van toepassing op hen. Kinderen zijn namelijk inbegrepen in de term “eenieder die ressorteert onder de rechtsmacht” van een lidstaat.⁶⁸ Artikel 5, 1^e lid, d) EVRM stelt dat een minderjarige net zoals eenieder het recht heeft op vrijheid en veiligheid van zijn persoon en aldus slechts van zijn vrijheid beroofd mag worden in het geval van rechtmatige detentie met het doel toe te zien op zijn opvoeding of in het geval van rechtmatige detentie teneinde hem voor de bevoegde instantie te geleiden. De andere bepaling die specifiek naar minderjarigen verwijst is artikel 6, 1^e lid EVRM. Dit artikel handelt over de terechtzitting achter gesloten deuren in het belang van de minderjarige.

39. Minderjarigen kunnen zich ook op de andere rechtswaarborgen vervat in het EVRM beroepen gezien de directe werking van het verdrag. Zoals het recht op leven krachtens artikel 2 EVRM, het verbod op foltering en een onmenselijke behandeling of bestraffing vervat in artikel 3 EVRM, het recht op vrijheid ingevolge artikel 5 EVRM, het recht op een eerlijk proces op grond van artikel 6 EVRM, het legaliteitsbeginsel vervat in artikel 7 EVRM enzoverder.

40. De lidstaten dienen de waarborgen in het EVRM te eerbiedigen door hun wetgeving conform deze normen op te stellen. De controle hierop is een rol die weggelegd is voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (Hierna EHRM). Klachten kunnen bij het Hof ingediend worden door ieder individu of elke staat. Voorwaarde is wel dat de nationale rechtsmiddelen reeds uitgeput zijn en de klacht mag nog niet behandeld zijn door een andere internationale instantie.⁶⁹ Eén van de noemenswaardige zaken waarbij zo’n veroordeling door

---

<https://www.law.kuleuven.be/isr/onderzoekoud/onlinerapportenbijlagen/Eindrapport-%20jongeren%20in%20detentie-2009%20beveiligd.pdf>.

⁶⁷ www.europa-nu.nl/id/vh7dovnw4czu/europees_verdrag_tot_bescherming_van_de_.

⁶⁸ Artikel 1 EVRM.

⁶⁹ Artikel 33 en 34 EVRM juncto artikel 13 EVRM.

het EHRM vervolgens een aanpassing van de wetgeving tot gevolg had, is de zaak BOUAMAR⁷⁰. In deze zaak werd België door het Hof terecht gewezen wegens een schending van artikel 5, 1^e lid, d) en 4^e lid EVRM. Het betrof een minderjarige jongen die was aangehouden wegens criminele feiten en telkens in een huis van arrest was geplaatst, tot negen keer toe. De toenmalige Belgische praktijk en procedure inzake de voorlopige opsluiting van minderjarigen op grond van oud artikel 53 JBW werd beschouwd als een oneigenlijk gebruik van de voorlopige maatregel van bewaring en werd onverenigbaar bevonden met het EVRM.⁷¹ Dergelijke rechtspraak is uiterst belangrijk voor het meer en beter garanderen van rechtswaarborgen voor minderjarigen. Het EHRM stuurt zo mee het beleid en de toepassing van het jeugdbeschermingsrecht.⁷²

41. Naast het EVRM, maakt ook het Europees Sociaal Handvest⁷³ specifiek melding van minderjarigen. Het benadrukt in artikel 17 hun recht op bijzondere bescherming tegen fysische en morele risico's waaraan ze worden blootgesteld en hun recht op passende sociale, juridische en economische bescherming.

42. Er bestaan eveneens aanbevelingen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa die voor minderjarigen van belang zijn. In 1987 kwam er een eerste belangrijke aanbeveling waarin de lidstaten ten stelligste aanbevolen werden om hun wetgeving te herzien met het oog op de preventie van jeugdcriminaliteit, de ontwikkeling van afleiding en bemiddelingsprocedures, en de verzekering van kindgevoeligheid tijdens procedures en interventies.⁷⁴ Deze aanbeveling werd in 2003 geactualiseerd.⁷⁵ Er wordt gesteld dat een repressieve aanpak vermeden moet worden en de aandacht eerder gericht moet zijn op opvoeding, scholing en herintegratie. Verder schrijft de aanbeveling voor dat jongeren minstens op dezelfde procedurele aanpak en waarborgen aanspraak moeten kunnen maken

---

⁷⁰ EHRM 29 februari 1988, nr. 9106/80, *BOUAMAR/België*.

⁷¹ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 83-84; GOEDSEELS, E., *Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk: een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten KU Leuven, 2015, 11.

⁷² N. BEDDIAR, "La protection des droits fondamentaux du mineur détenu selon la Cour européenne des droits de l'homme", *JT* 2012, (273) 273-276.

⁷³ Europees Sociaal Handvest (herzien) van 3 mei 1996, *BS* 10 mei 2004.

⁷⁴ Recommendation No. R (87) 20 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on social reactions to juvenile delinquency van 17 september 1987.

⁷⁵ Recommendation Rec (2003) 20 of the Committee of Ministers of the Council of Europe concerning new ways of dealing with juvenile delinquency and the role of juvenile justice van 24 september 2003.

als volwassenen. Een laatste belangrijk punt in de aanbeveling is dat vrijheidsberoving slechts als laatste redmiddel mag worden gezien en dat interventies zoveel mogelijk in de eigen woonomgeving moeten worden uitgevoerd.⁷⁶

43. In 2006 nam de Europese Raad de European Prison Rules⁷⁷ onder handen. Deze regels die reeds in 1973 aangenomen werden en in 1987 werden herzien, bevatten voortaan artikelen die specifiek betrekking hebben op minderjarigen. Zo stelt artikel 35 van de EPR bijvoorbeeld dat ze niet mogen worden opgesloten in dezelfde gevangenissen als volwassenen. Tenzij dit niet in het belang van de minderjarige wordt beschouwd, moet hij in een gedeelte van de gevangenis gehouden worden dat is afgescheiden van het gedeelte dat men gebruikt voor volwassen gedetineerden. Verder dienen gevangenissen de toegang te verschaffen tot sociale en onderwijsvoorzieningen, religieuze ondersteuning en recreatieprogramma's. Wanneer een minderjarige vrijgelaten wordt, moet voorzien worden in extra bijstand en ondersteuning.⁷⁸

44. Ten slotte is er ook een interessante richtlijn inzake kindvriendelijke justitie, uitgaande van de Raad van Ministers.⁷⁹ Bij het nemen van beslissingen ten aanzien van minderjarigen dienen hun rechten altijd te worden gerespecteerd. De richtlijn somt hieromtrent verschillende principes op: Er moet steeds rekening worden gehouden met de leeftijd en behoeften van het kind, alsook met zijn of haar privacy. Kinderen hebben het recht om gehoord te worden en hebben het recht op informatie over de eerlijke en correcte behandeling, dit in een voor de minderjarige begrijpbare bewoording.⁸⁰

---

⁷⁶ K. HERBOTS, H. Asselman en J. PUT, "Rapport 4. Het kinderrechtelijk kader" (onderdeel van het onderzoeksproject 'Omgevingsanalyse Vlaams jeugdrecht' in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, september 2015), 48, <https://www.law.kuleuven.be/isr/omgevingsanalyse-rapport-4>.

⁷⁷ Recommendation Rec (2006) 2 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the European Prison Rules van 11 januari 2006.

⁷⁸ K. HERBOTS, H. Asselman en J. PUT, "Rapport 4. Het kinderrechtelijk kader" (onderdeel van het onderzoeksproject 'Omgevingsanalyse Vlaams jeugdrecht' in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, september 2015), 48-49, <https://www.law.kuleuven.be/isr/omgevingsanalyse-rapport-4>.

⁷⁹ Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice van 17 november 2010.

⁸⁰ K. HERBOTS, H. Asselman en J. PUT, "Rapport 4. Het kinderrechtelijk kader" (onderdeel van het onderzoeksproject 'Omgevingsanalyse Vlaams jeugdrecht' in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, september 2015), 51, <https://www.law.kuleuven.be/isr/omgevingsanalyse-rapport-4>.

III. Belgisch kader

45. Jeugdbeschermingsrecht is van publiekrechtelijke aard.⁸¹ Het dient dus als een onderdeel van het publiekrecht te worden beschouwd en niet als een aparte rechtstak. Het gegeven van jeugdbeschermingsrecht houdt ook verband met nog andere rechtstakken, zoals het strafrecht en het welzijnsrecht. De link met deze rechtstakken bestaat erin dat de basisopties van het jeugdbeschermingsrecht inhouden dat de maatschappij beschermd moet worden tegen delinquent gedrag van jongeren en de jongeren zelf die zich in een POS bevinden ook bescherming behoeven.⁸² Door de samenhang met vele verschillende rechtstakken verdient het de voorkeur om het jeugdbeschermingsrecht een *sui generis*-karakter toe te kennen. In een bevoegdheidsconflict tussen de federale staat en de Vlaamse gemeenschap heeft het Grondwettelijk Hof dit *sui generis*-karakter effectief bevestigd.⁸³

46. Het jeugdbeschermingsrecht ligt vervat in specifieke wetgeving die in het volgend hoofdstuk uitvoerig wordt besproken. Daarnaast is het ook grondwettelijk verankerd. Hoewel niet specifiek melding wordt gemaakt van jeugddelinquenten, dient hier bijvoorbeeld artikel 22*bis* van de Grondwet vermeld te worden. Minderjarigen kunnen op grond van dit artikel onder meer aanspraak maken op de eerbiediging van hun morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit. Er wordt in functie van hun leeftijd en onderscheidingsvermogen rekening gehouden met hun geuite mening in aangelegenheden die hen aangaan. Ze hebben het recht op maatregelen en diensten die hun ontwikkeling bevorderen en bij elke beslissing die hen aangaat dient hun belang de eerste overweging te zijn. Hoewel niet uitdrukkelijk verwezen wordt naar het IVRK, herkennen we hier wel enkele van haar waarborgen in terug die aldus door de Grondwet bevestigd worden. De meerwaarde van het artikel bestaat erin dat de rechtbanken voortaan verplicht zijn om een prejudiciële vraag te stellen aan het Grondwettelijk Hof als er wordt opgeworpen dat een bepaalde wetsbepaling strijdig is met een waarborg die zowel in artikel 22*bis* van de Grondwet is ingeschreven, als in het IVRK.⁸⁴

---

⁸¹ J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1996, 3.

⁸² J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 8.

⁸³ Arbitragehof 30 juni 1988, nr. 66/88 en J. SMETS, "Jeugdbescherming tussen Staat en Gemeenschappen. Beschouwingen bij de nieuwe bevoegdheidsverdeling", *Panopticon* 1989, 256-258.

⁸⁴ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 100.

47. In de rechtsleer wordt betreurd dat de waarborgen van minderjarigen niet extensiever in de Grondwet zijn ingeschreven.⁸⁵ Het staat buiten kijf dat de rechtspositie van minderjarigen erbij gebaat zou zijn als hier in de toekomst nog verandering in zou komen.

---

⁸⁵ K. HERBOTS en J. PUT, "De grondwettelijke verankering van de kinderrechten", *TJK* 2010, (9) 10.

HOOFDSTUK 3: EVOLUTIE VAN HET BELGISCHE JEUGD(BESCHERMINGS)RECHT

48. Het jeugdbeschermingsrecht heeft altijd het voorwerp van hervormingen uitgemaakt, alsof het het lot was van deze materie om nooit helemaal vast te liggen.⁸⁶ De verschillende opvattingen van hoe er op jeugdcriminaliteit gereageerd moet worden, evolueerden meestal met maatschappelijke transformaties.⁸⁷ Hierna volgt een bespreking van de evolutie die de materie reeds heeft doorgemaakt. De nadruk hierbij ligt uiteraard op de aanpak van jeugddelinquentie, meer dan op het jeugdhulprecht.

I. Vòòr de wet van 1912

49. Vòòr de wet op de kinderbescherming van 15 mei 1912⁸⁸ was er nog lang geen sprake van een autonoom afwijkend jeugdstrafrecht.⁸⁹ De Strafwetboeken van 1810 en 1867 bepaalden dat minderjarige daders ouder dan zestien jaar steeds schuldbequaam of verantwoordelijk geacht werden. Dit hield in dat ze net als meerderjarigen tot een gevangenisstraf of een geldboete konden worden veroordeeld. Wat betreft minderjarigen jonger dan zestien jaar moest de strafrechter de schuldbequaamheid *in concreto* vaststellen. De minderjarigen die met ‘oordeel des ondersheids’ (*discernement*) gehandeld hadden, konden dan zoals volwassenen worden bestraft. Wel kon hun jonge leeftijd als strafverminderende verschoningsgrond in beschouwing genomen worden. Indien ze geen schuldbesef of ‘oordeel des ondersheids’ hadden, konden ze rekenen op de vrijspraak. De strafrechter ging daartoe na of men wetens en willens de strafwet had overtreden. Ondanks die vrijspraak, kon de strafrechter krachtens het Strafwetboek van 1867 de minderjarige tot zijn eenentwintigste verjaardag in een zogenaamd verbeteringshuis plaatsen voor een bepaalde duur als zijn opvoeding ernstige gebreken vertoonde.⁹⁰

---

⁸⁶ F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 2000, 967.

⁸⁷ C. ELIAERTS, “De toekomst van het jeugdbeschermingssysteem (bis) Naar een jeugdsanctierecht in lijn met internationale normen”, *T.Strafr.* 2013, (214) 215.

⁸⁸ Wet van 15 mei 1912 op de kinderbescherming, *BS* 27-28-29 mei 1912.

⁸⁹ B. BROUWERS, “Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?”, *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 3.

⁹⁰ B. DE SMET, “Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen”, *TORB* 2011-2012, (69) 69 ; P. SEYNAEVE, *Compendium van het Jeugdbeschermingsrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1998, 19.

Deze ter beschikking stelling van de regering was een maatregel die werd gezien als een voorbode van de huidige maatregelen van jeugdbescherming. Men strafte immers niet wegens een misdrijf, maar onttrok de minderjarige aan zijn ouders omdat zijn gedrag voortvloeide uit een slechte opvoeding.⁹¹ Dit steunt met andere woorden op het idee dat de overheid moet inspringen en zorgen voor kinderen waarvan de ouders onvoldoende instaan voor hun opvoeding. De oorzaak van het delinquent gedrag van minderjarigen werd stilaan eerder gezocht in een omgeving die delinquent gedrag stimuleert, dan bij de minderjarige dader zelf.⁹² Er ontstond een evolutie van straffen naar heropvoeden, waarbij de focus meer en meer op de “onschuldige” minderjarige kwam te liggen die vervolgens in heropvoeding geplaatst moest worden.⁹³

50. De aanpak van die tijd was een instrument van de klassieke visie op het strafrecht waarin straf onlosmakelijk verbonden was aan schuld.⁹⁴ Hierop kwam meer en meer kritiek en onder invloed van het positivisme werd dan ook gepleit voor het invoeren van een autonoom systeem van kinderstrafrecht, waarin de klemtoon ligt op heropvoeding en bescherming.⁹⁵ Doordat jeugdcriminaliteit voortaan als een afzonderlijk probleem werd gezien, was het klassieke strafrechtssysteem namelijk niet langer geschikt om de bescherming van de maatschappij te garanderen.⁹⁶ Mede door de veranderende economische en maatschappelijke omstandigheden werd het dan ook mogelijk om het principe van kinderbescherming te introduceren.

II. De wet op de kinderbescherming van 15 mei 1912

51. De wet van 15 mei 1912 had als uitgangspunt het buiten het strafrecht stellen van personen jonger dan zestien jaar. Men werd tot die leeftijd niet in staat geacht uit vrije wil te

---

⁹¹ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2007, 3.

⁹² J. CHRISTIAENS, “Jeugdcriminaliteit. Een apart probleem? Negentiende-eeuwse jonge daders en hun misdrijven” in C. LIS en H. SOLY (eds.), *Tussen dader en slachtoffer. Jongeren en criminaliteit in historisch perspectief*, Brussel, VUBPress, 2001, (277) 279.

⁹³ J. CHRISTIAENS, *De geboorte van de jeugddelinquent, België 1830-1930*, Brussel, VUBPress, 1999, 195.

⁹⁴ B. DE SMET, “Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen”, *TORB* 2011-2012, (69) 69.

⁹⁵ B. BROUWERS, “Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?”, *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 3; B. DE SMET, “Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen”, *TORB* 2011-2012, (69) 69.

⁹⁶ M. DE KOSTER, “Kroniek: Jongeren en criminaliteit. Een lange geschiedenis van de Middeleeuwen tot heden”, *Tijdschrift voor Criminologie* 2010, (310) 315-316.

handelen of de gevolgen van delinquent gedrag te kunnen inschatten. Met deze wet werd voor het eerst een leeftijd van strafrechtelijke meerderjarigheid ingevoerd.⁹⁷

52. De grens werd gesteld op zestien jaar. Beneden de leeftijd van zestien jaar werd men geacht steeds schuldontbekwaam te zijn. Het beveiligen van de maatschappij tegen dergelijke “gevaarlijke” jongeren bestond in het opleggen van maatregelen van opvoeding van onbepaalde duur. Voortaan was de toekomst van het kind de leidraad voor de ‘kinderrechter’. Hij stond in voor hun begeleiding tot wanneer de tekorten in de opvoeding waren weggewerkt.⁹⁸ Delinquentie werd in deze periode gezien als een symptoom van gebrekkig sociaal functioneren, waarop de persoon in kwestie zelf geen vat heeft. Men vond in maatschappelijke of sociale factoren een verklaring voor het feit dat de ene meer geneigd is tot criminaliteit dan de andere.⁹⁹ Mits ingrijpen van de Staat en het zorgen van een betere opvoeding, zou crimineel gedrag verdwijnen. Eén van die mogelijkheden voor de Staat om in te grijpen, ligt vervat in artikel 13 van de Wet van 15 mei 1912 op de kindbescherming. Dit artikel stelt dat men jongeren met een slechte ingesteldheid (*perversité morale*) tot tien jaar kon opsluiten in een Rijksgesticht. Kinderen van landlopers, bedelaars en prostituees plaatste men in instellingen van liefdadigheid. Voortaan zaten jongeren aldus geen straf meer uit in een gevangenis, wat ervoor zorgt dat de Wet van 15 mei 1912 zeker als progressief kan worden bestempeld.¹⁰⁰

III. De wet op de jeugdbescherming van 8 april 1965

53. Nadat de eerste stap richting een autonoom systeem van kinderstrafrecht was gezet, ontstonden er twee stromingen. De ene stroming waren aanhangers van een restrictieve interpretatie van de bevoegdheden van de kinderrechter, terwijl de andere stroming net pleitte voor een extensieve interpretatie. Het was die laatste stroming die de bovenhand nam.

---

⁹⁷ B. BROUWERS, “Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?”, *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 4.

⁹⁸ B. DE SMET, “Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven”, *NC* 2015, (235) 236.

⁹⁹ B. DE SMET, “Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen”, *TORB* 2011-2012, (69) 69.

¹⁰⁰ B. DE SMET, “Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven”, *NC* 2015, (235) 236.

Er werd eveneens gepleit om de strafrechtelijke meerderjarigheid van zestien jaar op te trekken naar achttien jaar.¹⁰¹ De wet van 8 april 1965¹⁰² kwam aan deze wensen tegemoet. De hervorming door deze wet hield onder meer in dat voortaan de strafrechtelijke meerderjarigheid effectief tot achttien jaar werd verhoogd, behoudens voor bepaalde verkeersmisdrijven.¹⁰³ Daarbij creëerde men de mogelijkheid om minderjarigen die op het ogenblik van de feiten zestien jaar of ouder waren onder bepaalde voorwaarden voor de strafrechtbank te vervolgen.¹⁰⁴ Het is een aparte beslissing van de jeugdrechter, ingegeven door diens vaststelling dat begeleiding namelijk geen zin meer heeft voor de minderjarige in kwestie.¹⁰⁵

54. De jeugdbeschermingswet van 8 april 1965 introduceerde eigenlijk een positief en breed jeugdbeschermingsmodel, waarin gebruik werd gemaakt van een set specifieke maatregelen voor delinquente jongeren.¹⁰⁶ Een dergelijk beschermingsmodel dat verregaand kan ingrijpen in het leven van minderjarigen en hun ouders vormde de vertaling van een kindgericht denken.¹⁰⁷ Het idee dat jongeren niet verantwoordelijk zijn voor hun crimineel gedrag en eerder het slachtoffer zijn van hun omgeving bleef behouden. Vandaar dat de jeugdrechter bij een MOF-jongere dezelfde aanpak moest hanteren als bij een POS-jongere. Om jongeren te kunnen beschermen tegen slechte invloeden, werd in de wet de mogelijkheid ingeschreven voor het Openbaar Ministerie om minderjarigen in een POS rechtstreeks voor te leiden voor de jeugdrechter.¹⁰⁸ De jeugdrechter legde dan maatregelen van opvoeding op in de hoop de minderjarige als het ware te verbeteren. De duur van die maatregelen werd bepaald door de persoonlijkheid en leefomstandigheden van de minderjarige en niet door de ernst van de gepleegde feiten. Indien een minderjarige zich effectief verbeterde, kon de jeugdrechter voortaan op grond van artikel 60 JBW de maatregel intrekken. Als de

---

¹⁰¹ B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 4.

¹⁰² Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965.

¹⁰³ Artikel 36, 4° JBW en artikel 36bis JBW.

¹⁰⁴ Artikel 38 JBW.

¹⁰⁵ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 236.

¹⁰⁶ J. PUT, M. ROM en S. SMETS, "Jeugdbeschermingsrecht in geval van jeugddelinquentie: de federale jeugdwet belicht en doorgelicht" in ORDE VAN VLAAMSE BALIES (ed.), *Bijzondere opleiding jeugdrecht 2013-2014*, (489) 492.

¹⁰⁷ M. BOUVERNE-DE BIE en R. ROOSE, "Dossier: Het belang van het kind. Het belang van het kind of een vraag naar de legitimiteit van de jeugdbescherming en bijzondere jeugdbijstand", *TJK* 2007, (206) 209.

¹⁰⁸ Oud artikel 36, 2° JBW.

minderjarige volhardde en zich onverbeterlijk toonde, kon de jeugdrechter de maatregel verlengen op grond van artikel 37, §3 JBW.¹⁰⁹

55. Tot slot is het vermeldenswaardig dat steeds dezelfde jeugdrechter instond voor de begeleiding. Om het even waar in België de minderjarige een MOF pleegde, kwam de zaak steeds voor dezelfde jeugdrechter aangezien de gezinsverblijfplaats als aanknopingspunt werd gebruikt.¹¹⁰

56. Onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen, nieuwe wetenschappelijke inzichten en het hoge aantal plaatsingen waartoe deze wet aanleiding gaf, kwam echter ook op deze wet kritiek. Het besef van de nadelige effecten van een instellingsopvoeding was ontstaan en de kritiek op de continue stijging van het aantal plaatsingen werd gehoord.¹¹¹ Men hekelde de onduidelijke afbakening tussen de sociale en de gerechtelijke jeugdbescherming en de gebrekkige juridische uitwerking van het jeugdbeschermingsstelsel. Wegens de problematiek van de delinquente jongeren kende men een steeds gediversifieerder pleidooi voor de invoering van een vorm van jeugdsanctierecht.

57. Een toen naar voor tredende visie was dat sommige jongeren hun fouten beseffen, maar gewoon rekenen op een milde aanpak omwille van hun jeugdige leeftijd. De jeugdrechter zou dan sterker sanctionerend moeten kunnen optreden om de minderjarige aan te moedigen zijn verantwoordelijkheid op te nemen.¹¹²

IV. Voorstellen tot hervorming

a. Cornelis

58. Hoewel in de wetenschappelijke wereld en in de praktijk vele jaren eerder reeds gepleit werd voor het verlaten van het beschermingsmodel, duurde het nog tot 1991

---

¹⁰⁹ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 236.

¹¹⁰ Artikel 44 JBW.

¹¹¹ M. BOUVERNE-DE BIE en R. ROOSE, "Dossier: Het belang van het kind. Het belang van het kind of een vraag naar de legitimiteit van de jeugdbescherming en bijzondere jeugdbijstand", *TJK* 2007, (206) 208.

¹¹² B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 237.

vooraleer de aanzet gegeven werd tot een beleidsmatige hervorming van de jeugdbescherming met de oprichting van de Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake Jeugdbescherming, ook bekend als de COMMISSIE CORNELIS¹¹³. De oprichting van deze commissie kwam er op initiatief van toenmalig Minister van Justitie MELCHIOR WATHELET (cdH), omdat de bestaande wetgeving onvoldoende antwoord zou bieden op de evoluties in de jeugddelinquentie.¹¹⁴

59. Hoewel het rapport van de COMMISSIE CORNELIS uiteindelijk een compromistekst werd die rekening houdt met de verschillende standpunten uit het werkveld, is er toch sprake van een duidelijke visie op de aanpak van jeugddelinquentie. Zo bevestigt het rapport vooreerst de noodzaak aan een hervorming van het jeugdbeschermingsrecht, wordt er uitdrukkelijk afstand genomen van het beschermingsmodel en kiest men tot slot resoluut voor het sanctiemodel. De meest noemenswaardige punten in het rapport zijn onder meer het invoeren van een minimumleeftijd van twaalf jaar voor gerechtelijke tussenkomst, het niet weerhouden van maatregelen zoals de gemeenschapsdienst of het leerproject, de expliciete verwijzing naar bemiddeling en het feit dat de jeugdrechter alleen sancties uitspreekt. Daarbij zouden opschorting en uitstel wel mogelijk blijven zodanig dat vrijwillige maatregelen eventueel verder kunnen lopen. De COMMISSIE CORNELIS stelde tot slot ook voor om de uithandengeving te laten bestaan. De persoonlijkheid van de minderjarige zou echter het enige criterium mogen zijn voor de rechter om tot die beslissing te komen. Daarnaast schrijft het rapport voor dat voorlopige hechtenis mogelijk zou moeten zijn vanaf de leeftijd van veertien jaar.¹¹⁵

60. Terwijl de COMMISSIE CORNELIS nog werkte aan haar eerste rapport, richtte de VZW Jongerenbegeleiding intussen de Werkgroep Jeugdsanctierecht op. Deze Werkgroep beoogt het organiseren van overleg tussen academici, advocatuur, magistratuur, consultants en

---

¹¹³ Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake Jeugdbescherming, KB 9 oktober 1991, BS 9 november 1991; MB 15 januari 1992, BS 28 januari 1992.

¹¹⁴ G. DECOCK, "Beschermen, straffen, herstellen. Twintig jaar nadenken over het sanctioneren van jongeren" in G. DECOCK en J. PUT (eds.), *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen. Toetsing van beleid en praktijk aan de principes van het jeugdsanctierecht*, Brussel, Larcier, 2012, (1) 2.

¹¹⁵ G. DECOCK, "Beschermen, straffen, herstellen. Twintig jaar nadenken over het sanctioneren van jongeren" in G. DECOCK en J. PUT (eds.), *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen. Toetsing van beleid en praktijk aan de principes van het jeugdsanctierecht*, Brussel, Larcier, 2012, (1) 3-4.

voorzieningen uit de sector van jeugdbijstand, dit omtrent de kwestie van het jeugdsanctierecht.¹¹⁶ Met het tussentijds rapport van de COMMISSIE CORNELIS als grondslag leidde het overleg van de Werkgroep tot een eerste platformtekst¹¹⁷, waarin vijf principes worden vooropgesteld: (1) de verantwoordelijkheid van jongeren; (2) rechtswaarborgen voor jongeren; (3) constructief sanctioneren; (4) scheiding hulpverlening en gerechtelijk optreden; (5) dwanguitoefening als overheidsexclusieve.

Intussen heeft de Werkgroep deze principes geactualiseerd. Daarbij heeft men de eerste drie principes behouden en stelt men sindsdien als vierde en vijfde principe enerzijds de complementariteit tussen herstel, welzijn en justitie en anderzijds het principe van de opsluiting als *ultimum remedium*. De Werkgroep Jeugdsanctierecht organiseerde nog verschillende studiedagen (1994, 1999, 2007, 2011...) die telkenmale hebben geleid tot belangrijke verslagboeken waarnaar meermaals verwezen wordt in dit schrijven. Bovendien belooft ze een blijvende rol te spelen in de hervorming van het jeugdbeschermingsrecht.

b. Walgrave

61. Daaropvolgend en deels in de lijn met het eindverslag van de COMMISSIE CORNELIS onderzocht de onderzoeksgroep Jeugdcriminologie van de KU Leuven in opdracht van toenmalig Minister van Justitie STEFAAN DE CLERCK (toenmalige CVP) de mogelijkheid om in België een herstelrechtelijk jeugdsanctierecht in te voeren. Deze onderzoeksgroep onder leiding van professor LODE WALGRAVE leverde een rapport¹¹⁸ af waarin de visie van het herstelrecht centraal staat. Voortaan zou de focus komen te liggen op slachtoffer- en schadegericht werken. In die zin verwerpt het rapport dus wel het idee van de COMMISSIE CORNELIS die een sanctiemodel voor ogen had.

---

¹¹⁶ S. HESPEL en J. PUT, *Jeugdsanctierecht voorgesteld. Naar een constructief jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2014, 5.

¹¹⁷ WERKGROEP JEUGDSANCTIERECHT, "Platformtekst" in G. DECOCK en P. VANSTEENKISTE (eds.), *Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 5-6.

¹¹⁸ H. GEUDENS, W. SCHELKENS en L. WALGRAVE, "Op zoek naar een herstelrechtelijk jeugdsanctierecht in België. Een denkoefening" in G. DECOCK en P. VANSTEENKISTE (eds.), *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 49-101.

62. Het voorgestelde toepassingsgebied voor het herstelrechtelijk jeugdsanctierecht zijn jongeren tussen twaalf en achttien jaar. Deze groep jongeren zou verantwoordelijk worden geacht en bestraft kunnen worden met herstelrechtelijke, constructieve sancties. Opsluiting kan pas dienen als ultiem redmiddel. Belangrijk is dat wordt voorzien in alle noodzakelijke rechtswaarborgen en dat hulpverlening en gerechtelijk optreden zoveel mogelijk gescheiden worden.

c. Maes

63. Er volgde ten tijde van de eerste regering VERHOFSTADT nog een derde voorstel, meer bepaald dat van advocaat-generaal CHRISTIAN MAES. Hij werkte als adviseur van toenmalig Minister van Justitie MARC VERWILGHEN (toenmalige Vld) een voorontwerp¹¹⁹ uit dat compleet afstand neemt van heel de modellendiscussie. Wat voorlag was een pragmatische aanpak, waarbij de jeugdrechter in elk concreet geval beslist wat het beste is voor de minderjarige.¹²⁰ MAES bewoorde zijn visie als volgt:

*“Wat voorligt zijn concrete antwoorden op delinquent gedrag van minderjarigen. Ik pleit niet voor het strafrechtmodel, evenmin adoreer ik het herstelrechtmodel. De tijd van het discussiëren over modellen heeft lang genoeg geduurd: de speeltijd is voorbij.”*¹²¹

64. Het voorontwerp stelt jongeren vanaf de leeftijd van twaalf jaar verantwoordelijk. Concreet moet voor ogen gehouden worden dat de voorziene maatregelen zeker niet hoofdzakelijk een leed-toevoegend kenmerk mogen hebben en aldus kunnen aansluiten bij het resocialiserende oogmerk van probatie, terwijl de sancties net wel een dergelijk leed-toevoegend kenmerk kennen. Daardoor passen deze niet binnen de doelstelling van de probatie. Straffen kunnen maar uitgesproken worden door een uitgebreide jeugdrechtbank, die bestaat uit een jeugdrechter en twee bijzitters. Jongeren tussen zestien en achttien jaar kunnen ernaar verwezen worden wanneer ze bijzonder ernstige feiten hebben gepleegd en maatregelen of sancties niet langer de passende reactie zijn. Tot slot stelt het voorontwerp

---

¹¹⁹ Voorontwerp van Wet van de minister van Justitie MARC VERWILGHEN houdende antwoorden op delinquent gedrag door minderjarigen, 1 juli 2001, *TJK* 2001, afzonderlijke bijlage.

¹²⁰ WWW (wetstraatwatcher), “De verloren slag van Christian Maes”, *Juristenkrant* 2002, (5) 5.

¹²¹ G. DECOCK, “De speeltijd voorbij. Antwoorden op jeugddelinquentie: een eerste voorstelling van een mogelijk nieuw jeugdsanctierecht”, *TJK* 2001, (66) 66.

nog een beperking voor van de uithandengeving. Dat zou voortaan alleen nog maar mogelijk zijn voor zaken die bij de jeugdrechtbank aanhangig zijn gemaakt nadat de minderjarige intussen meerderjarig is geworden.¹²²

65. Op de ministerraad van 16 mei 2002 werd het voorontwerp onder druk van de Franstalige socialisten en groenen afgevoerd. Een gedesillusioneerde CHRISTIAN MAES noemde het “de dag van de splinterbom”.¹²³ Men was de mening toegedaan dat een loutere modernisering en herziening van de Jeugdbeschermingswet van 1965 volstond, maar dat het jeugdbeschermingsrecht op zich niet afgeschaft moest worden. Hiermee veegde de ministerraad ook meteen de voorstellen van de COMMISSIE CORNELIS en WALGRAVE van tafel.¹²⁴ De discussie met betrekking tot het hervormen van het jeugdrecht ging dus gewoon verder. Maes gaf wel te kennen dat volgens hem de Franstalige socialisten altijd een fundamentele hervorming van het jeugdrecht zouden blijven dwarsbomen.¹²⁵ Op een van de studiedagen van de Werkgroep Jeugdsanctierecht werd door ELS DUMORTIER, docente aan de VUB, eveneens verwezen naar de discrepantie tussen de visie van de Vlamingen en die van de Walen als een mogelijk struikelblok in de discussie:

“Als afsluiter zou ik nog kunnen wijzen op de taalbarrière die zich blijkbaar in de loop van de studiedag en ook in onze werkgroep heeft genesteld. Bij de Franstaligen bestaat er immers een angst voor een verzwaring van het strafrechtelijk klimaat door de invoering van een sanctionerend rechtswaARBorgenmodel. De Nederlandstaligen daarentegen vrezen blijkbaar de vaagheid, hypocrisie en willekeur van het beschermingsmodel.”¹²⁶

---

¹²² G. DECOCK, “Beschermen, straffen, herstellen. Twintig jaar nadenken over het sanctioneren van jongeren” in G. DECOCK en J. PUT (eds.), *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen. Toetsing van beleid en praktijk aan de principes van het jeugdsanctierecht*, Brussel, Larcier, 2012, (1) 5-6.

¹²³ L. VAN EYLEN, “PS en Ecolo zullen hervorming jeugdrecht blijven dwarsbomen”, *De Juristenkrant* 2003, (5) 5.

¹²⁴ G. DECOCK, “Beschermen, straffen, herstellen. Twintig jaar nadenken over het sanctioneren van jongeren” in G. DECOCK en J. PUT (eds.), *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen. Toetsing van beleid en praktijk aan de principes van het jeugdsanctierecht*, Brussel, Larcier, 2012, (1) 7.

¹²⁵ L. VAN EYLEN, “PS en Ecolo zullen hervorming jeugdrecht blijven dwarsbomen”, *Juristenkrant* 2003, (5) 5.

¹²⁶ E. DUMORTIER, “De inzet en de praktijk van de hervorming van de jeugdbescherming. Studiedag 16 maart 2001, Werkgroep 3: de rol van verschillende actoren”, *TJK* 2001, 175-176.

d. Onkelinx

66. Binnen de tweede regering VERHOFSTADT was LAURETTE ONKELINX (PS) Minister van Justitie. Zij nam op haar beurt het initiatief om het jeugdbeschermingsrecht bij te sturen en zou daar ook in slagen. Net zoals de ministerraad die het ontwerp-MAES had afgevoerd in 2002, was ook zij van mening dat een loutere modernisering moest volstaan. De filosofie van de Jeugdbeschermingswet van 1965 diende men volgens haar namelijk niet in vraag te stellen, aangezien het systeem voor 90% van de jongeren effectief zou werken.¹²⁷

67. Zowel in het regeerakkoord van 9 juli 2003¹²⁸ als in de algemene beleidsnota van de Minister van Justitie van 12 november 2003¹²⁹ werd de modernisering van de Jeugdbeschermingswetgeving vastberaden op het programma gezet. Voor een concreet voorstel was het evenwel wachten tot de Kadernota¹³⁰ van ONKELINX, waarin effectief afstand genomen wordt van de voorgaande voorstellen tot hervorming.¹³¹

Volgens de Kadernota dienen als maatschappelijke reactie op jeugddelinquentie enkel maatregelen te kunnen worden opgelegd. Deze kunnen worden verlengd tot de leeftijd van drieëntwintig jaar. De principiële onverantwoordelijkheid van minderjarigen blijft behouden. Daarnaast neemt men de uithandengeving onder de loep en pleit men voor een efficiënter verloop. Verder handelt de Kadernota nog over het responsabiliseren van de ouders door hen beter bij alle procedures te betrekken, door de mogelijkheid van het hen opleggen van een ouderstage of hen te veroordelen tot een geldboete wanneer zij niet aanwezig zijn op de zitting waar de jeugdrechtbank een beslissing dient te nemen over hun kind.¹³²

---

¹²⁷ A. NUYTIENS, "Rien ne va plus! Een kritische reflectie op de onverwachte (en ondoordachte?) facelift van de uithandengeving", *TJK* 2006, (281) 281.

¹²⁸ Regeringsverklaring VERHOFSTADT II, juli 2003, 69-71, <http://www.mobielvlaanderen.be/pdf/beleidsnotabrieven/federaalregeerakkoord2003.pdf>.

¹²⁹ Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, algemene beleidsnota van de minister van Justitie, 12 november 2003, doc. 51 0325/016, 16-18, <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/51/0325/51K0325016.pdf>.

¹³⁰ Kadernota L. ONKELINX betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, goedgekeurd in de Ministerraad van de federale regering op 13 februari 2004.

¹³¹ G. DECOCK, "Beschermen, straffen, herstellen. Twintig jaar nadenken over het sanctioneren van jongeren" in G. DECOCK en J. PUT (eds.), *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen. Toetsing van beleid en praktijk aan de principes van het jeugdsanctierecht*, Brussel, Larcier, 2012, (1) 7-8.

¹³² *Ibid*, 8.

68. ONKELINX kreeg een pak kritiek te slikken op haar Kadernota. Zo misprees men onder meer het behoud van de uithandengeving¹³³, het feit dat er onvoldoende aandacht geschonken wordt aan het slachtoffer¹³⁴, alsook het onvoldoende tegemoetkomen aan internationale instrumenten zoals het IVRK en de Beijing Rules.¹³⁵ Nadat over de Kadernota uitvoerig was gedebatteerd en adviezen waren uitgesproken, kwam het alsnog tot een eerste voorontwerp van wet.¹³⁶ Uiteindelijk werd het ontwerp nog in twee verschillende ontwerpen opgesplitst, die op 14 juli 2005 werden goedgekeurd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Na enkele aanpassingen, onder meer het invoegen van de ontdebbling van de uithandengeving, keurde op 31 juli 2006 ook de Senaat de geamendeerde teksten goed. Dit zou uiteindelijk leiden tot de wet van 15 mei 2006¹³⁷ en de wet van 13 juni 2006¹³⁸.

V. De wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006

69. Op enkele hervormingsvoorstellen na, is het jeugdbeschermingsrecht eigenlijk veertig jaar lang onaangeroerd gebleven. Omdat het verschil tussen MOF- en POS-jongeren steeds toenam en de jeugdrechter steeds vaker geconfronteerd werd met zaken die in 1965 nauwelijks voorkwamen, drong het onder handen nemen van de Jeugdbeschermingswet zich meer dan ooit op.¹³⁹ Het is echter duidelijk dat in essentie de jeugdbescherming uiteindelijk gewoon is blijven bestaan. De minderjarige is onverantwoordelijk gebleven, dus aan de onderbouw van het beschermingsmodel heeft de wetgever eigenlijk niet geraakt. Wel heeft men op deze fundamenten verder constructies opgebouwd die nauw aansluiten bij het

---

¹³³ G. DECOCK, "Bescherming 'à la française': Reflecties op de kadernota Onkelinx", *TJK* 2004, 66.

¹³⁴ H. GEUDENS, "Reactie op kadernota van minister L. Onkelinx betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming", *TJK* 2004, 72.

¹³⁵ X., "(G)een nieuw jeugdrecht? Opmerkingen vanuit het Kinderrechtencommissariaat op de kadernota van minister Onkelinx betreffende de hervorming van de wet op de jeugdbescherming", *TJK* 2004, 132-135.

¹³⁶ Voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-2005, nr. 51 1467/001, <http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/51/1467/51K1467001.pdf>.

¹³⁷ Wet 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het Wetboek van Strafvordering, het Strafwetboek, het Burgerlijk Wetboek, de nieuwe gemeentewet en de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *BS* 2 juni 2006.

¹³⁸ Wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006.

¹³⁹ B. DE SMET, "Herijking van het jeugdstrafrecht. Harde aanpak van criminele jongeren?", *Orde dag* 2006, (41) 46.

herstelrecht, het sanctierecht en het strafrecht, en werd dit aangevuld met enkele rechtswaarborgen.¹⁴⁰

70. Het moet gezegd dat toenmalig Minister van Justitie ONKELINX ergens in slaagde, daar waar haar voorgangers tot dan toe steeds in faalden: een hervormingsontwerp met betrekking tot de jeugdbescherming door de voorbereidende en parlementaire etappes geleid krijgen.¹⁴¹ Daarbij is mijns inziens echter een besef van het belang van de maatschappelijke manier van denken en handelen op dat moment uiterst belangrijk. Door het zinloos geweld dat door twee minderjarigen was gepleegd op JOE VAN HOLSBEECK, werd het onderwerp van jeugddelinquentie brandend actueel en bleef de sociale reactie uiteraard niet uit. Mede hierdoor kwam alles in een stroomversnelling terecht. Opmerkelijk is dat de zaak VAN HOLSBEECK er mogelijk ook voor heeft gezorgd dat ONKELINX geleidelijk aan wat afweek van haar oorspronkelijke Kadernota. Zo kreeg het herstelrecht in ieder geval een prominentere plaats en ontstond er een hernieuwd pleidooi voor strenge straffen voor minderjarige daders. Uiteindelijk heeft het geleid tot een hybride model met beschermende, herstelrechtelijke en bestraffende componenten.¹⁴²

71. Hoewel de wetgeving inzake jeugdbescherming ook na deze hervorming nog steeds een complex gegeven is, kunnen er toch een vijftal krachtlijnen waargenomen worden.

Een eerste krachtlijn is het legaliseren, uitbouwen en promoten van de alternatieve sancties en afhandelingen. De in de praktijk gegroeide alternatieven, zoals bijvoorbeeld het huisarrest, steunen sindsdien eindelijk op een wettelijke basis.¹⁴³

Een tweede krachtlijn betreft de uitwerking en verbetering van de uithandengeving. Aangezien het jeugdbeschermingsrecht amper of geen vat heeft op ernstige jeugddelinquenten, werd een betere uitwerking van de uithandengeving noodzakelijk geacht.

---

¹⁴⁰ G. DECOCK, "Beschermen, straffen, herstellen. Twintig jaar nadenken over het sanctioneren van jongeren" in G. DECOCK en J. PUT (eds.), *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen. Toetsing van beleid en praktijk aan de principes van het jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2012, (1) 1.

¹⁴¹ E. DUMORTIER en J. CHRISTIAENS, "Dossier: Het jeugdbeschermingsrecht hervormd. De nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. Krijtlijnen van een ambigue hervorming", *TJK* 2006, (273) 273.

¹⁴² *Ibid*, 273-274.

¹⁴³ B. DE SMET, "Strafrechtelijke vervolging en berechting van minderjarigen na de wetten van 15 mei en 13 juni 2006", in DEPARTEMENT VORMING EN OPLEIDING VAN DE ORDE VAN ADVOCATEN VAN DE BALIE VAN KORTRIJK (ed.), *Recente ontwikkelingen in het strafrecht – Vormingsprogramma 2008*, Gent, Larcier, 2008, (219) 227.

Een derde krachtlijn bestaat erin nieuwe interventiemogelijkheden te creëren ten aanzien van ouders van jeugddelinquenten met de bedoeling hen te responsabiliseren.

Een vierde krachtlijn is de wettelijke introductie van het herstelrechtelijk model door middel van afhandelingsvormen zoals herstelbemiddeling en herstelgericht groepsoverleg.

Tot slot wordt als vijfde krachtlijn aandacht geschonken aan de rechtspositie van de minderjarige door het invoeren van een nieuwe voorafgaande titel “Beginselen van de rechtsbedeling ten aanzien van minderjarigen”.¹⁴⁴

72. Met de wetten van 15 mei en 13 juni 2006 werd derhalve gezorgd voor een bredere waaier aan maatregelen die door de rechter uitgesproken kunnen worden of door het parket kunnen worden voorgesteld aan minderjarige daders.

VI. Besluit: een Vlaams jeugdsanctierecht in de toekomst?

73. Het jeugdbeschermingsrecht heeft doorheen de jaren al woelige waters doorzwommen. Het was, is en zal ook onderwerp blijven van debat. In hoofdstuk zeven¹⁴⁵ wordt een schets gemaakt van hoe het volwaardig jeugdsanctierecht eruit zou kunnen zien in de toekomst. Daarin worden enkele elementen van het eindverslag van de Werkgroep Jeugdsanctierecht van 2014 op een rijtje gezet. Intussen werden sinds de communautarisering van het jeugdrecht duidelijke beleidskeuzes gemaakt aan de Vlaamse zijde. Deze worden in hoofdstuk zeven eveneens toegelicht.

74. In de rechtsleer wordt terecht opgemerkt dat voor de toekomst van ons jeugdbeschermingssysteem niet alleen het installeren van een coherent en constructief jeugdsanctierecht in overeenstemming met de internationale normen belangrijk is. Er moet ook voldoende aandacht geschonken worden aan de vorming en begeleiding van de gespecialiseerde actoren.¹⁴⁶ De toekomst zal moeten uitwijzen of de voorstellen van de maatschappelijke debatten ook in het politieke discours goed wordt onthaald.

---

¹⁴⁴ E. DUMORTIER en J. CHRISTIAENS, “Dossier: Het jeugdbeschermingsrecht hervormd. De nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. Krijtlijnen van een ambigue hervorming”, *TJK* 2006, (273) 274.

¹⁴⁵ *Infra* 93.

¹⁴⁶ C. ELIAERTS, “De toekomst van het jeugdbeschermingssysteem (bis) Naar een jeugdsanctierecht in lijn met internationale normen”, *T.Strafr.* 2013, (214) 221.

HOOFDSTUK 4: JEUGDDELINQUENTIERECHT

I. Interventie bij minderjarige daders

a. Toepassingsgebied

75. Als een minderjarige een MOF pleegt, moet men daarop reageren in overeenstemming met de principes en bepalingen van de Jeugdbeschermingswet. Gespecialiseerde actoren die bevoegd zijn voor de gepaste reactie zullen achtereenvolgens optreden.¹⁴⁷

76. Het stappenproces in grote lijnen gaat als volgt:

1. Politie: Vaststelling dat een minderjarige zich schuldig (heeft ge-)maakt aan een MOF.
2. Openbaar Ministerie: Onderzoek naar de feiten. In de meeste gevallen blijft het beperkt tot een opsporingsonderzoek.
3. Onderzoeksrechter: Uitzonderlijk komt het tot een gerechtelijk onderzoek.
4. Openbaar Ministerie: Beslissing over de opportuniteit van vervolging. De mogelijkheid bestaat dat men kiest voor seponering of een andere afhandelingsvorm.
5. Jeugdrechter: Als het parket besluit dat de situatie een gerechtelijke interventie vereist, start de voorbereidende fase onder leiding van de jeugdrechter. De jeugdrechter start een onderzoek naar de persoonlijkheid en leefomgeving van de minderjarige en legt indien nodig voorlopige maatregelen op. Hierna beslist het parket om de procedure al dan niet verder te zetten. Zo start de eigenlijke fase van berechting voor de jeugdrechtbank. Hier volgt de uitspraak over de schuld van de minderjarige, legt de jeugdrechtbank eventueel een maatregel op en spreekt ze zich in voorkomend geval uit over de burgerlijke vordering van het slachtoffer.
6. Instellingen voor uitvoering van maatregelen:
Men zal de opgelegde maatregelen uitvoeren in erkende jeugdhulpvoorzieningen, gelijkgestelde voorzieningen of gemeenschapsinstellingen. Uitzonderlijk maakt men hiervoor gebruik van gesloten detentiecentra. Het toezicht op de uitvoering van de maatregelen valt onder de bevoegdheid van de jeugdrechtbank. Indien nodig zal ze de maatregelen herzien.

---

¹⁴⁷ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 154.

b. Interventiegrond

77. Jeugddelinquentie is de belangrijkste interventiegrond om maatregelen uit te spreken ten aanzien van minderjarigen. Artikel 36, 4° van de Jeugdbeschermingswet stelt dat de jeugdrechtbank bevoegd is om kennis te nemen van vorderingen van het openbaar ministerie ten aanzien van de personen die vervolgd worden wegens een als misdrijf omschreven feit, gepleegd voor de volle leeftijd van achttien jaar. Er valt nog een andere interventiegrond terug te vinden in de Wet Zedelijke Bescherming Jeugd¹⁴⁸, maar deze wordt in dit schrijven verder buiten beschouwing gelaten.¹⁴⁹

78. Zoals reeds gezegd is de eerste stap in de procedure de vaststelling dat een minderjarige een MOF pleegde. Met het begrip MOF worden alle delictsomschrijvingen bedoeld die bestaan in het strafrecht. Dit veronderstelt dat beide constitutieve elementen van het misdrijf aanwezig zijn: materieel en moreel. Het materieel element is uiteraard de gedraging, terwijl het moreel element slaat op de schuld die vereist is voor de strafbaarstelling van de gedraging. Op te merken valt dat men bij het moreel element dient rekening te houden met het vermoeden dat de wetgever heeft ingesteld ter rechtvaardiging van een eigen stelsel voor minderjarigen. Dat vermoeden houdt in dat een minderjarige zijn intellectueel vermogen onvoldoende ontwikkeld is om ten volle te kunnen beseffen dat zijn handelen botst met het positieve recht en een strafbaar karakter heeft. Volgens datzelfde vermoeden zou hij zich er evenmin van kunnen vergewissen waarom er op zijn gedraging wordt gereageerd met strafoplegging ("*doli incapax*"). Minderjarigen zijn immers in beginsel schuldontbekwaam. Dit betekent evenwel niet dat het moreel element afwezig zou zijn bij een MOF. Het vermoeden is niet ingeschreven om door te werken naar de concrete beoordeling van de motieven en de aard van het gepleegde feit, maar louter om minderjarigen te onttrekken aan het schuldstrafrecht. De minderjarige moet het feit wel vrijwillig en bewust hebben gepleegd, maar de rechter dient niet vast te stellen dat het besef van het wederrechtelijk karakter ervan ten volle aanwezig was. De minderjarigheid en de schuldontbekwaamheid van de dader beletten niet dat de minderjarige in kwestie als dader wordt beschouwd van het gepleegde

---

¹⁴⁸ Wet van 15 juli 1960 tot zedelijke bescherming van de jeugd, BS 20 juli 1960.

¹⁴⁹ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 155.

feit. Het feit wordt hem echter noch strafrechtelijk verweten, noch reageert men erop met straffen. In de plaats daarvan wordt er gereageerd met maatregelen.¹⁵⁰

c. Leeftijdsgrenzen

79. Er is geen algemene minimumleeftijd in de jeugdwet ingeschreven waaronder het jeugdbeschermingsrecht niet van toepassing zou zijn. Verder in dit hoofdstuk¹⁵¹ wordt er in het onderdeel met betrekking tot de rechtswaarborgen dieper ingegaan op die algemene minimumleeftijd aangezien een aantal internationale instrumenten bepalen dat dit wel ingevoerd zou moeten worden. Het parket zal in ieder geval, ook ten aanzien van heel jonge daders, in concreto oordelen of het wenselijk is om te vervolgen.¹⁵²

80. Voor de meeste maatregelen heeft de wetgever echter wel een minimumleeftijd bepaald. Men kan maatregelen dus toch doorgaans enkel opleggen aan jongeren die ouder zijn dan twaalf jaar. Voor plaatsing bijvoorbeeld kan men de leeftijd van twaalf jaar als minimumgrens zien, want het is niet mogelijk deze maatregel op te leggen aan een minderjarige beneden de leeftijd van twaalf jaar, zelfs niet voor ernstige feiten.¹⁵³ Verder is het ook opmerkelijk dat men voor misdrijven gepleegd door jongeren beneden de leeftijd van twaalf jaar doorgaans de procedure van de problematische opvoedingssituatie volgt¹⁵⁴, of dat men de ouders sanctioneert voor een gemis aan toezicht¹⁵⁵ of voor het inzetten van minderjarigen om misdrijven te plegen¹⁵⁶. Drie soorten maatregelen vormen een uitzondering op de regel en kunnen ook aan daders beneden de leeftijd van twaalf jaar worden opgelegd. Dit zijn de berisping, de onder toezichtstelling van de bevoegde sociale dienst en de intensieve educatieve begeleiding. De jeugdrechter kan daarbij dan evenwel geen aanvullende voorwaarden meer opleggen.¹⁵⁷

---

¹⁵⁰ B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 36-37.

¹⁵¹ *Infra* 64-65, nr. 122.

¹⁵² J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 159.

¹⁵³ Artikel 37, §2 JBW.

¹⁵⁴ Artikel 47 Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013.

¹⁵⁵ Artikel 84 JBW.

¹⁵⁶ Artikel 433 Sw.

¹⁵⁷ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 159.

81. Wat de maximumleeftijd betreft is deze in België bepaald op achttien jaar. In beginsel is het jeugdbeschermingsrecht dus van toepassing op iedereen beneden de leeftijd van achttien jaar. Het criterium voor de bevoegdheid van de jeugdrechtbank is de leeftijd die de minderjarige heeft op het ogenblik dat hij een feit pleegt dat als MOF omschreven wordt. Het Openbaar Ministerie zal dan maatregelen kunnen vorderen en de jeugdrechtbank zal deze effectief kunnen opleggen, zelfs al heeft de betrokkene intussen de leeftijd van achttien jaar bereikt.

82. Voor feiten die men voor én na de meerderjarigheid pleegt, zijn twee aparte procedures vereist. De jeugdrechter heeft namelijk niet de mogelijkheid om bij samenhang uitspraak te doen over feiten die eigenlijk onder de bevoegdheid vallen van de correctionele rechtbank.¹⁵⁸ Omgekeerd kan de correctionele rechtbank evenmin bij samenhang uitspraak doen over feiten die tot de bevoegdheid van de jeugdrechter behoren.¹⁵⁹

83. Met betrekking tot de leeftijdsgrenzen zijn er tot slot de twee uitzonderingen op het feit dat het jeugdbeschermingsrecht van toepassing is op alle personen beneden de leeftijd van achttien jaar. Voor deze uitzonderingen doet de leeftijd op het moment van de berechting dan niet ter zake. Zoals in het eerste hoofdstuk van dit schrijven reeds aangehaald, is er enerzijds sprake van een individuele uitzondering, met name de uithandengeving. Deze moet altijd in concreto beoordeeld worden voor elke jongere. Anderzijds bestaat er een collectieve uitzondering voor verkeersmisdrijven. Deze uitzondering is van toepassing op alle jongeren die de bedoelde feiten plegen.¹⁶⁰

d. De betrokken actoren

▪ *De politie*

84. Een als misdrijf omschreven feit kan worden vastgesteld door de politie of iemand die optreedt in de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie.¹⁶¹ Deze maakt vervolgens

---

¹⁵⁸ Cass. 4 november 2009, AR P.09.1390.F.

¹⁵⁹ Cass. 21 mei 2003, AR P.03.0493.F ; B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 246.

¹⁶⁰ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 161 ; *Supra* 3, nr. 7.

¹⁶¹ Artikel 29 Sv.

de vaststelling in de vorm van een proces-verbaal over aan het parket. Dit is overigens in beginsel het parket van de gezinsverblijfplaats.¹⁶² Het proces-verbaal dat door de politie wordt opgesteld, vormt de basis voor het Openbaar Ministerie om te beslissen welk gevolg gegeven moet worden aan een concrete zaak. Dit illustreert de prominente rol van de politie in de aanpak van minderjarige daders.¹⁶³ Het is belangrijk dat men naast de bewijzen over de feiten ook de persoonlijkheid en de leefomstandigheden van de verdachte degelijk in kaart brengt, aangezien de rechter in jeugdzaken zijn beslissingen neemt in functie van deze elementen.¹⁶⁴ De politie kan daarnaast ook belast worden met het toezicht op de uitvoering van door de jeugdrechter opgelegde voorwaarden, zoals een omgangsverbod of het naleven van een huisarrest.¹⁶⁵

85. Het is opmerkelijk dat er geen wet voorziet in de oprichting en organisatie van gespecialiseerde jeugdpolitie-eenheden. De bepaling in de Jeugdbeschermingswet die hierin voorzag, werd namelijk opgeheven.¹⁶⁶ Het staat de politiekorpsen dus vrij om een aparte dienst in te richten die exclusief bevoegd is voor minderjarigen. Verschillende politiezones hebben zo'n specifieke jeugdpolitie, maar in minstens evenveel politiezones worden de jeugdzaken afgehandeld door de recherchepolitie.¹⁶⁷

- *Het Openbaar Ministerie*

86. Het Openbaar Ministerie bij de jeugdrechtbank bestaat uit magistraten die daartoe speciaal door de Procureur des Konings zijn aangesteld.¹⁶⁸ Ze hebben bovendien een gespecialiseerde opleiding voor jeugdmagistraat gevolgd, ingericht door het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding. Artikel 8 JBW verplicht de jeugdrechter op straffe van nietigheid om

---

¹⁶² Artikel 44 JBW.

¹⁶³ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 168.

¹⁶⁴ Artikel 37, §1 JBW; B. DE SMET, "Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen", *TORB* 2011-2012, (69) 69.

¹⁶⁵ Artikel 37, §2bis, laatste lid JBW.

¹⁶⁶ Oud artikel 65 JBW, opgeheven door de Wet van 2 december 1982 tot indeling van de jeugdpolitie bij de gerechtelijke politie, *BS* 5 april 1984.

¹⁶⁷ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 167.

¹⁶⁸ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010, 258.

pas uitspraak te doen na het advies of de vordering van het Openbaar Ministerie te hebben gehoord.¹⁶⁹

87. Het Openbaar Ministerie heeft de taak om het onderzoek te voeren naar de gepleegde feiten. De Procureur des Konings die van dit parket deel uitmaakt, zal het onderzoek niet uitbesteden aan de onderzoeksrechter, zolang er geen dwangmaatregelen uit artikel 28*septies* Sv. nodig zijn. Slechts in uitzonderlijke gevallen en in geval van volstreekte noodzaak maakt men de zaak toch aanhangig bij deze magistraat.¹⁷⁰ Gedurende het onderzoek naar de feiten verzamelt de Procureur des Konings alle nuttige gegevens voor en tegen de minderjarige en bezorgt hij deze informatie aan de jeugdrechter. Hij beslist tijdens het onderzoek ook over de arrestatie van de minderjarige¹⁷¹ en over het beslag van voorwerpen die nuttig zijn als bewijs of die in aanmerking komen voor verbeurdverklaring^{172 173}.

Daarnaast beslist de Procureur des Konings over de vervolging of de 'richting' van de zaak.¹⁷⁴ De beslissing of het wel opportuun is om de minderjarige te vervolgen komt aan hem toe. Aangezien de jeugdrechter zich niet uit eigen beweging mag inlaten met de opvoeding van minderjarigen, moet de procureur het initiatief nemen wanneer er naar zijn aanvoelen maatregelen nodig zijn.¹⁷⁵ Als het opsporingsonderzoek is afgerond, beslist de procureur of hij de zaak seponert of kiest om rechtstreeks te dagvaarden voor de jeugdrechtbank.¹⁷⁶ Het Openbaar Ministerie heeft deze autonome afhandelingsbevoegdheid te danken aan de hervorming van de Jeugdbeschermingswet in 2006. Toen werd onder meer artikel 45*ter* JBW ingevoegd op grond waarvan de procureur gebruik kan maken van een waarschuwingsbrief. Hiermee kan hij de jeugddelinquent op de hoogte te stellen van het feit dat hij van oordeel is dat de ten laste gelegde feiten vaststaan, maar dat hij alsnog beslist om de zaak te seponeren. De procureur heeft op grond van dit artikel eveneens de mogelijkheid om de vermoedelijke dader en zijn wettelijke vertegenwoordigers op te roepen en hen te wijzen op de risico's van

---

¹⁶⁹ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 240.

¹⁷⁰ Artikel 49 JBW.

¹⁷¹ Artikel 2 Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis.

¹⁷² Artikel 35 Sv.

¹⁷³ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010, 258.

¹⁷⁴ *Ibid* ; F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 2000, 667.

¹⁷⁵ Artikel 36, 4° JBW.

¹⁷⁶ Artikel 46 JBW ; B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 241.

zijn grensoverschrijdend gedrag. Het invoegen van artikel 45^{quater} JBW voorziet nog een mogelijkheid voor het Openbaar Ministerie, meer bepaald het voorstellen van een herstelbemiddeling.

De uitvoering van de beslissingen van de jeugdrechter behoort ook tot het takenpakket van de procureur. Hij kan hierin worden bijgestaan door de lokale politie of veiligheidsbeambten van de FOD Justitie.¹⁷⁷ Soms beslist de jeugdrechter om een minderjarige te plaatsen in een instelling, maar stelt de procureur vast dat de maximumcapaciteit van de instellingen eigenlijk al is bereikt. Enkel de Minister van Welzijn kan dan beslissen om een minderjarige extra op te nemen boven de totaal erkende capaciteit.¹⁷⁸ Het parket is een federale instantie en kan dan ook geen bevelen geven aan Vlaamse instellingen. Er vindt wel overleg plaats tussen de Minister van Welzijn en de procureur. Op dat moment heeft de procureur met andere woorden de kans om de minister te overtuigen om gebruik te maken van zijn bevoegdheid om de minderjarige toch in de instelling plaatsen. Leidt het overleg echter niet tot dit resultaat, dan wordt de minderjarige meestal in vrijheid gesteld en dient de jeugdrechter op zoek te gaan naar een andere oplossing.¹⁷⁹

Tot slot speelt het parket ook nog een beperkte rol in de toewijzing van minderjarigen aan geschikte instellingen doordat ze bijstand verlenen aan de sociale dienst van de jeugdrechtbank.¹⁸⁰

88. De relatief nieuwe figuur van de verbindingsmagistraat in jeugdzaken is hier ook nog vermeldenswaardig. Deze functie trad in voege door de wetswijzigingen in 2006. Artikel 144^{septies} Ger.W. stelt twee verbindingsmagistraten voortaan verantwoordelijk voor het optimaliseren van de inwerkingstelling van de plaatsingsbeslissingen, in geval van een gebrek aan beschikbare plaatsen in de openbare gemeenschapsinstellingen voor jeugdbescherming. Vooral in deze opdracht is hun rol cruciaal gezien het veelbesproken probleem van het krappe

---

¹⁷⁷ Artikelen 2 en 3 Wet 25 februari 2003, *BS* 6 mei 2003.

¹⁷⁸ Artikel 11, 2° B.VI.Reg. 13 juli 1994, *BS* 10 december 1994.

¹⁷⁹ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010, 258.

¹⁸⁰ *Ibid.*

aanbod aan beschikbare plaatsen.¹⁸¹ Daarnaast zijn ze bevoegd voor het coördineren van de eventuele verwijzingen van veroordeelde personen die zich in een federaal gesloten centrum bevinden, naar een strafinrichting voor volwassenen. Deze overbrenging is mogelijk als jongeren ouder dan achttien jaar niet langer terecht kunnen in de gesloten centra wegens overbevolking.¹⁸² Tot slot moeten ze ook voorzien in een permanent contact met de leidende ambtenaren van de gemeenschapsdiensten die belast zijn met de uitvoering van plaatsingsbeslissingen. De verbindingsmagistraat in jeugdzaken voert deze opdrachten uit onder het gezag en ten zetel van het College van Procureurs-Generaal, vandaar dat ze hier onder het Openbaar Ministerie worden vermeld.

- *De onderzoeksrechter*

89. In uitzonderlijke omstandigheden en in geval van volstreekte noodzaak kan het Openbaar Ministerie het onderzoek naar de feiten doorspelen aan de onderzoeksrechter.¹⁸³ Deze onpartijdige magistraat die deel uitmaakt van de rechtbank van eerste aanleg dient gespecialiseerd te zijn in jeugdzaken.¹⁸⁴ Het feit dat men de toegang tot de onderzoeksrechter dermate beperkt, valt wellicht te verklaren door de korte duur van maatregelen van opvoeding in de voorbereidende fase. Deze is normaal beperkt tot acht maanden, waarvan zes maanden sociaal onderzoek en twee maanden voor dagvaarding.¹⁸⁵ Er zijn aan het gerechtelijk onderzoek echter meer formaliteiten en rechtsmiddelen verbonden dan aan het opsporingsonderzoek.¹⁸⁶ Bovendien mogen minderjarigen die zich naar voorlopige maatregelen moeten gedragen niet te lang in onzekerheid blijven omtrent de tweede procesfase van de gerechtelijke interventie, zijnde de beoordeling van schuld en het eventuele opleggen van maatregelen ten gronde. Daarom verdient het de voorkeur dat het onderzoek naar de feiten door de Procureur des Konings wordt uitgevoerd.¹⁸⁷

---

¹⁸¹ B. DE SMET, "De strafprocedure voor minderjarigen na de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006: Jeugdbeschermingsrecht met een vleugje jeugdsanctierecht", *RW* 2006, (342) 365.

¹⁸² *Ibid*, 366.

¹⁸³ *Supra* 41, nr. 87.

¹⁸⁴ Artikelen 49 en 9 JBW.

¹⁸⁵ Artikel 52*bis* JBW.

¹⁸⁶ Zie bijvoorbeeld in artikel 61*quinquies*, 127 en 135 Sv.

¹⁸⁷ Artikel 28*bis* Sv. ; B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 242.

- *Het jeugdgerecht*

90. Het berechten van daders die vervolgd worden wegens het plegen van een MOF voor ze achttien jaar waren, valt op grond van artikel 36, 4° JBW principieel onder de materiële bevoegdheid van de jeugdrechtbank. Verkeersmisdrijven vormen een uitzondering op deze principiële bevoegdheid. Daarvoor kunnen minderjarigen vanaf zestien jaar veroordeeld worden door de Politierechtbank, met toepassing van het gewoon strafrecht voor volwassenen. Daarnaast vormt de uithandengeving ook een uitzondering, in die zin dat de minderjarige dader voor een bijzondere kamer verschijnt en volgens het gemeen strafrecht wordt berecht wanneer de jeugdrechter oordeelt dat gewone jeugdrechtmaatregelen niet langer volstaan.

91. De jeugdrechtbank is sinds 2013¹⁸⁸ een onderdeel van de familie- en jeugdrechtbank, die op haar beurt een sectie is van de rechtbank van eerste aanleg. De jeugdrechtbank bestaat uit één of meerdere kamers, naargelang de grootte van het gerechtelijk arrondissement. Elke kamer wordt in beginsel voorgezeten door een alleenzetelende jeugdrechter. Voor de uit handen gegeven minderjarigen bestaat een bijzondere kamer, met name 'de kamer van uithandengeving'. Deze bijzonder kamer bestaat echter uit drie rechters, waarvan er minstens twee een gespecialiseerde opleiding hebben gevolgd en de derde rechter is in de correctionele rechtbank. Op het niveau van het hoger beroep zijn er ook specifieke jeugdkamers en een bijzondere jeugdkamer van uithandengeving. De samenstelling loopt gelijk met deze in eerste aanleg, in die zin dat de kamer eveneens wordt voorgezeten door een alleenzetelend raadsheer en de jeugdkamer van uithandengeving ook bestaat uit drie rechters waarvan er twee de gespecialiseerde opleiding moeten gevolgd hebben.¹⁸⁹

- *Jeugdadvocaten*

92. Zoals ook aan bod komt onder de titel met betrekking tot de proceswaarborgen¹⁹⁰, heeft de minderjarige recht op bijstand van een advocaat telkens hij voor de jeugdrechtbank

---

¹⁸⁸ Wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, BS 27 september 2013.

¹⁸⁹ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 173.

¹⁹⁰ *Infra* 68-70, nr. 128-131.

verschijnt.¹⁹¹ Als hij geen advocaat heeft, moet hem er ambtshalve één worden toegewezen op grond van artikel 54*bis* JBW. Dit gebeurt door een beroep te doen op de permanentie van gespecialiseerde jeugdadvocaten die gerealiseerd wordt bij de familie- en jeugdrechtbanken op initiatief van de Unie van Jeugdadvocaten. Deze advocaten zijn houder van een certificaat Bijzondere opleiding Jeugdrecht dat hen werd verleend door de OVB.¹⁹² Dit is een tegemoetkoming aan de OVB-richtlijn van 7 december 2005 die voorschrijft dat er aan elke balie een jeugdpermanentie moet worden georganiseerd, samengesteld uit advocaten die de opleiding hebben gevolgd of zich ertoe verbinden deze opleiding te volgen. Om een volwaardige rechtsbijstand te kunnen garanderen aan minderjarigen zou dit ook wettelijk verankerd moeten worden, want tot op heden wordt de richtlijn niet door alle balies gevolgd en wordt niet overal eenzelfde kwaliteit van rechtsbijstand geboden.¹⁹³

e. Criteria van de rechtshandhaving en toepassing maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding

93. De jeugdrechter houdt bij zijn beslissing rekening met het belang van de minderjarige. Het onderzoek naar onder andere zijn persoonlijkheid en leefomgeving is de basis hiervoor. De jeugdrechter moet de factoren in aanmerking nemen die de wetgever opsomt in artikel 37, §1 JBW, met name:

- De persoonlijkheid en de maturiteitsgraad van de minderjarige;
- De leefomgeving van de minderjarige;
- De ernst van de feiten, de omstandigheden waarin zij zijn gepleegd, de schade en de gevolgen voor het slachtoffer;
- De vroegere maatregelen die tegenover de minderjarige reeds zijn genomen en zijn gedrag tijdens de uitvoering van maatregelen van opvoeding;
- De veiligheid van de minderjarige;
- De openbare veiligheid.

---

¹⁹¹ Artikel 52*ter* JBW.

¹⁹² G. DECOCK, "De nieuw opgerichte Unie van Jeugdadvocaten. Doelstellingen en concrete werking", *TJK* 2009, (158) 158-160 ; www.jeugdadvocaat.be

¹⁹³ G. DECOCK, "Rubriek jeugdbescherming en bijzondere jeugdzorg. De Unie van Jeugdadvocaten", *Panopticon* 2009, (69) 69-70.

94. In het verleden kwam kritiek op het feit dat de jeugdrechter rekening dient te houden met zowel de ernst van de feiten, de schade en de gevolgen voor het slachtoffer, als met de openbare veiligheid. Dit zou namelijk in strijd zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet (gelijkheid en non-discriminatiebeginsel), al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 3, 1^e lid, 40, 1^e lid en 40, 3^e lid van het IVRK. Het argument waarmee de verzoekende partijen hun stelling onderbouwden was dat deze criteria geen verband vertonen met de doelstelling van de te nemen maatregelen, of in ieder geval niet evenredig zijn met die doelstelling. Het Grondwettelijk Hof bestempelde het middel echter als ongegrond, waardoor de jeugdrechter nog steeds met deze criteria rekening mag houden.¹⁹⁴ Het Hof stelde in datzelfde arrest dat deze criteria volgens haar zouden bijdragen tot het objectiveren van de beslissingen van de jeugdrechtbank en het bovendien mogelijk maken om de maatregelen aan te passen aan de persoonlijke situatie van de betrokken minderjarige.¹⁹⁵

95. De factoren wegen allen even zwaar door. De jeugdrechter dient dan ook alle criteria samen te beoordelen en te kiezen voor een maatregel die zorgt voor een evenwicht van al die belangen. Wat door B. DE SMET evenwel terecht als de achilleshiel van het systeem wordt gezien, is dat de beslissing ook afhangt van de mate waarin de behandelingswijzen, de opvoedingsprogramma's of andere middelen daartoe beschikbaar zijn.¹⁹⁶ Nog los van dat specifieke knelpunt, lijkt het mijns inziens al problematisch op zich dat de jeugdrechter rekening dient te houden met zo veel beslissingsfactoren. De kans is heel groot dat hij een beslissing moet nemen op een moment dat hij nog onvoldoende de kans heeft gekregen om zich een beeld te vormen van al die factoren en al zeker niet om ze op een equivalente manier te laten doorwegen. Bovendien kunnen de criteria met elkaar in tegenspraak komen bij de beoordeling van de gepleegde feiten. Zo wordt de jeugdrechter mogelijk door het criterium van de persoonlijkheid van de minderjarig bewogen tot een loutere verwijzing naar de jeugdhulp waarbij de minderjarige in zijn natuurlijk milieu ondersteund wordt. Terwijl het criterium van de openbare veiligheid hem aanspoort tot om een opsluiting in een gesloten gemeenschapsinrichting te bevelen. Het toepassen van de criteria leidt dus niet noodzakelijk

---

¹⁹⁴ GwH 13 maart 2008, nr. 49/2008.

¹⁹⁵ R. DEFRANCO, S. VAN RUMST en G. DECOCK, "De Jeugdwet heeft de grondwettelijke toets doorstaan", *TJK* 2008, (243) 244.

¹⁹⁶ Artikel 37, §1 *in fine* JBW ; B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 240.

tot een compatibel resultaat. In dat geval hangt de keuze van de maatregel nog puur af van het gevoel van de jeugdrechter. Dit brengt met zich dat het oordeel van de ene jeugdrechter mogelijks totaal anders is dan dat van een andere jeugdrechter.¹⁹⁷

96. Verder in artikel 37 JBW behandelt de wetgever de keuzemogelijkheden van de jeugdrechter inzake de maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding. In tegenstelling tot bij de criteria wordt hier wel een rangorde ingeschreven, waardoor de beslissingsvrijheid van de jeugdrechter toch wordt beperkt. Er wordt namelijk toepassing gemaakt van het subsidiariteitsbeginsel. Terwijl de jeugdrechter vroeger een ruime appreciatiebevoegdheid had, is deze sinds het bepalen van een hiërarchie in de maatregelen erg beknot.¹⁹⁸ Bij voorkeur moet men de minderjarige behandelen in zijn natuurlijk milieu, ook als het gaat om een ernstig misdrijf.¹⁹⁹

97. De volgorde die de jeugdrechter hoort te respecteren is de volgende:

1. Allereerst een herstelrechtelijk aanbod: Men gaat na of de zaak in der minne geregeld kan worden. Als men tussen de dader en het slachtoffer een akkoord over de schadevergoeding kan bereiken en men dus een geslaagde bemiddeling bekomt, dan maakt de minderjarige aanspraak op een lichtere maatregel dan men aanvankelijk misschien voor ogen had;²⁰⁰
2. Verbintenissenproject: De jeugdrechter verifieert of dat de maatregelen die de minderjarige of zijn raadsman hebben voorgesteld haalbaar en verantwoord zijn;
3. Gezinsbegeleiding: Dit betekent dat de minderjarige in zijn natuurlijk milieu kan blijven, wat uiteraard de voorkeur geniet;
4. Plaatsing bij een betrouwbare persoon of in een open instelling;
5. Plaatsing in een gesloten gemeenschapsinstelling.

---

¹⁹⁷ G. DECOCK en J. DE WINTER, "De Jeugdbeschermingswetten van 2006: continuïteit of keerpunt?", *NC* 2007, (1) 19.

¹⁹⁸ K. VANDER STEENE, "De gewijzigde positie van de jeugdrechter" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (265) 266.

¹⁹⁹ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 240.

²⁰⁰ Artikel 37quinquies JBW.

De plaatsing dient men dus echt te zien als *ultimum remedium*. Slechts wanneer begeleiding in het gezin onvoldoende blijkt om de minderjarige te beschermen tegen slechte invloeden, kan de jeugdrechter ervoor kiezen om de minderjarige uit huis te plaatsen.²⁰¹ De jeugdrechter dient in gedachten te houden dat hoe zwaarder de maatregel waarvoor hij kiest, hoe grondiger hij zijn beslissing dient te motiveren.²⁰² Een uitgebreidere bespreking van de verschillende soorten maatregelen volgt hierna.

f. Ruim palet van maatregelen

▪ *Op het niveau van de gemeente*

98. Grensoverschrijdend gedrag dient niet per se doorgegeven te worden aan het parket. Er kan ook reeds op het niveau van de gemeente gepast worden gereageerd door een ambtenaar. Dit kan door middel van een bemiddelingsprocedure, het opleggen van een administratieve geldboete of het uitdelen van een taakstraf, met name gemeenschapsdienst. Kleinere gevallen van overlast kunnen vaak reeds op deze manier worden opgelost.

99. Gemeentelijke administratieve sancties, kortweg GAS-boetes, kunnen opgelegd worden aan jongeren vanaf veertien jaar.²⁰³ Minderjarigen kunnen een boete opgelegd krijgen van maximum 175 euro of een gemeenschapsdienst van maximum 15 uren.²⁰⁴ Elke gemeentelijke overheid bepaalt zelf vanaf welke leeftijd en voor welke overtredingen ze GAS-boetes oplegt en dit wordt vastgelegd in haar politiereglement.²⁰⁵ In de eerste plaats wordt er evenwel samen met de minderjarige overtreder en zijn ouders overlegd of er zinnvollere sancties zijn dan een geldboete. Pas als zij het alternatief traject weigeren, wordt de boete opgelegd.²⁰⁶ De minderjarige heeft op grond van artikel 31 van de Wet van 24 juni 2013 een

---

²⁰¹ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 240.

²⁰² K. VANDER STEENE, "De gewijzigde positie van de jeugdrechter" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (265) 266.

²⁰³ Artikel 38*bis* JBW.

²⁰⁴ Wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties, *BS* 1 juli 2013.

²⁰⁵ Artikel 119*bis* Nieuwe Gemeentewet.

²⁰⁶ I. DE JONGHE, *Jeugd- en strafrecht. Kritische zoektocht doorheen federale en decretale wetgeving, getoets aan de praktijk*, Mortsel, Intersentia, 2012, 60.

beroepsmogelijkheid bij de jeugdrechtbank. Deze is bevoegd om de beslissing van de sanctionerende ambtenaar eventueel te vervangen door een jeugdrechtmaatregel.²⁰⁷

100. Deze manier van reageren ten aanzien van minderjarigen die hun boekje te buiten gaan, wordt hier volledigheidshalve vermeld omdat haar belang niet mag worden onderschat. Met het mechanisme van de gemeentelijke administratieve sancties tracht men het gevoel van straffeloosheid aan te pakken. Het idee dat kleine of net niet strafbare feiten ongestraft zouden blijven, lijkt hiermee in de kiem gesmoord te zijn.²⁰⁸ Omdat het echter louter een administratiefrechtelijk sanctioneren betreft, wordt er in deze masterproef verder niet op ingegaan.

- *Op het niveau van het Openbaar Ministerie*

101. Op het niveau van het Openbaar Ministerie bestaan verscheidene maatregelen die ervoor kunnen zorgen dat soms geen tussenkomst van de jeugdrechter meer is vereist. Deze leiden met andere woorden tot een ‘rechtsomlegging’. Met de hervorming in 2006 werden deze maatregelen, ook wel diversie maatregelen genoemd, wettelijk verankerd.²⁰⁹ Dit biedt het voordeel dat er snel en gepast gereageerd kan worden op delinquent gedrag. Bovendien zorgt het voor een inperking van de belasting van de jeugdrechtbank.²¹⁰

De bevoegdheden van het Openbaar Ministerie zijn exhaustief omschrijven en zijn beperkt tot de schriftelijke of mondelinge waarschuwing, de ouderstage, de bemiddeling en het vorderen van de jeugdrechtbank.²¹¹

102. In MOF-situaties heeft het Openbaar Ministerie op grond van artikel 45ter JBW de mogelijkheid om een waarschuwingsbrief te sturen aan een minderjarige en zijn ouders.

---

²⁰⁷ D. COPS, J. PUT en S. PLEYSIER, “De GAS-wetgeving als instrument voor de aanpak van overlast. Bedenkingen bij en suggesties voor een integraal en onderbouwd overlastbeleid”, *Panopticon* 2012, (552) 554.

²⁰⁸ P. DE HERT en K. MEERSCHAUT, “De nieuwe lokale punitiviteitsmechanismen: de gemeentelijke administratieve boets op ordeverstoringen en overlast” in I. AERTSEN, K. BEYENS, T. DAEMS en E. MAES (eds.), *Hoe punitief is België (Reeks Panopticon Libri, nr. 2)*, Antwerpen, Maklu, 2010, (133) 145.

²⁰⁹ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 192.

²¹⁰ S. D’HONDT, “Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken” in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 47.

²¹¹ *Ibid*, 48.

Hierin stelt de procureur dat de betrokken minderjarige verdacht wordt van het plegen van een MOF en geeft hij aan welke de mogelijke gevolgen voor de minderjarige kunnen zijn.²¹² Mogelijks gaat de waarschuwingsbrief gepaard met een persoonlijke uitnodiging.²¹³ De vermoedelijke dader en zijn wettelijke vertegenwoordigers worden in dat geval opgeroepen zodat de procureur hen kan herinneren aan hun wettelijke verplichtingen en de risico's die ze lopen. De herinnering aan de wet wordt gezien als een mondelinge waarschuwing.²¹⁴

103. Aan personen met ouderlijk gezag over de vermoedelijke dader, die onverschillig blijken voor de vermoedelijke strafbare feiten van hun kinderen, die de feiten ontkennen of minimaliseren, of zelfs hebben bijgedragen tot het grensoverschrijdend gedrag van hun kind, kan het Openbaar Ministerie voorstellen om een ouderstage te volgen. Volgens artikel 45bis JBW kan dit echter alleen als de betrokken minderjarige niet ontkent dat hij een MOF heeft gepleegd. Bovendien kan de ouderstage enkel worden voorgesteld wanneer dit gunstig is voor de minderjarige zelf.²¹⁵ Het beoogt de ouders te mobiliseren om opnieuw interesse te krijgen in het lot van hun kind.²¹⁶ De ouderstage bleek echter een dure en weinig succesvolle maatregel. De kritiek luidde dan ook dat de beschikbare middelen beter in andere initiatieven, zoals de herstelbemiddeling, geïnvesteerd zouden worden.²¹⁷ Door de beslissing van toenmalig Minister van Justitie Stefaan De Clerck (CD&V) in 2009 om het Samenwerkingsakkoord betreffende de organisatie en financiering van ouderstage stop te zetten, wordt er van de ouderstage heden ten dage geen gebruik meer gemaakt in de praktijk.²¹⁸

104. Verder kan het Openbaar Ministerie ook nog herstelbemiddeling voorstellen. Dit kan van zodra een slachtoffer is geïdentificeerd. Het Grondwettelijk Hof vernietigde de twee

---

²¹² Dit is ofwel het opleggen van opvoedingsmaatregelen, ofwel de beslissing om de zaak te seponeren.

²¹³ I. DE JONGHE, *Jeugd- en strafrecht. Kritische zoektocht doorheen federale en decretale wetgeving, getoets aan de praktijk*, Morsel, Intersentia, 2012, 78.

²¹⁴ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 193.

²¹⁵ *Ibid*, 194.

²¹⁶ FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, Brochure met betrekking tot "De aanpak van jeugddelinquentie" (juli 2007), 11, <https://justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/De%20aanpak%20van%20jeugddelinquentie.pdf> .

²¹⁷ Belgische Senaat, Verslag mondelinge vraag van mevr. F. PIRYNS (Groen) aan dhr. S. DE CLERCK (CD&V) op vergadering 26 maart 2009,

<http://www.senate.be/www/?MIval=/publications/viewPubDoc&TID=67113585&LANG=nl> .

²¹⁸ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 194.

bijkomende voorwaarden die oorspronkelijk in artikel 45^{quater} JBW nog werden opgesomd, met name het bestaan van ernstige aanwijzingen van schuld en dat de betrokkene verklaarde de feiten niet te ontkennen.²¹⁹ De argumenten die hiervoor werden aangevoerd en werden gevolgd door het Grondwettelijk Hof waren dat deze voorwaarden op gespannen voet stonden met het recht op een eerlijk proces en het vermoeden van onschuld.²²⁰ Dat een geïdentificeerd slachtoffer voortaan nog de enige voorwaarde is, hoeft niet te betekenen dat de procureur in elk geval een herstelbemiddeling moet voorstellen. Het staat hem vrij te oordelen over de opportuniteit ervan. Indien de procureur er effectief voor kiest om de minderjarige richting een bemiddelingsprocedure te sturen, moet dit steeds schriftelijk zijn en gemotiveerd worden.²²¹

De betrokkenen hebben het recht om zich, alvorens de bemiddeling aan te vatten en op het ogenblik van het vastleggen van het bereikt akkoord, te laten bijstaan door een raadsman naar keuze. De procureur stelt hen in kennis van dit recht. Oorspronkelijk leidden sommigen hier uit af dat de advocaten van de betrokken partijen niet aanwezig mochten zijn tijdens de gehele bemiddelingsprocedure.²²² Anderen spraken deze visie tegen²²³ en het Grondwettelijk Hof heeft die laatste zienswijze uitdrukkelijk bevestigd. Het Hof oordeelde namelijk dat artikel 45^{quater}, §1, 5^e lid JBW niet uitsluit dat een minderjarige door een advocaat kan worden bijgestaan doorheen het hele bemiddelingsproces.²²⁴

De procureur zendt een afschrift van de schriftelijke bemiddelingsvoorstellen aan de aangewezen bemiddelingsdienst. Het takenpakket van die bemiddelingsdienst omvat onder meer het contact opnemen met de betrokken partijen, indien deze zelf geen initiatief hebben genomen binnen de acht dagen na de ontvangst van het schriftelijk voorstel van de procureur. Daarnaast moet de bemiddelingsdienst erop toezien dat gedurende de hele bemiddelingsprocedure de betrokken partijen uitdrukkelijk en onvoorwaardelijk blijven

---

²¹⁹ GwH 13 maart 2008, nr. 50/2008 (Overweging B.15.14 en 18).

²²⁰ R. DEFRANCO, S. VAN RUMST en G. DECOCK, "De Jeugdwet heeft de grondwettelijke toets doorstaan", *TJK* 2008, (243) 247.

²²¹ S. D'HONDT, "Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 49.

²²² *Ibid*, 50.

²²³ S. VAN RUMST, "Herstelbemiddeling in de nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. De wettelijke verankering van een pretoriaanse praktijk", *TJK* 2006, (291) 298-299.

²²⁴ GwH 13 maart 2008, nr. 49/2008 (Overweging B.26.5).

instemmen met de bemiddeling. Zodra de bemiddeling niet of niet langer mogelijk blijkt, brengt de bemiddelingsdienst de procureur hiervan op de hoogte. In het verslag dat ze meesturen valt te lezen waarom de bemiddeling niet is aangevat of waarom de bemiddeling geen resultaat heeft opgeleverd.

Bereiken de partijen een akkoord, dan wordt dit door hen ondertekend en moet het vervolgens door de procureur worden goedgekeurd. Hij kan de inhoud ervan niet wijzigen, maar hij kan wel weigeren om het akkoord goed te keuren als het in strijd zou zijn met de openbare orde. Daarnaast wordt ook een verslag omtrent de uitvoering van het akkoord aan de procureur bezorgd en bij het dossier van de procedure gevoegd. Als de minderjarige dader het akkoord heeft uitgevoerd, stelt de procureur een proces-verbaal op. Bij zijn beslissing om de zaak al dan niet te seponeren, moet hij hier rekening mee houden. Na seponering komt de strafvordering te vervallen. Dit is opmerkelijk, want seponering heeft niet altijd automatisch het verval van de strafvordering tot gevolg. Soms behoudt de procureur zijn mogelijkheid om na seponering alsnog tot strafvordering over te gaan.²²⁵

Wat ook geen automatisch verval van de strafvordering inhoudt, is het louter bereiken van een bemiddelingsakkoord. Hoewel het Comité voor de Rechten van het Kind in haar General Comment 10 stelt dat een geslaagde buitengerechtelijke afhandeling een volledige en definitieve stopzetting van de zaak met zich moet meebrengen²²⁶, heeft het Grondwettelijk Hof zich hier anders over uitgesproken²²⁷. De wetgever heeft namelijk herstelbemiddeling ook mogelijk willen stellen voor ernstige misdrijven. Als bemiddeling automatisch zou leiden tot het verval van de strafvordering, bestaat volgens het Hof het risico dat het parket voor zo'n ernstige misdrijven geen bemiddeling meer zou voorstellen.²²⁸

Artikel 45^{quater}, §4 JBW verzekert het principe van de vertrouwelijkheid van de bemiddeling. Het artikel schrijft ter bescherming van de minderjarige in dat wanneer de bemiddeling geen resultaat zou opleveren, de gerechtelijke overheden noch de erkenning van feiten, noch het

---

²²⁵ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 195.

²²⁶ VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Algemeen Commentaar nr. 10 (2007) van 25 april 2007 – Children's rights in Juvenile Justice, §27 en §68.

²²⁷ GwH 13 maart 2008, nr. 50/2008 (Overweging B.15.12).

²²⁸ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 195.

verloop van het herstelrechtelijk initiatief kunnen gebruiken ten nadele van de minderjarige dader.²²⁹ Met uitzondering van hetgeen met akkoord van beide partijen ter kennis gebracht wordt van de gerechtelijke instanties, zijn alle mededelingen en documenten die kaderen in de bemiddelingsprocedure vertrouwelijk. Deze informatie mag niet worden aangewend om conflicten op te lossen in een strafrechtelijke, burgerrechtelijke, administratieve, arbitrale of eender welke andere procedure. Ze is evenmin toelaatbaar als bewijs, zelfs niet als buitengerechtelijke bekentenis.

105. Volledigheidshalve dient de verwijzing naar de jeugdhulpverlening hier ook te worden vermeld. Beschikt een minderjarige immers over onvoldoende schuldbesef en te weinig inschattingsvermogen wat zijn daden betreft, dan kan het Openbaar Ministerie ervoor kiezen om de zaak door te sturen naar hulpverleners. Dit sluit niet uit dat het parket de zaak nog verder kan opvolgen.

106. Is het Openbaar Ministerie van oordeel dat de gepleegde feiten ernstig zijn en een reactie op haar niveau niet haalbaar is of niet volstaat, dan wordt de jeugdrechter gevorderd. Vanaf dat ogenblik staat de betrokken minderjarige onder toezicht van de jeugdrechtbank.²³⁰

- *Op het niveau van de jeugdrechter*

- (1) *Voorlopige maatregelen*

107. Indien het nodig is om de begeleiding reeds aan te vatten, kan de jeugdrechter aan de minderjarige maatregelen opleggen in afwachting van het proces ten gronde en dit op grond van artikel 52 JBW. De jeugdrechter heeft daarbij de keuze uit verschillende maatregelen die hierna worden besproken. In de voorlopige fase zijn dit slechts bewarende of onderzoeksmaatregelen. Zolang geen uitspraak is gedaan over de schuldvraag, moet namelijk het vermoeden van onschuld worden gerespecteerd.²³¹ De voorlopige maatregelen mogen

---

²²⁹ S. D'HONDT, "Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 52.

²³⁰ FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, Brochure met betrekking tot "De aanpak van jeugddelinquentie" (juli 2007), 13, <https://justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/De%20aanpak%20van%20jeugddelinquentie.pdf>.

²³¹ S. D'HONDT, "Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 56.

pas opgelegd worden voor zover het doel van de maatregel op geen andere wijze kan worden bereikt. Bovendien worden deze maatregelen opgelegd voor een zo kort mogelijke duur en mag er nooit een onmiddellijke bestraffing mee worden beoogd. Oorspronkelijk was in artikel 52, 6^e lid JBW nog sprake van een andere voorwaarde voor het opleggen van voorlopige maatregelen, met name de vereiste van voldoende ernstige aanwijzingen van schuld. Deze voorwaarde werd vernietigd door het Grondwettelijk Hof²³² omwille van het feit dat zowel in de voorlopige fase als in de fase ten gronde dezelfde rechter bevoegd is. Als van die rechter wordt verwacht dat hij reeds in de voorlopige fase ernstige aanwijzingen van schuld vaststelt, wordt enerzijds een loopje genomen met het vermoeden van onschuld en anderzijds loopt men dan gewoonweg vooruit op de grond van de te nemen beslissing. In de rechtsleer wordt terecht in vraag gesteld of de vernietiging van deze voorwaarde nog voldoende garanties geeft voor een eerlijk proces. Dat één en dezelfde rechter over het lot van de minderjarige beslist, zowel in de voorlopige fase als ten gronde, blijft immers een omstrede gegeven. Zoals eerder aangehaald, zijn sommigen van mening dat de voorwaarde van ‘ernstige aanwijzingen van schuld’ beter behouden was gebleven en er moet worden afgestapt van eenzelfde rechter die oordeelt in de voorlopige fase en in de fase ten gronde.²³³

108. Als voorlopige maatregel kan de jeugdrechter bijvoorbeeld de minderjarige toevertrouwen aan zijn ouders, maar onder toezicht van de sociale dienst. Mogelijks zal de jeugdrechter hier bijkomende voorwaarden aan koppelen, zoals bijvoorbeeld de verplichting om een opleiding te volgen of richtlijnen van opvoeding na te leven. Nog andere mogelijke voorwaarden die hij aan deze maatregel kan koppelen zijn de verplichte deelname aan bepaalde activiteiten; het uitvoeren van prestaties van opvoedkundige aard van maximum dertig uur; een omgangs- of plaatsverbod; huisarrest; of andere specifieke voorwaarden of verbodsmaatregelen. De gekoppelde prestaties van algemeen nut zijn steeds in verhouding tot de leeftijd en de vaardigheden van de betrokken minderjarige.

---

²³² GwH 13 maart 2008, nr. 49/2008 (Overweging B.26.5.).

²³³ R. DEFranco, S. VAN RUMST en G. DECOCK, “De Jeugdwet heeft de grondwettelijke toets doorstaan”, *TJK* 2008, (243) 248-249.

109. De jeugdrechter kan er ook voor kiezen om de minderjarige te plaatsen. Dit kan zijn bij een betrouwbaar persoon zoals een grootouder of in een inrichting, maar even goed in een open of een gesloten opvoedingsafdeling van een gemeenschapsinstelling.

Als de jeugdrechter ervoor opteert de minderjarige te plaatsen in een open afdeling van een gemeenschapsinstelling voor jeugdbescherming, moet voldaan zijn aan de voorwaarden opgesomd in artikel 37, §2^{quater} JBW. Dit artikel stelt eerst en vooral dat de minderjarige minstens twaalf jaar oud moet zijn. Bovendien moet het MOF dat de minderjarige heeft gepleegd, strafbaar zijn met een correctionele hoofdgevangenisstraf van ten minste drie jaar of het moet gaan om een feit dat als “slagen en verwondingen” kan worden gekwalificeerd. Indien echter de minderjarige in het verleden reeds in een gemeenschapsinstelling geplaatst werd, is een nieuwe plaatsing mogelijk voor eender welk strafbaar feit. De plaatsing in een open gemeenschapsinstelling is ook mogelijk indien de minderjarige van twaalf jaar of ouder geplaatst is in een gesloten instelling en men oproept voor een herziening van die maatregel. Tot slot kan de jeugdrechter ook voor deze maatregel kiezen indien de minderjarige zich niet heeft gehouden aan opgelegde voorwaarden zoals een huisarrest. Deze soort plaatsing kan maximaal gelden voor zes maanden. Ze kan wel worden verlengd totdat de maatregel bij vonnis definitief is, maar voor de plaatsing dienend als sanctie, na het miskennen van een voorwaarde zoals huisarrest, geldt steeds de termijn van maximaal zes maanden.²³⁴

Als het gaat om een plaatsing in een gesloten afdeling van een gemeenschapsinstelling zijn er nog aanvullende waarborgen waarmee de jeugdrechter rekening dient te houden. Zo dient de betrokken minderjarige onder meer gevaarlijk gedrag te vertonen voor hemzelf of voor anderen en moeten er ernstige redenen bestaan om te vrezen dat de minderjarige, indien hij opnieuw in vrijheid zou worden gesteld, opnieuw delinquent gedrag zou vertonen, zich aan het gerecht zou onttrekken, bewijsmateriaal zou proberen doen verdwijnen of tot een heimelijke verstandhouding zou komen met derden. De maximumduur voor deze voorlopige plaatsing is drie maanden. Ze is verlengbaar met drie maanden en daarna maandelijks handhaafbaar. Maandelijks kan een gemotiveerd verzoekschrift worden ingediend door de minderjarige en zijn vertegenwoordiger waarin wordt verzocht om een herziening van de

---

²³⁴ K. HENDERICKX, “Plaatsing in de Gemeenschapsinstellingen en in de Grubbe te Everberg” in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Brussel, Larcier, 2007, (95) 97.

plaatsing. Ze worden derhalve gehoord door de jeugdrechter. Zolang geen termijn van één maand verstreken is vanaf de beslissing tot verwerping van het verzoek, mag geen nieuw verzoekschrift met hetzelfde voorwerp worden ingediend. Indien de jeugdrechter dit noodzakelijk vindt en zo motiveert, kan hij de minderjarige een verbod van vrij verkeer van personen opleggen, met uitzondering van zijn of haar advocaat. Dit kan voor een hernieuwbare termijn van maximum drie kalenderdagen. Artikel 37, §2^{quater} JBW stelt voor het opleggen van een plaatsingsmaatregel in een gesloten afdeling tot slot nog dat dit slechts kan ten aanzien van minderjarigen van veertien jaar of ouder en voor feiten waarop voor volwassenen minstens vijf jaar opsluiting staat.

110. De jeugdrechter heeft ook nog de mogelijkheid om minderjarige daders toe te vertrouwen aan een ‘Centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd’. Deze maatregel wordt de voorlopige detentie in een gesloten centrum genoemd en werd ingeschreven door de Wet Voorlopige Detentie.²³⁵ De Federale Regering wou hiermee tegemoet komen aan de problematiek van het plaatsgebrek in gemeenschapsinstellingen, na het afschaffen van (het oude) artikel 53 JBW. Op grond van die bepaling kon de jeugdrechter tot 31 december 2001, als er geen reguliere plaats gevonden werd, een MOF-jongere in een gevangenis laten opnemen voor maximaal vijftien dagen. België werd door het EHRM veroordeeld omdat deze bepaling niet altijd aangewend werd als overgangmaatregel, maar eerder als een soort shocktherapie voor minderjarigen in de hoop dat een gevangenisverblijf ontradend zou werken.²³⁶ De gemeenschappen hadden gezocht naar alternatieven om het afschaffen van die bepaling op te vangen, maar deze bleken onvoldoende.²³⁷

Voor het opleggen van de maatregel van voorlopige detentie in een gesloten centrum moet aan enkele voorwaarden cumulatief voldaan zijn. Artikel 3 Wet Voorlopige Detentie stelt dat deze maatregel enkel mogelijk is voor jongens en deze op het ogenblik van de feiten ouder

---

²³⁵ Wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, BS 1 maart 2002.

²³⁶ EHRM 29 februari 1988, nr. 9106/80, *BOUAMAR/België* ; <https://www.kennisplein.be/sites/Jeugdrecht/Pages/2010-10-De-Everbergwet.-Wat-tijdelijk-moest-zijn,-werd-definitief.aspx> .

²³⁷ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 209.

moeten zijn dan veertien jaar. Er moeten voldoende aanwijzingen van schuld bestaan en het MOF waarvoor hij vervolgd wordt, zou met een opsluiting van minstens vijf jaar bestraft worden indien hij meerderjarig was. Er moeten dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan die de bescherming van de openbare veiligheid vereisen. Uit de laatste voorwaarde uiteindelijk blijkt de subsidiariteit van deze maatregel. Deze voorlopige plaatsing kan pas worden opgelegd, wanneer de opname bij voorlopige maatregel in een gemeenschapsinstelling wegens plaatsgebrek onmogelijk is. Bovendien bepaalt artikel 4 Wet Voorlopige Detentie dat dit enkel mag voor een zo kort mogelijke duur en slechts wanneer het doel ervan op geen andere manier kan worden bereikt. De maatregel mag ook geen onmiddellijke bestraffing of de uitoefening van enige vorm van dwang beogen.

111. De mogelijkheid van een herstelrechtelijk aanbod in de voorlopige fase ligt vervat in artikel 52*quinquies* JBW. Hierin wordt echter uitdrukkelijk verwezen naar de artikelen 37*bis* tot *quinquies* JBW, wat betekent dat de procedure gelijklopend is met die in de fase ten gronde. Daarom wordt er pas hierna bij het bespreken van de fase ten gronde verder op ingegaan.

112. Tot slot moet bij de voorlopige maatregelen op het niveau van de jeugdrechter rekening gehouden worden met het feit dat deze tot na de leeftijd van achttien jaar kunnen worden opgelegd of gehandhaafd worden. Artikel 52, 9^e lid JBW bepaalt dat deze voorlopige maatregelen dan uiterlijk kunnen duren tot de betrokken de leeftijd van twintig jaar heeft bereikt. Daarmee biedt de wetgever een oplossing voor het geval dat een dader pas bekend is of gevat wordt op het ogenblik dat hij achttien jaar is, terwijl hij de feiten wel gepleegd heeft als minderjarige.²³⁸

(2) Maatregelen ten gronde

113. Tenzij in geval van uitzonderlijke verlenging van de voorlopige maatregelen moet binnen een termijn van zes maanden het dossier op zitting gebracht worden voor een

---

²³⁸ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 217.

behandeling ten gronde.²³⁹ Zoals gezegd is dit een opportuniteitsbeoordeling die toekomt aan het parket.

114. De jeugdrechter kan de jonge dader vrijspreken, berispen, zijn eerder opgelegde maatregelen opheffen, handhaven of nieuwe gepaste maatregelen nemen. Hij heeft daarbij bovendien de mogelijkheid om maatregelen te cumuleren. De jeugdrechter moet wel wettelijk bepaalde beslissingsfactoren in acht nemen, een subsidiariteitsregel respecteren, voldoen aan een algemene en bijzondere motiveringsplicht en is hij verplicht om voor elke maatregel die hij oplegt een maximumduur te bepalen.²⁴⁰

115. Allereerst moet de jeugdrechter een herstelgericht aanbod overwegen. Dit bestaat uit de herstelbemiddeling en het herstelgericht groepsoverleg (Hierna hergo). Sinds 2006 zijn deze methoden prominent aanwezig in de jeugdbescherming en effectief wettelijk verankerd. Er wordt naar gestreefd om de veroorzaakte benadelingen bij alle betrokken partijen zo goed mogelijk te herstellen. Dit betreft zowel de materiële schade, het psychische lijden van dader en slachtoffer, als de openbare onveiligheidsgevoelens. Verschillende essentiële elementen komen hierbij zowel in herstelbemiddeling als in hergo aan bod:²⁴¹

- Schade: Er wordt naar een antwoord gezocht op de schade en het lijden dat door het MOF en in de nasleep ervan is veroorzaakt.
- Herstel: Dit kan in de vorm van verontschuldigen, teruggave, reparatie, vergoeding, compensatie, verzoening enzoverder. Een combinatie van voorgaande manieren is ook een mogelijkheid.
- Rechten: De betrokken partijen moeten het gevoel hebben dat het bemiddelingsproces tot een rechtvaardige en oplossing heeft geleid.

Een belangrijke doelstelling is de rechtstreekse of onrechtstreekse dialoog die concreet wordt tussen dader en slachtoffer. Wat betreft het hergo gaat deze dialoog nog verder en wordt een

---

²³⁹ FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, Brochure met betrekking tot “De aanpak van jeugddelinquentie” (juli 2007), 14-15,

<https://justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/De%20aanpak%20van%20jeugddelinquentie.pdf>.

²⁴⁰ S. D’HONDT, “Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken” in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 58.

²⁴¹ S. VAN RUMST, “Herstelbemiddeling in de nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. De wettelijke verankering van een pretoriaanse praktijk”, *TJK* 2006, (291) 291-292.

communicatieproces mogelijk gemaakt met de sociale entourage van alle bij de feiten betrokken personen.²⁴² Zowel op het niveau van het Openbaar Ministerie, als op het niveau van de jeugdrechter moeten in ieder geval steeds drie basisbeginselen gewaarborgd worden, met name het beginsel van vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en neutraliteit.²⁴³ Pas als men deze principes respecteert, heeft de bemiddeling of het hergo kans op slagen.

De wettelijke bepalingen met betrekking tot herstelbemiddeling en hergo in de fase ten gronde zijn de artikelen 37*bis* tot *quinquies* JBW. De door het Grondwettelijk Hof vernietigde voorwaarden dat er sprake moest zijn van ernstige aanwijzingen van schuld en dat de verdachte minderjarige moest verklaren het MOF niet te ontkennen, zoals besproken op het niveau van het Openbaar Ministerie²⁴⁴, werden ook op het niveau van de jeugdrechter vernietigd. De procedure is in zijn geheel eigenlijk gelijklopend met deze op het niveau van het Openbaar Ministerie in die zin dat ook hier de informatieplicht omtrent het recht op bijstand van een advocaat bestaat, een afschrift van de beslissing wordt gelaten aan de bevoegde diensten, de diensten een bondig verslag opstellen van de uitvoering van een bereikt akkoord enzoverder. Dit is echter met het verschil dat op het niveau van de jeugdrechter natuurlijk ook het hergo verwerkt is in de wettelijke bepalingen.

Met betrekking tot dit hergo werd in de rechtsleer melding gemaakt van enkele troeven en knelpunten. De aanwezigheid van politie vormt bijvoorbeeld zowel een troef als een knelpunt. Het is positief omdat de ernst van de feiten erdoor wordt benadrukt en de politie kan wijzen op de maatschappelijke gevolgen van een misdrijf. Bovendien kan de aanwezigheid van de politie het maatschappelijke veiligheidsgevoel bevorderen en respect afdwingen van de minderjarige dader. In praktijk blijkt het echter niet evident om de politie telkens aanwezig te krijgen bij de hergo's. Andere troeven van hergo zijn enerzijds de aanwezigheid van de advocaat, die door zijn bijstand kan zorgen voor een gevoel van verzekerde rechtswaarborgen, anderzijds het principe van solidariteit. Bij hergo worden namelijk naast de minderjarige

---

²⁴² S. VAN RUMST, "Herstelbemiddeling in de nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. De wettelijke verankering van een pretoriaanse praktijk", *TJK* 2006, (291) 292 ; MVT, *Parl.St.* Kamer 2004-05, DOC 51, 1467/001, 5.

²⁴³ M. VANDEBROEK en I. VANFRAECHEM, "Bemiddeling en hergo" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (147) 167; S. VAN RUMST, "Herstelbemiddeling in de nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. De wettelijke verankering van een pretoriaanse praktijk", *TJK* 2006, (291) 292-293.

²⁴⁴ *Supra* 50-51, nr. 104.

dader, ook zijn ouders en mogelijke vertrouwenspersonen betrokken. Dit biedt voor hem de nodige ondersteuning voor het welslagen van het hergo.²⁴⁵

116. Nadat de jeugdrechter het herstelrechtelijk aanbod overwogen heeft, volgt de mogelijkheid van het geschreven project, ook wel verbintenissenproject genoemd. Deze maatregel laat een minderjarige toe om zelf een geschreven project uit te werken. Artikel 37, §2ter JBW stelt dat hij zich ertoe kan verbinden om schriftelijke of mondelinge verontschuldigungen aan te bieden, om deel te nemen aan een herstelrechtelijk aanbod, om deel te nemen aan een programma gericht op herintegratie in het schoolleven, om deel te nemen aan activiteiten in het kader van een leer- en opleidingstraject van ten hoogste vijfenveertig uur, om een ambulante behandeling te volgen bij een psychologische of psychiatrische dienst, bij een dienst voor seksuele opvoeding of bij een dienst deskundig op het gebied van alcohol- of drugsverslaving, of om zich aan te melden bij de diensten voor jeugdhulpverlening. De betrokken minderjarige kan zijn geschreven project ten laatste indienen op de dag van de terechtzitting. De jeugdrechter oordeelt ten gronde over de opportuniteit van het voorgelegd project en na goedkeuring van het project belast de rechter de bevoegde sociale dienst met het toezicht op de tenuitvoerlegging ervan. Dit belet natuurlijk niet dat de betrokken minderjarige dader reeds in de voorlopige fase het uitwerken van het project op eigen initiatief kan aanvatten.²⁴⁶ Binnen een termijn van drie maanden zendt de bevoegde sociale dienst een bondig verslag naar de jeugdrechter, betreffende de uitvoering van het project. Indien het project niet of niet naar behoren werd uitgevoerd, kan de jeugdrechter tijdens een latere terechtzitting een andere maatregel opleggen.

117. De volgorde in de te nemen maatregelen, zoals het subsidiariteitsbeginsel voorschrijft, brengt ons vervolgens bij de mogelijkheid van ambulante maatregelen. Hieronder rekenen we onder meer de berisping, de ondertoezichtstelling van de bevoegde sociale dienst, de intensieve educatieve begeleiding en de prestatie van opvoedkundige aard en van algemeen nut, zoals vervat in artikel 37, §2, 1° tot en met 4° JBW. Enkel de eerste drie kunnen opgelegd

---

²⁴⁵ I. DE JONGHE, *Jeugd- en strafrecht. Kritische zoektocht doorheen federale en decretale wetgeving, getoets aan de praktijk*, Mortsel, Intersentia, 2012, 96-97.

²⁴⁶ S. D'HONDT, "Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 59.

worden aan minderjarigen jonger dan twaalf jaar. In deze bepaling wordt ook melding gemaakt van het opleggen van een ambulante behandeling, te volgen bij een psychologische of psychiatrische dienst, bij een dienst voor seksuele opvoeding of bij een dienst die deskundig is op het gebied van alcohol- of drugsverslaving. Dit onderdeel van de bepaling is echter nog niet in werking getreden. Dat is ook het geval voor de mogelijkheid tot het instemmen met een behandeling bij een geneesheer-psychiater, een psycholoog of een therapeut, en voor het onderdeel in de bepaling die het mogelijk stelt om de minderjarige toe te vertrouwen aan een rechtspersoon die voorstelt de verwezenlijking van een positieve prestatie, hetzij een opleiding, hetzij de deelname aan een georganiseerde activiteit, te begeleiden.

Bij een berisping acht de jeugdrechter de schuld bewezen, maar sluit hij het dossier af zonder het opleggen van enige maatregel.²⁴⁷ De berisping betekent louter een terechtwijzing omtrent de gepleegde feiten en een waarschuwing om in de toekomst anders te handelen. Mogelijks is het verantwoordelijkheidsgevoel van de minderjarige dader hiermee voldoende aangewakkerd en vertoont hij nadien geen dergelijk delinquent gedrag meer.²⁴⁸ Wat de prestatie van opvoedkundige aard en van algemeen nut betreft, dient rekening gehouden te worden met de leeftijd en vaardigheden van de betrokkene en mag deze niet langer duren dan honderdvijftig uur. De Memorie van Toelichting verduidelijkt dat de prestaties enerzijds van algemeen nut moeten zijn en met name de schade vergoeden die door de gepleegde feiten aan de maatschappij is veroorzaakt. Anderzijds moeten de prestaties zinvol zijn ten aanzien van de persoonlijke situatie van de betrokken minderjarige en in die zin een educatieve waarde hebben.²⁴⁹ Deze maatregel is in ieder geval geen onrechtmatige inperking op het recht van elk kind op rust, vrije tijd en spel dat gewaarborgd wordt door artikel 31 IVRK.²⁵⁰

De ambulante maatregelen kunnen gecombineerd worden met voorwaarden voor het behoud van de minderjarige dader in zijn leefomgeving. Dit kan enkel voor jongeren ouder dan twaalf jaar. Deze voorwaarden, opgesomd in artikel 37, §2bis JBW, kunnen eveneens

---

²⁴⁷ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 253.

²⁴⁸ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 237.

²⁴⁹ S. D'HONDT, "Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 59.

²⁵⁰ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 254.

autonoom worden opgelegd. Het kan bijvoorbeeld gaan om een omgangs- of een plaatsverbod, het naleven van een huisarrest, het verrichten van betaalde arbeid gedurende ten hoogste hondervijftig uur met het oog op de vergoeding van het slachtoffer²⁵¹, enzoverder.²⁵²

118. Als *ultimum remedium* kan de jeugdrechter op grond van artikel 37, §2, 1^e lid, 7° tot en met 11° JBW een plaatsingsmaatregel opleggen aan de MOF-jongere. Hij kan hem toevertrouwen aan een betrouwbaar persoon of hem plaatsen in een geschikte inrichting, met het oog op hun huisvesting, behandeling, opvoeding, onderricht of beroepsopleiding. Een andere mogelijkheid bestaat erin om de minderjarige toe te vertrouwen aan een open of gesloten openbare gemeenschapsinstelling voor jeugdbescherming. Dergelijke beslissing moet de bepaling van de duur van de maatregel bevatten en de specifieke vermelding of het gaat om een plaatsing in een open of gesloten opvoedingsafdeling. Artikel 37, §2^{quater} JBW omschrijft de plaatsingsvoorwaarden die verschillen naargelang het gaat om een plaatsing in een open of een gesloten afdeling. Als het gaat om een plaatsing in een gesloten afdeling voor langer dan vijftien dagen, dan moet de jeugdrechter of de sociale dienst de betrokken minderjarige bezoeken.²⁵³ Uitstel van de plaatsingsmaatregel is maar mogelijk als de minderjarige zich verbindt tot het uitvoeren van een prestatie van opvoedkundige aard en van algemeen nut van maximaal hondervijftig uur.²⁵⁴

Wat de plaatsingsmaatregelen betreft, moeten we opnieuw vaststellen dat enkele onderdelen van de bepaling nog niet in werking zijn getreden, met name artikel 37, §2, 9° tot en met 11° JBW. Dit is onder meer het geval voor de plaatsing in een ziekenhuisdienst. Dit geldt ook voor de residentiële plaatsing in een dienst die deskundig is op het gebied van alcohol- of drugsverslaving, of enige andere vorm van verslaving. Deze moet overigens voorafgegaan worden door een omstandig medisch verslag van minder dan een maand oud, waaruit blijkt dat de fysieke of psychische integriteit van de betrokkene niet op een andere

---

²⁵¹ Deze voorwaarde kan enkel opgelegd worden als het een minderjarige betreft die minstens zestien jaar oud is.

²⁵² J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 238.

²⁵³ S. D'HONDT, "Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 61.

²⁵⁴ Artikel 37, §2, 5^e lid JBW.

wijze kan worden beschermd. Tot slot betreft het ook de residentiële plaatsing van de betrokkene in een open of gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst. Voor deze plaatsing is ook een verslag vereist, ditmaal uitgaand van een jeugdpsychiater. Het moet gaan om een onafhankelijk verslag van minder dan een maand oud, waaruit blijkt dat de betrokkene lijdt aan een geestesstoornis waardoor zijn oordeelsvermogen of zijn vermogen tot het beheersen van zijn handelingen ernstig is aangetast. Een residentiële plaatsing in een gesloten afdeling is daarenboven pas mogelijk met toepassing van en volgens de procedure van de Wet betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke^{255 256}.

119. Volledigheidshalve wordt tot slot ook de uithandengeving vermeld. Artikel 57*bis* JBW houdt de mogelijkheid in voor de jeugdrechter om een jongere, die op het ogenblik van de feiten zestien jaar of ouder was en zich schuldig heeft gemaakt aan ernstige feiten of in het verleden al één of meerdere maatregelen heeft opgelegd gekregen, te laten berechten onder toepassing van het gemeen strafrecht in plaats van het jeugdrecht. De minderjarige dader wordt dan berecht een bijzondere kamer van de jeugdrechtbank, samengesteld uit twee jeugdrechters en een correctionele rechter. Als het gaat om bijzonder ernstige feiten, zoals doodslag of moord, is zelfs een verwijzing mogelijk naar het Hof van Assisen. In hoofdstuk vijf zal hier dieper op ingegaan worden.

II. Rechtswaarborgen voor de minderjarige dader

120. Oorspronkelijk waren proceswaarborgen voor de minderjarige dader van ondergeschikt belang. Tegenwoordig kan de jeugdrechter echter niet meer zomaar over het lot van de minderjarige beslissen zonder zijn of haar inspraak. Minderjarige daders maken immers aanspraak op verschillende proceswaarborgen. Deze inhoudelijke evolutie werd gemotiveerd door internationaalrechtelijke evoluties zoals het IVRK. De ruime bevoegdheid van de jeugdrechter strookte niet langer met de waarborgen vervat in het IVRK. De minderjarige wordt tegenwoordig meer en meer als een rechtssubject gezien dat effectief participeert aan het maatschappelijk leven met zijn eigen verantwoordelijkheid en

---

²⁵⁵ Wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, BS 27 juli 1990.

²⁵⁶ S. D'HONDT, "Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 61-62.

inspraakrecht, en minder als een rechtsobject dat bescherming nodig heeft.²⁵⁷ Dit is naar mijn mening zeker en vast een positieve evolutie. Een in de rechtsleer veel besproken probleem is dat van de toepassing van algemene strafrechtelijke beginselen op maatregelen die in het jeugdrecht worden opgelegd. De verschillende finaliteit van het strafrecht en het jeugdrecht dient echter niet noodzakelijk te betekenen dat bepaalde beschermingsregels uit het strafprocesrecht per definitie niet zouden kunnen worden toegepast op minderjarige daders. Bepaalde waarborgen zijn zo fundamenteel dat wordt aangenomen dat ze ook van toepassing zijn binnen het jeugdbeschermingsrecht.²⁵⁸ Sinds de Wet van 2 februari 1994 kennen de minderjarigen zelfs een aantal rechtswaarborgen die soms ruimer worden opgevat dan deze waarover meerderjarigen beschikken. Op deze manier ontstaat dan wel een paradoxale situatie. Dit heeft namelijk tot gevolg dat minderjarigen weleens een betere rechtspositie zouden hebben dan meerderjarigen, terwijl zij, met uitzondering van de uithandengeving, geen straffen riskeren.²⁵⁹ Met andere woorden minder waarborgen voor meerderjarigen, hoewel die wél gestraft kunnen worden. Hierna volgt een overzicht van de voornaamste rechtswaarborgen waarop minderjarige daders aanspraak maken.

a. De procedure

121. Indien een minderjarige zich schuldig maakt aan een MOF, dient het Openbaar Ministerie niet noodzakelijk een strafprocedure in te stellen. Er zijn meer bepaald twee mogelijke procedures, met name de POS- en MOF-procedure. In het geval dat de minderjarige over onvoldoende schuldbesef beschikt en de draagwijdte van zijn handelingen niet kan inschatten, zal het Openbaar Ministerie eerst de regels toepassen omtrent de problematische opvoedingssituatie. Pas als vrijwillige hulpverlening onmogelijk blijkt, zal het een beroep doen op de jeugdrechter.²⁶⁰

122. In artikel 40, 3^e lid, a) IVRK en regel 4 van de Beijing Rules wordt er van de staten die partij zijn bij het Verdrag gevraagd te voorzien in een wet en procedure die rekening houdt

---

²⁵⁷ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 4.

²⁵⁸ P. TRAEST, "Voorlopige plaatsing in een gesloten instelling en voorlopige hechtenis" (noot onder Cass. 31 augustus 2010), *TJK* 2011, (144) 144-145.

²⁵⁹ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 255; B. DE SMET, "Verschillen tussen straf(proces)recht en jeugdbeschermingsrecht", *RW* 2005, (1161) 1167.

²⁶⁰ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 255-256.

met een minimumleeftijd onder dewelke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te plegen. In deze artikelen wordt die minimumleeftijd niet nader bepaald, maar in de Beijing Rules wordt wel gesteld dat deze, rekening houdend met emotionele, mentale en intellectuele ontwikkeling, niet te laag mag zijn. Daarnaast bepaalde het Comité voor de Rechten van het Kind in haar General Comment dat de minimale strafrechtelijke leeftijd niet lager mag zijn dan twaalf jaar. Het CRK stelt de leeftijd van twaalf jaar met andere woorden voor als internationaal aanvaardbaar.²⁶¹

België koppelt echter geen minimumleeftijd aan de vereiste van schuld. Daardoor zouden minderjarigen beneden de leeftijd van twaalf jaar kunnen veroordeeld worden wegens een MOF.²⁶² Mijns inziens wordt in de rechtsleer vaak terecht in vraag gesteld of we hiermee dan wel voldoen aan de vereisten van het IVRK en de Beijing Rules. Wetgevend initiatief zal nodig zijn om hieraan tegemoet te komen.

123. Als een minderjarige een MOF pleegt, terwijl hij of zij onder toezicht staat van de jeugdrechtbank wegens een POS, dan staat het Openbaar Ministerie vrij om te bepalen op welke grond de jeugdrechter de zaak ten gronde dient te behandelen. Het is niet zo dat een POS-vordering voorrang heeft op een MOF-vordering of omgekeerd.²⁶³

124. Met betrekking tot de procedure dient hier nog het een en ander te worden vermeld dat verband houdt met rechtswaarborgen voor minderjarige daders. Net zoals geldt voor meerderjarigen kan een minderjarige die een MOF heeft gepleegd niet langer dan vierentwintig uur van zijn vrijheid worden beroofd zonder tussenkomst van een rechter. De stukken in het dossier van de rechtspleging moeten toelaten om de wettigheid van de beslissing waarbij de minderjarige van zijn vrijheid wordt beroofd te controleren. Dit kan door de dag en het uur van de betekening van de beschikking van de jeugdrechter te vermelden. Het Hof van Cassatie stelt in een arrest van 31 augustus 2010²⁶⁴ dat ze voor deze regel een grond vindt in artikel 12, 2e lid van de Grondwet en artikel 1, 1° van de Wet betreffende de

---

²⁶¹ VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Algemeen Commentaar nr. 10 (2007) van 25 april 2007 – Children’s rights in Juvenile Justice, §32 en verder.

²⁶² B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 256.

²⁶³ *Ibid.*

²⁶⁴ Cass. 31 augustus 2010, AR P.10.1472.N.

Voorlopige Hechtenis²⁶⁵. Het is met andere woorden een strafrechtelijk beginsel dat het Hof ook van toepassing acht in het kader van het jeugdrecht. De grondwettelijke termijn van vierentwintig uur dient strikt te worden nageleefd. Zo niet wordt de minderjarige in vrijheid gesteld.²⁶⁶ Na het verstrijken van die arrestatietermijn zal de jeugdrechter andere maatregelen moeten overwegen.

125. Er is in de procedure tegen minderjarige daders niet alleen een arrestatietermijn. Sinds de Wet van 2 februari 1994²⁶⁷ moet ook rekening gehouden worden met de termijn van de rechtspleging. Artikel 52bis JBW stelt dat duur van de voorbereidende rechtspleging beperkt moet blijven tot zes maanden. Deze termijn loopt vanaf de vordering van het parket tot aan de mededeling door de jeugdrechter aan het Openbaar Ministerie, na het beëindigen van het onderzoek. Het Openbaar Ministerie beschikt daarna nog over een termijn van twee maanden om de betrokken minderjarige te dagvaarden voor de jeugdrechtbank. Zo lang kunnen de voorlopige maatregelen intussen nog verder van kracht blijven. Over het feit of het een vervaltermijn of louter een termijn van orde betreft, is men het in de rechtsleer niet eens. Enerzijds wordt de parlementaire voorbereiding aangevoerd die wel degelijk lijkt te bevestigen dat een vervaltermijn werd beoogd. Die heeft tot gevolg dat de zaak niet meer ten gronde aanhangig gemaakt zou kunnen worden en doet de eerder bevolen voorlopige maatregelen automatisch vervallen. Anderzijds werpt men op dat de wetgever zelf niet uitdrukkelijk in een sanctie heeft voorzien en wijst men op de ingrijpende gevolgen van een verval van de vordering.²⁶⁸

126. Onder de procedurele waarborgen valt ook nog het principe van de terechtzitting achter gesloten deuren. Het recht op een eerlijk proces op grond van artikel 6 EVRM omvat het recht op een openbare behandeling van de zaak en een openbare wijzing van het vonnis. In het belang van de goede zeden, de openbare orde, de nationale veiligheid van de samenleving of ter bescherming van het privéleven van de procespartijen kan dit recht echter

---

²⁶⁵ Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, BS 14 augustus 1990.

²⁶⁶ J. DECOKER en F. VROMAN, "Fouten bij vrijheidsberoving van minderjarigen kunnen tot vrijlating leiden", *De Juristenkrant* 2010, (4) 4-5; P. TRAEEST, "Voorlopige plaatsing in een gesloten instelling en voorlopige hechtenis" (noot onder Cass. 31 augustus 2010), *TJK* 2011, (144) 144-145.

²⁶⁷ Wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming, BS 17 september 1994.

²⁶⁸ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 218-219.

aan banden worden gelegd. Het is mogelijk dat de pers en het publiek de toegang tot de rechtszaal worden ontzegd, ofwel gedurende de gehele terechtzitting ofwel voor een deel ervan. Het artikel maakt ook uitdrukkelijk melding van de belangen van minderjarigen als grond voor een dergelijke beslotenheid van de terechtzitting.

Volgens artikel 148 van de Grondwet zijn de terechtzittingen openbaar, tenzij dit gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden. Waar het EVRM de uitzonderingsgronden op de principiële openbaarheid laat gelden zowel voor de terechtzitting als voor de uitspraak van het vonnis, bepaalt onze Belgische Grondwet in artikel 148 slechts uitzonderingsgronden voor de terechtzitting. De uitspraak van het vonnis moet bijgevolg steeds in het openbaar gewezen worden.²⁶⁹ Voor minderjarige daders in het bijzonder wordt in artikel 62 JBW bepaald dat, behoudens afwijking, de wetsbepalingen inzake de burgerlijke en correctionele rechtspleging van toepassing zijn. Daaruit volgt ook voor hen de principiële openbaarheid van de terechtzitting. Het is duidelijk dat dit niet spoort met het karakter van het jeugdbeschermingsrecht. Tot op heden wordt namelijk nog steeds uitgegaan van de kwetsbare positie van minderjarigen en hun nood aan bijzondere zorg en bescherming. Internationale instrumenten ondersteunen deze visie van een behoefte aan aanvullende bescherming. Zo bepaalt artikel 40, 2e lid IVRK dat het privéleven van de minderjarige in alle stadia van de strafprocedure moet afgeschermd worden.²⁷⁰ Volgens de Beijing Rules²⁷¹ moet de bevoegde rechterlijke instantie een procedure garanderen in de lijn van een eerlijk en correct proces, die de belangen van de minderjarige in eerste overweging neemt. De sfeer van een goede verstandhouding met de minderjarige stelt hem in staat om te participeren en vrij zijn mening te geven. Een openbare terechtzitting lijkt in dat opzicht strijdig te zijn met de belangen van de minderjarige. Uit de praktijk blijkt dat jeugdrechters dan ook vaak besluiten om in het belang van de minderjarige dader de terechtzitting te laten plaatsvinden achter gesloten deuren.

---

²⁶⁹ J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht* in *APR*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1996, 593.

²⁷⁰ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 250.

²⁷¹ Regel 14 Beijing Rules: 'competent authority to adjudicate'.

127. Aansluitend bij de bescherming van de minderjarige in de procedure kan nog verwezen worden naar artikel 433*bis* Sw. Deze bepaling stelt strafsancties op het verspreiden van teksten of beelden van een minderjarige die onder toezicht staat van de jeugdrechter.²⁷²

b. Recht op bijstand van een raadsman

128. Artikel 52*ter* JBW bepaalt dat minderjarigen steeds recht hebben op kosteloze bijstand van een raadsman. Ongeacht in welke fase van de procedure men zich bevindt, zal een minderjarige wanneer hij voor de jeugdrechter moet verschijnen, worden bijgestaan door zijn advocaat.²⁷³ Ingeval de minderjarige geen advocaat heeft, moet hem er zelfs ambtshalve één worden toegewezen op grond van artikel 54*bis* JBW. Hiervoor is er op arrondissementeel niveau meestal een permanentie van jeugdadvocaten georganiseerd, die allen een gespecialiseerde opleiding hebben gevolgd.²⁷⁴ Het contact tussen de minderjarige en zijn advocaat mag door de jeugdrechter niet worden beperkt. Hij kan ingevolge artikel 52 JBW het verbod van vrij verkeer van personen immers enkel voor andere personen dan de advocaat opleggen, die hij dan bij naam vermeldt in de beschikking. Deze rechtswaarborg is ook ingeschreven in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, meer bepaald in artikel 40, 2^e lid. Deze bepaling stelt dat minderjarigen de passende juridische bijstand moeten krijgen in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verweer.

129. De wettelijke verankering van deze rechtswaarborg kwam er door toedoen van het SALDUZ-arrest²⁷⁵ van het EHRM. In dit arrest besliste het Hof dat het recht op een eerlijk proces geschonden wordt wanneer een strafrechter gebruik maakt van verklaringen die een aangehouden verdachte aflegde aan de politiediensten zonder dat een raadsman hem bijstand verleende.²⁷⁶

---

²⁷² B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 250.

²⁷³ F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 841.

²⁷⁴ E. VAN DER MUSSELE, "Advocaten voor minderjarigen: stand van zaken" in CBR (ed.), *De procesbekwaamheid van minderjarigen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2006, (1) 24.

²⁷⁵ EHRM 27 november 2008, *SALDUZ/Turkije*.

²⁷⁶ M. MINNAERT, "Rechtsbijstand voor de (aangehouden) verdachte" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, M. ROZIE, P. TRAEEST, R. VERSTRAETEN en L. HUYBRECHTS (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Mortsels, Intersentia, 2010, (285) 285.

130. Sinds de SALDUZ-wet²⁷⁷ van 13 augustus 2011 moet een gearresteerde minderjarige verdachte verplicht worden bijgestaan door een advocaat tijdens het eerste verhoor. De minderjarige kan van deze waarborg geen afstand doen. Dit is ongetwijfeld positief, aangezien ze door hun jeugdige leeftijd meestal nog niet bekwaam zijn om de mogelijke gevolgen van hun verhoor in te schatten. Is de minderjarige verdachte niet van zijn vrijheid beroofd, dan is de bijstand van de advocaat beperkter. Het blijft dan bij een vertrouwelijk overleg tussen de minderjarige en een advocaat voorafgaand aan het verhoor. Dat overleg mag plaatsvinden in een lokaal van de politie ofwel telefonisch.²⁷⁸ Als men deze waarborgen niet respecteert, dan kan de jeugdrechter de afgelegde verklaringen van de minderjarige verdachte niet gebruiken. Hij mag met die verklaringen geen rekening houden, noch als dragend bewijs, noch als steunbewijs.²⁷⁹ In het geval dat de jeugdrechter toch op basis van dat verhoor maatregelen zou hebben opgelegd, zijn deze maatregelen dan ook nietig.²⁸⁰

Recent traden er nieuwe SALDUZ-regels in werking, meer bepaald met de Wet van 21 november 2016 betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord.²⁸¹ Deze wet voert een uitbreiding in van de SALDUZ-regels door het recht op bijstand van een raadsman ook van toepassing te maken voor de niet aangehouden verdachte. Voor minderjarigen zijn de bepalingen minimaal en reeds volledig ingevuld in de Belgische wetgeving, waardoor deze uitbreiding dan ook van minder belang is in het kader van deze masterproef.²⁸²

131. Het recht op bijstand van een raadsman mag in principe niet worden opgevat als het recht om zich op de zitting te laten vertegenwoordigen door een advocaat. Artikel 54 JBW stelt immers dat de minderjarige die moet voorkomen voor het plegen van een MOF in persoon moet verschijnen. De aard van het soort maatregelen die door de jeugdrechter

---

²⁷⁷ Wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan, *BS* 5 september 2011.

²⁷⁸ Artikel 47*bis* Sv.

²⁷⁹ Artikel 47*bis*, §6 Sv.

²⁸⁰ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 257.

²⁸¹ Wet van 21 november 2016 betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord, *BS* 24 november 2016.

²⁸² M. BOCKSTAELE, "Wat met de minderjarigen in de 'Salduz-plus wet'?" in M. BOCKSTAELE en P. PONSMAERS (eds.), *Salduz Plus. Aandachtspunten bij de implementatie van de EU-richtlijn 2013/48*, Antwerpen, Maklu, 2015, (205) 205.

worden opgelegd is persoonlijk. Er wordt bovendien rekening gehouden met de familiale context van de minderjarige in kwestie. Zijn aanwezigheid op de zitting is dan ook vereist, alleen al om het effect van de maatregelen te kunnen inschatten. Is er echter sprake van overmacht, dan kan uitzonderlijk worden toegestaan dat de minderjarige zich laat vertegenwoordigen door zijn raadsman, zo oordeelde het Hof van Beroep te Brussel in het verleden.²⁸³ Rechtspraak van het Hof van Cassatie bevestigde intussen die mogelijkheid voor minderjarige ouders om zich tijdens de fase ten gronde te laten vertegenwoordigen door een advocaat.²⁸⁴

c. Motiveringsplicht

132. Een uitspraak van de jeugdrechtbank moet altijd uit drie onderdelen bestaan: de algemene persoons- en contextinformatie die meestal gevolgd wordt door de vordering van het parket, vervolgens een beschikkend gedeelte of dispositief met de beslissing en tot slot het motiverend gedeelte.²⁸⁵ Dat motiverend gedeelte met de beweegredenen van de rechter voor zijn beslissing is vanzelfsprekend enorm belangrijk. De motiveringsplicht is zelfs grondwettelijk verankerd, met name in artikel 149 GW. Deze bepaling stelt uitdrukkelijk dat elk vonnis met redenen omkleed moet zijn.

Een louter formele motivering is echter niet voldoende. Rechtspraak van het EHRM toont aan dat van de rechter verwacht wordt dat hij de betrokken partijen en het publiek inzicht verschaft in zijn beslissing. Dit moet op een voldoende duidelijke manier gebeuren en tevens bijdragen tot de begrijpelijkheid en aanvaardbaarheid van de uitspraak.²⁸⁶

De wetgever heeft het aan de jeugdrechter verplicht gesteld om te motiveren waarom hij een bepaalde maatregel van opvoeding nodig acht. Naarmate de maatregel verregaander is en deze de vrijheid van de minderjarige meer beknot, is de motiveringsplicht strenger.²⁸⁷ Volgens

---

²⁸³ Brussel 29 juni 2001, *Rev.dr.pén.* 2001, (1035) 1035.

²⁸⁴ Cass. 21 mei 2014, AR P.14.0704.F.

²⁸⁵ C. VAN DEN WYNGAERT en S. VANDROMME, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu 2006, 1090.

²⁸⁶ S. SMETS en J. PUT, "Rechtspraak in het jeugdbeschermingsrecht: een juridisch-empirische analyse" in J. PUT (ed.), *Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, (1) 8.

²⁸⁷ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 248.

Cassatierechtspraak²⁸⁸ is artikel 195 Sv. echter niet van toepassing in jeugdzaken, waardoor de motiveringsplicht van de jeugdrechter niet even ver gaat als in zaken volgens het gemeen strafrecht.²⁸⁹

d. Hoorrecht

133. Artikel 52ter JBW stelt dat elke minderjarige dader die ouder is dan twaalf jaar persoonlijk dient te worden gehoord door de jeugdrechter alvorens die een beslissing kan nemen. Dit geldt zowel wanneer de jeugdrechter bij beschikking een voorlopige maatregel wenst op te leggen, te verlengen of te wijzigen, als wanneer de jeugdrechter een maatregel die was opgelegd bij vonnis vervangt. Indien de minderjarige echter onvindbaar is, weigert te verschijnen of in een te slechte gezondheid verkeert, dan is de jeugdrechter hier niet langer toe verplicht. Zoals reeds besproken moet het hoorrecht in combinatie worden gezien met het recht op bijstand van een raadsman. Als de minderjarige gehoord wordt zonder bijstand, zijn de opgelegde maatregelen op basis van dat verhoor nietig.²⁹⁰ Dit moet de minderjarige een bijkomende garantie bieden in de rechtstreekse confrontatie met een verhoorder.²⁹¹

134. Op te merken valt dat deze waarborg pas ingeschreven werd in 1994²⁹², om tegemoet te komen aan de internationale vereisten die gesteld worden door artikel 12 IVRK. Deze bepaling verplicht de verdragstaten om kinderen die in staat zijn een mening te vormen, te garanderen dat ze die mening effectief kunnen uiten in elke aangelegenheid die het kind aanbelangt. Naargelang de leeftijd en maturiteit van het kind moet een passend belang aan die mening worden gehecht. In elke gerechtelijke en bestuurlijke procedure aangaande het kind, moet het in de gelegenheid worden gesteld om gehoord te worden. Een grondwettelijke verankering van deze principes valt te lezen in artikel 22bis.

---

²⁸⁸ Cass. 11 oktober 1995, AR P.95.0943.F.

²⁸⁹ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 251.

²⁹⁰ *Ibid*, 257.

²⁹¹ T. VANDER BEKEN, Powerpointpresentatie "Het hoorrecht van minderjarigen in strafzaken" naar aanleiding van een postacademische opleiding te Antwerpen op 17 januari 2005, met als onderwerp "De procesbekwaamheid van minderjarigen".

²⁹² Wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming, BS 17 september 1994.

135. Zelfs indien hij of zij de leeftijd van twaalf jaar nog niet heeft bereikt, heeft een minderjarige beklagde op grond van artikel 75 JBW het recht om deel te nemen aan de openbare terechtzitting waarop zijn zaak wordt behandeld. Uit artikel 51 JBW kan zelfs een aanwezigheidsplicht worden afgeleid, zij het dat aan de afwezige minderjarige geen geldboete kan worden opgelegd.²⁹³ Dit deelnamerecht ligt dus in de lijn van het gebruik maken van zijn hoorrecht.

e. Vermoeden van onschuld

136. Zolang geen rechterlijke instantie zich heeft uitgesproken over de schuldvraag, bestaat een vermoeden van onschuld. Tot dan mag noch het parket, noch de jeugdrechter sanctionerend reageren ten aanzien van de minderjarige verdachte.²⁹⁴

Dit recht ligt vervat in artikel 6, 2^e lid EVRM dat stelt dat wie wegens een strafbaar feit wordt vervolgd, voor onschuldig gehouden wordt totdat zijn schuld volgens de wet bewezen wordt. Dit wordt eveneens bepaald door het IVRK in artikel 40, 2^e lid, b), i. Het kind moet de garantie geboden worden dat het voor onschuldig gehouden wordt, tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen. De bevoegde instanties dienen dit te respecteren en niet vooruit te lopen op de uitkomst van de zaak.

137. Het Grondwettelijk Hof heeft in haar arrest van 13 maart 2008 getoond welk belang het hecht aan het vermoeden van onschuld. Oorspronkelijk schreef de wet de voorwaarde van 'ernstige aanwijzingen van schuld' voor alvorens voorlopige maatregelen opgelegd zouden kunnen worden. Het Hof oordeelde dat de situatie waarin eenzelfde rechter gedurende de hele procedure kan optreden geen problemen oplevert voor zijn onafhankelijkheid en onpartijdigheid, maar wel botst met het vermoeden van onschuld. Vermits het gaat om voorlopige maatregelen, mag de rechter zich in die fase niet uitspreken over de constitutieve elementen van het misdrijf, noch over de schuld van de betrokkene. De voorwaarde van het vaststellen van ernstige aanwijzingen van schuld veronderstelde dit

---

²⁹³ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 249.

²⁹⁴ S. D'HONDT, "Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (45) 47.

niettemin. Om te voldoen aan een essentiële waarborg zoals het vermoeden van onschuld, besloot het Hof dan ook om de voorwaarde van ‘ernstige aanwijzingen van schuld’ te vernietigen.²⁹⁵ Deze zienswijze werd eveneens bevestigd door het Hof van Cassatie.²⁹⁶

f. Zwijgrecht

138. De minderjarige moet op grond van artikel 47*bis* Sv. informatie ontvangen over het zwijgrecht. Deze waarborg kan gevonden worden in artikel 40, 2^e lid, b), iv van het IVRK. Dit artikel bepaalt uitdrukkelijk dat een minderjarige er niet toe mag gedwongen worden een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen. De minderjarige is met andere woorden niet verplicht om mee te werken aan de procedure die loopt naar aanleiding van de door hem gepleegd feiten. Het folterverbod houdt hier tevens verband mee, in die zin dat onder het zwijgrecht ook moet worden verstaan dat er op geen enkele manier dwang mag worden uitgeoefend op de minderjarige om een bekentenis los te krijgen. Op een dergelijke manier verkregen bewijs is uiteraard ongeldig.²⁹⁷

g. Recht op dossierinzage

139. De rol van de advocaat stopt niet bij het bijstaan voor en tijdens het verhoor. Op grond van artikel 55 JBW mag de advocaat van de minderjarige verdachte het volledige strafdossier inzien. Voor de minderjarige zelf is de waarborg echter beperkt tot de inzage van de processen-verbaal met betrekking tot het misdrijf. Een uit handen gegeven minderjarige kan daarnaast ook inzage krijgen in de verslagen van de sociale dienst.²⁹⁸ Inzagerecht staat weliswaar niet gelijk aan het recht op kopiename. Daarvoor is de instemming vereist van de procureur-generaal.²⁹⁹ Kopiename van processen-verbaal kan worden toegestaan door het parket³⁰⁰ of de onderzoeksrechter³⁰¹.

---

²⁹⁵ GwH 13 maart 2008, nr. 49 (Overweging B.26).

²⁹⁶ Cass. 6 oktober 2012, AR P.12.1584.N.

²⁹⁷ K. HERBOTS, H. ASSELMAN en J. PUT, “Rapport 4. Het kinderrechtelijk kader” (onderdeel van het onderzoeksproject ‘Omgevingsanalyse Vlaams jeugdrecht’ in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, september 2015), 28, <https://www.law.kuleuven.be/isr/omgevingsanalyse-rapport-4>.

²⁹⁸ Artikel 31 V.T.Sv.

²⁹⁹ Artikel 125 KB van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, BS 30 december 1950.

³⁰⁰ Artikel 21*bis* Sv.

³⁰¹ Artikel 61*ter* Sv.

Het is duidelijk dat het inzagerecht van aard is om de taak van de advocaat van de minderjarige te vereenvoudigen. Het kan dus gezien worden als een vooruitgang voor de doeltreffendheid van de rechten van verdediging van de minderjarige. Opmerkelijk is dat het inzagerecht niet op straffe van nietigheid is voorgeschreven. Het niet-respecteren ervan zou evenwel een schending van de rechten van verdediging van de minderjarige betekenen.³⁰²

h. Recht op afzonderlijke berechting

140. Artikel 48, §1 JBW bepaalt dat men minderjarigen afzonderlijk berecht. Dit moet ervoor zorgen dat de jeugdrechter beter kan inschatten welke de meest geschikte maatregel van opvoeding is, specifiek voor die minderjarige.³⁰³ Afzonderlijke berechting betekent dat men per minderjarige een strafdossier aanlegt. Uitgezonderd de processen-verbaal over de gepleegde feiten, is het dossier van een minderjarige dader hoe dan ook verschillend van zijn minderjarige mededaders door de toevoeging van de verslagen van de sociale dienst omtrent zijn persoonlijkheid en leefsituatie. Artikel 77 JBW is de wettelijke verankering van de strikte vertrouwelijkheid van die verslagen. Het belang van een afzonderlijk proces voor de minderjarige moet blijkbaar primeren op het belang van een goede rechtsbedeling, het risico op tegenstrijdige beslissingen en het belang van het slachtoffer.³⁰⁴ Dit vergt wel een extra inspanning van de Procureur des Konings qua organisatie, zeker als het gerechtelijk onderzoek ook nog eens in een ander arrondissement wordt gevoerd. Vaak moet men navolgende processen-verbaal kopiëren en in dossiers bij verschillende jeugdrechters voegen.

i. Recht op informatie

141. In artikel 40, 2^e lid, b), ii IVRK wordt voorzien dat de minderjarige onverwijld en rechtsreeks in kennis moet worden gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen. Dit is voor de minderjarige essentieel voor de voorbereiding en het voeren van zijn verdediging. Het komt neer op het principe van de *informed consent*. De minderjarige

---

³⁰² T. MOREAU, "Mineur incapable, mineur responsable" in S. BERBUTO, I. DOGNE, J. FIERENS, T. MOREAU en D. VAN DOOSSELAERE (eds.), *Réforme du droit de la jeunesse. Questions spéciales*, Luik, Anthemis, 2007, (151) 208-209.

³⁰³ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 249.

³⁰⁴ J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 503.

moet namelijk schriftelijk toestemming geven voor de afhandeling van de procedure, maar daarvoor moet hij uiteraard eerst voldoende geïnformeerd zijn.³⁰⁵

j.   Recht op een rechtsmiddel

142. Artikel 37, d) en artikel 40, 2^e lid, b), v IVRK schrijven voor dat elke minderjarige de wettigheid van zijn aanhouding en schuldigverklaring moet kunnen betwisten bij een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie. De minderjarige kan op grond van artikel 58 JBW hoger beroep instellen tegen alle maatregelen, zowel deze volgend uit een beschikking in de voorlopige fase of een uitspraak ten gronde, als een maatregel in de fase van herziening. De wettelijk termijn voor het instellen van hoger beroep bedraagt vijftien dagen. De termijn bedraagt echter slechts achtenveertig uur als het gaat om een beslissing tot plaatsing in een gesloten opvoedingsafdeling. De vormen en termijnen van de rechtsmiddelen vermeldt men in een afschrift van het vonnis of de beschikking en dat wordt aan de minderjarige bezorgd.

143. Op te merken valt dat het recht op hoger beroep niet geldt voor onderzoeksdaden gericht op het strafbare feit. De minderjarige kan dan ook de voorlopige maatregelen die in spoedeisende gevallen kunnen worden opgelegd door de onderzoeksrechter op grond van artikel 49 JBW niet aanvechten. Het toenmalige Arbitragehof heeft zich hierover uitgesproken en achtte de regeling niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel omdat de jeugdrechter binnen twee werkdagen de maatregelen reeds kan aanpassen.³⁰⁶

144. Minderjarige daders kunnen ook gebruik maken van artikel 416 Sv. en hebben dus de mogelijkheid om een cassatieberoep in te stellen tegen arresten van de jeugdkamer van het Hof.³⁰⁷

---

³⁰⁵ C. ELIAERTS, "De toekomst van het jeugdbeschermingssysteem (bis). Naar een jeugdsanctierecht in lijn met internationale normen", *T.Strafr.* 2013, (214) 218.

³⁰⁶ Arbitragehof 16 november 2004, nr. 184/2004 ; B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 266.

³⁰⁷ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010, 363.

k. Recht op periodieke evaluatie

145. Overeenkomstig artikel 9 en 25 IVRK moet de jeugdrechter zoveel mogelijk trachten de minderjarige te begeleiden in zijn natuurlijk milieu. Mogelijks wordt de minderjarige echter toch aan zijn natuurlijk milieu onttrokken, als een verwijdering noodzakelijk is in het belang van het kind. In dat geval moeten zijn belangen en de noodzaak van continuïteit van de maatregel waarbij de minderjarige geplaatst is op regelmatige basis worden geëvalueerd. Dit recht op periodieke evaluatie is opgenomen in artikel 60 JBW.

146. De jeugdrechter heeft op grond van artikel 60 JBW de bevoegdheid om ambtshalve of op vordering van het Openbaar Ministerie opvoedkundige maatregelen in te trekken of te wijzigen. Hij moet bij die beslissing steeds het belang van de minderjarige in eerste overweging nemen. Besluit de jeugdrechter om de plaatsing te herroepen, dan blijft de minderjarige wel nog onder toezicht van de sociale dienst. De minderjarige en zijn ouders, voogden of anderen die hen onder bewaring hebben, kunnen een verzoekschrift indienen om maatregelen van opvoeding te wijzigen of in te trekken.³⁰⁸ Diezelfde sociale dienst maakt elk kwartaal een evaluatieverslag over aan de jeugdrechtbank over personen die geplaatst zijn in een gesloten opvoedingsafdeling. De jeugdrechter kan zich op die verslagen baseren om ambtshalve de plaatsing op te heffen bij beschikking. Ook op de jaarlijkse terechtzitting kunnen die verslagen nuttig zijn. Maatregelen waarbij de minderjarige in een instelling wordt geplaatst, moeten namelijk jaarlijks opnieuw worden onderzocht ten einde te weten te komen of deze moeten worden gehandhaafd of gestaakt mogen worden. Dit gebeurt op vordering van het Openbaar Ministerie. Als de maatregel niet langer toereikend blijkt, kan de jeugdrechter nieuwe maatregelen bevelen. Afhankelijk van hoe ingrijpend die beslissing is, volstaat daartoe een beschikking of is er een vonnis vereist. Zo zal het intrekken of versoepelen van de maatregel al mogelijk zijn louter bij beschikking, zonder debat tussen de partijen. Terwijl bijkomende voorwaarden of een verstrenging van de maatregel enkel bij vonnis zullen kunnen worden opgelegd. Heeft de minderjarige echter nieuwe strafbare feiten gepleegd na het vonnis, dan kan de jeugdrechter zelfs bij beschikking bijkomende maatregelen opleggen.³⁰⁹

---

³⁰⁸ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 264.

³⁰⁹ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 264.

HOOFDSTUK 5: UITHANDEGEVING

I. Uithandengeving na de Wetten van 15 mei en 13 juni 2006

147. Het principe van uithandengeving waarbij de minderjarige dader uit het jeugdbeschermingsrecht wordt gelicht, werd in 1965 ingevoerd vanuit pragmatische overwegingen. De strafrechtelijke meerderjarigheid die was opgetrokken naar de leeftijd van achttien jaar kende namelijk zowel voor- als tegenstanders. De uithandengeving die neerkomt op het uitzonderlijk vervroegen van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid zou dan dienen als compromis.³¹⁰ Men was van mening dat de voorhanden zijnde jeugdbeschermingsmaatregelen soms ontoereikend kunnen zijn voor minderjarigen die zeer vroegrijp zijn. Hieraan moest de uithandengeving tegemoetkomen door een gepaste reactie te bieden ten aanzien van dergelijke minderjarigen waar men geen raad meer mee weet. Toenmalig Minister van Justitie Laurette ONKELINX (PS) achtte het in 2006 in ieder geval opportuun om deze figuur te behouden, ondanks het controversiële bestaan ervan. Ze versoepelde zelfs de procedure. Hieruit mag echter niet worden afgeleid dat het toepassen van de uithandengeving zomaar werd vergemakkelijkt. De hervorming in 2006 heeft de procedure louter verduidelijkt.³¹¹

148. Het principe van uithandengeving waarbij een minderjarige dader terug naar het Openbaar Ministerie verwezen wordt met het oog op berechting volgens het gemeen strafrecht, heeft een paradoxaal karakter binnen het systeem van de jeugdbescherming.³¹² Het aanwenden van deze figuur moet daarom met grote omzichtigheid gebeuren. Het is evident dat de wetgever er dan ook duidelijke toepassingsvoorwaarden aan heeft gekoppeld, die hierna worden besproken.

---

³¹⁰ F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 2000, 663.

³¹¹ L. ONKELINX, "Ontstaansgeschiedenis, krachtlijnen en beginselen van de nieuwe Jeugdwet" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (9) 11.

³¹² R. VERSTRAETEN, S. DE DECKER en T. VAN HOOGENBEMPT, "Jeugd(beschermings)recht en strafrecht: een problematische relatie" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (111) 113.

a. Grondvoorwaarden

149. De jeugdrechter zal pas kunnen beslissen om een minderjarige dader uit handen te geven als voldaan is aan alle voorwaarden opgesomd in artikel 57*bis*, §1 JBW.

Allereerst moet de betrokken minderjarige op het moment van de feiten minstens zestien jaar zijn. Uithandengeving slaat dus per definitie op minderjarigen die op het ogenblik van de feiten zestien plus, maar min achttien waren. Als dat het geval is dan heeft de leeftijd van de betrokkene op het ogenblik van het vonnis geen belang. Het feit dat hij intussen meerderjarig is geworden, belet dus de beslissing tot uithandengeving niet.³¹³ Verder moet de jeugdrechter uit het dossier van de rechtspleging of het onderzoek ter terechtzitting kunnen concluderen dat jeugdbeschermingsmaatregelen niet meer haalbaar of geschikt zijn. De vraag drong zich op met welke concrete elementen de jeugdrechter precies rekening moet houden om tot die conclusie te komen.³¹⁴ De schuldvraag mag in deze procedure in ieder geval niet aan bod komen.³¹⁵ Hij moet zijn besluit motiveren in functie van de persoonlijkheid, de graad van maturiteit en leefomstandigheden van de minderjarige.³¹⁶ Daartoe vindt hij informatie in het medisch-psychologisch verslag van een deskundige en in het sociaal onderzoek naar de betreffende minderjarige, maar ook de handelingswijze van de dader geeft mogelijks inlichtingen over zijn persoonlijkheid.³¹⁷ De aard of de ernst van de feiten mogen eveneens in rekening worden gebracht, als deze helpen om een beeld van de persoonlijkheid van de betrokkene te krijgen.³¹⁸

150. Er is onderzoek gevoerd naar de beslissingsprocessen die de uithandengeving sturen.³¹⁹ Uit interviews met verschillende jeugdrechters werd geconcludeerd dat de

---

³¹³ R. VERSTRAETEN, S. DE DECKER en T. VAN HOOGENBEMPT, "Jeugd(beschermings)recht en strafrecht: een problematische relatie" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (111) 128.

³¹⁴ S. HESPEL, "Leeftijdsgrenzen in de Jeugdbeschermingswet: doorslaggevende factor bij uithandengeving?" (noot onder Gent (Jk.) 26 februari 2014), *TJK* 2014, (215) 216.

³¹⁵ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 261.

³¹⁶ *Ibid*, 262.

³¹⁷ S. HESPEL, "Leeftijdsgrenzen in de Jeugdbeschermingswet: doorslaggevende factor bij uithandengeving?" (noot onder Gent (Jk.) 26 februari 2014), *TJK* 2014, (215) 216.

³¹⁸ R. VERSTRAETEN, S. DE DECKER en T. VAN HOOGENBEMPT, "Jeugd(beschermings)recht en strafrecht: een problematische relatie" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (111) 131.

³¹⁹ A. NUUYTIENS, J. CHRISTIAENS en C. ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? De praktijk van de uithandengeving*, Gent, Academia Press, 2005, 322.

beslissing tot uithandengeving gevormd wordt een samenspel van verschillende factoren. Dossiergebonden factoren, zoals een negatieve houding, de minderjarige die geen spijt betuigt of de reeds opgelegde maatregelen die faalden door toedoen van de minderjarige, zijn bepalend. Objectieve factoren zoals de ernst van de feiten en de bescherming van de maatschappij spelen eveneens een rol. Merkwaardig genoeg toonde het onderzoek aan dat er minder rekening gehouden wordt met misdrijf-gerelateerde factoren. Dit zou te wijten zijn aan de beperkte mogelijkheden wanneer minderjarigen dicht aanleunen tegen de meerderjarigheidsgrens. De jeugdrechter heeft dan slechts de keuze tussen twee uitersten: ofwel een minimaal ingrijpende beslissing, ofwel een juist heel ingrijpende beslissing. De persoons- en delictskenmerken werden hiervoor al kort vermeld. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat omwille van de beperkingen aan het jeugdrecht, onder meer wegens de gebrekkige beschikbaarheid en uitvoerbaarheid van de maatregelen en vooral het nog niet in werking treden van sommige bepalingen, bepaalde groepen soms automatisch uit de boot vallen. De structurele beperkingen van het jeugdrecht beperken dan ook frequent de onafhankelijke besluitvorming van de jeugdrechter wat uiteraard problematisch is.³²⁰

151. Er moet in ieder geval steeds voor ogen gehouden worden dat de uithandengeving bedoeld is als een uitzonderlijke procedure. Daarom mag in de dagvaarding tot uithandengeving nog geen eindpunt van jeugdbescherming worden gezien. Als de situatie intussen gunstig evolueert, in die zin dat de betrokkene zich niet afkeert van begeleiding, kan de jeugdrechter besluiten om een opvoedingsmaatregel te bevelen.³²¹ Dit kan zo nodig zelfs tot de leeftijd van 23 jaar op grond van artikel 37, §3, 2° JBW.

152. Als de minderjarige nog nooit eerder veroordeeld werd, is de uithandengeving slechts voor een beperkt aantal feiten mogelijk. Artikel 57*bis*, §1 JBW verwijst naar aanranding van de eerbaarheid met geweld³²², verkrachting³²³, (poging tot) doodslag of moord³²⁴, opzettelijke

---

³²⁰ B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 14-15 ; A. NUYTIENS, "Rien ne va plus! Een kritische reflectie op de onverwachte (en ondoordachte?) facelift van de uithandengeving", *TJK* 2006, (281) 286.

³²¹ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 262.

³²² Artikel 373 Sw.

³²³ Artikel 375 Sw.

³²⁴ Artikelen 393 tot 397 Sw.

slagen en verwondingen met blijvende arbeidsongeschiktheid of de dood tot gevolg³²⁵, foltering³²⁶, onmenselijke behandeling³²⁷, diefstal met geweld met verzwarende omstandigheden of roofmoord³²⁸. Hierbij kan de vraag worden gesteld of de rechter ten gronde gebonden is door de mening van de jeugdrechter over de ernst van het misdrijf. Het antwoord op die vraag is negatief. Het onderzoek ter terechtzitting bij de strafrechter zou anders immers compleet nutteloos zijn. Wanneer op de terechtzitting echter vastgesteld wordt dat de kwalificatie van de feiten foutief was en het eigenlijk geen feit zoals vermeld in artikel 57*bis*, §1 JBW betreft, wordt de beslissing van uithandengeving niet nietig verklaard.³²⁹

Indien de minderjarige wel reeds het voorwerp uitmaakte van een veroordeling door de jeugdrechter, is de mogelijkheid tot uithandengeving niet beperkt tot de feiten uit de bovenstaande lijst. Er kan in dat geval voor elke misdaad of wanbedrijf besloten worden tot uithandengeving. De voorwaarde dat nieuwe maatregelen niet meer geschikt zijn, mag natuurlijk niet uit het oog verloren worden. Uit rechtspraak van het Hof van Cassatie blijkt in ieder geval dat het niet vereist is dat de minderjarige reeds onder toezicht van de jeugdrechter stond voor andere feiten.³³⁰

153. Eerder werd reeds verwezen naar het maatschappelijk verslag van de sociale dienst en het verslag van een medisch-psychologisch onderzoek.³³¹ Artikel 57*bis*, §2, 1^e lid JBW stelt dat de jeugdrechter een beslissing tot uithandengeving pas geldig kan nemen nadat hij deze onderzoeken heeft laten verrichten. Uitzonderlijk kan hij de minderjarige toch zonder dergelijke verslagen uit handen geven. Artikel 57*bis*, §2, 3^e lid somt op in welke gevallen de ‘versnelde uithandengeving’³³² mogelijk is.

- De jeugdrechter kan de zaak uit handen geven zonder over het verslag van het medisch-psychologisch onderzoek te beschikken, wanneer hij constateert dat de

---

³²⁵ Artikelen 400 en 401 Sw.

³²⁶ Artikel 417*ter* Sw.

³²⁷ Artikel 417*quater* Sw.

³²⁸ Artikel 471 tot 475 Sw.

³²⁹ B. DE SMET, “Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven”, *NC* 2015, (235) 262.

³³⁰ Cass. 13 maart 2013, AR P.13.0214.F.

³³¹ *Supra* 78, nr. 149.

³³² Ingevoerd door de Wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming, *BS* 17 september 1994.

betrokkene zich aan dit onderzoek onttrekt of weigert zich eraan te onderwerpen. In dit geval is het maatschappelijk verslag voldoende.

- Verder kan hij de zaak uit handen geven zonder een maatschappelijk onderzoek te laten uitvoeren en zonder een medisch-psychologisch onderzoek te vragen, indien reeds een maatregel ten gronde genomen is ten aanzien van de betrokken minderjarige, die één of meer in de artikelen 323, 373 tot 378, 392 tot 394, 401 en 468 tot 476 van het Strafwetboek bedoelde feiten heeft gepleegd, nadat hij de leeftijd van zestien jaar had bereikt en die persoon nu opnieuw wordt vervolgd omdat hij na die eerste veroordeling opnieuw één of meer van voornoemde feiten heeft gepleegd. De stukken van de vorige procedure worden dan bij die van de nieuwe procedure gevoegd. Het gaat immers duidelijk om een recidivist en heel ernstige feiten.
- Als de jeugdrechter onder dezelfde voorwaarden uitspraak doet over de vordering tot het uit handen geven ten aanzien van een persoon die nog geen achttien jaar is en die een feit, dat als misdad wordt omschreven en waarop een straf staat die hoger ligt dan twintig jaar opsluiting, heeft gepleegd nadat hij de leeftijd van zestien jaar had bereikt en vervolgd wordt nadat hij meerderjarig geworden is.

154. De procedure die de jeugdrechter moet volgen wordt stap voor stap beschreven in artikel 57*bis*, §3 JBW. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de jeugdrechter enkel tot uithandengeving kan beslissen als die in de dagvaarding is opgenomen. Voorheen kon de jeugdrechter dit op eigen initiatief beslissen. Aldus wordt in de huidige regeling een grotere rol toegeschreven aan het Openbaar Ministerie.³³³

b. Berechting

155. Ook in de volgende fase is de rol van het Openbaar Ministerie niet min aangezien zij verder beslist over de vervolging. Er mag dus niet verkeerdelijk geconcludeerd worden dat de beslissing van de jeugdrechter om de minderjarige dader uit handen te geven effectief de zaak meteen aanhangig maakt bij het vonnisgerecht.³³⁴ Het Openbaar Ministerie kan nog altijd

---

³³³ R. VERSTRAETEN, S. DE DECKER en T. VAN HOOGENBEMPT, "Jeugd(beschermings)recht en strafrecht: een problematische relatie" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (111) 133.

³³⁴ Cass. 31 oktober 2006, AR P.06.0809.N.

beslissen om de zaak te seponeren of buitengerechtelijk af te handelen via de minnelijke schikking³³⁵ of via bemiddeling in strafzaken³³⁶. Vanaf de beslissing tot uithandengeving is het gemeen strafrecht van toepassing. Toch kan de vervolging niet op gang gebracht worden door de burgerlijke partij. Dit initiatief komt dus enkel en alleen het Openbaar Ministerie toe.³³⁷

156. Wanbedrijven en correctionaliseerbare misdaden worden vervolgens berecht in een bijzondere kamer binnen de jeugdrechtbank, samengesteld uit twee jeugdrechters en één correctionele rechter. Op het niveau van het Hof van Beroep wordt eveneens dergelijke bijzondere kamer voorzien.³³⁸ Het Hof van Assisen buigt zich over de niet-correctionaliseerbare misdaden. Het Grondwettelijk Hof heeft zich in 2008 uitgesproken over de vereiste van gespecialiseerde magistraten.³³⁹ Dit was toen enkel nog maar vereist voor de rechters in de bijzondere jeugdkamer, maar niet voor de assisenrechters. De Wet tot hervorming van het Hof van Assisen³⁴⁰ pakte dit verschil in behandeling aan door in artikel 119 Ger.W. voortaan uitdrukkelijk te stellen dat het Hof uit minstens twee magistraten moet bestaan die de opleiding van jeugdmagistraat hebben gevolgd.

157. De minderjarige riskeert voor deze rechters net zoals meerderjarige daders gevangenisstraffen, werkstraffen, geldboetes enzoverder. In principe kunnen hem alle straffen uit het Strafwetboek worden opgelegd. Enkel een levenslange opsluiting is uitgesloten.³⁴¹ Uit het onderzoek waar eerder al naar verwezen werd, bleek dat uithandengeving voornamelijk resulteert in uitgestelde gevangenisstraffen, al dan niet onder voorwaarden.³⁴²

---

³³⁵ Artikel 216*bis* Sv.

³³⁶ Artikel 216*ter* Sv.

³³⁷ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 263.

³³⁸ A. NUYTIENS, "Rien ne va plus! Een kritische reflectie op de onverwachte (en ondoordachte?) facelift van de uithandengeving", *TJK* 2006, (281) 283.

³³⁹ GwH 13 maart 2008, 49/2008 (Overweging B.30.4)

³⁴⁰ Wet van 21 december 2009 betreffende de hervorming van het Hof van Assisen, *BS* 11 januari 2010.

³⁴¹ A. NUYTIENS, "Rien ne va plus! Een kritische reflectie op de onverwachte (en ondoordachte?) facelift van de uithandengeving", *TJK* 2006, (281) 283 ; B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 264.

³⁴² A. NUYTIENS, "Rien ne va plus! Een kritische reflectie op de onverwachte (en ondoordachte?) facelift van de uithandengeving", *TJK* 2006, (281) 287.

II. Overeenstemming met het internationaal kader (?)

158. Er werd al gewezen op het paradoxaal karakter van het principe van uithandengeving binnen het systeem van de jeugdbescherming. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het op verschillende punten strijdig bevonden wordt met internationale normen zoals het IVRK, de Beijing Rules enzoverder.

159. Cassatierechtspraak bevestigde in ieder geval dat het IVRK van toepassing blijft op de minderjarige, ook al is hij door de jeugdrechter uit handen gegeven met het oog op een berechting volgens het gemeen strafrecht.³⁴³ Het feit dat hij onttrokken wordt aan het systeem van de jeugdbescherming belet niet dat hij verder aanspraak kan maken op de rechtswaarborgen vervat in het IVRK.

Zo wordt onder meer in artikel 37, c) IVRK bepaald dat minderjarigen die van hun vrijheid worden beroofd, gescheiden moeten worden van volwassen gedetineerden. In praktijk bleek de gevangenisadministratie echter nauwelijks op de hoogte te zijn van de achtergrond van de minderjarige gedetineerden, wat het bijgevolg onmogelijk maakte om een dergelijke scheiding van de uit handen gegeven jongeren te garanderen. Als het jongeren betrof die op het moment van de uitspraak nog steeds minderjarig waren, kwam dit overduidelijk in conflict met wat door het IVRK wordt bepaald.³⁴⁴ Dit conflict werd opgelost door de oprichting van een aparte 'jeugdgevangenis'.³⁴⁵ Voortaan konden uit handen gegeven jongeren geplaatst worden in speciaal daarvoor voorziene detentiecentra. Hiermee kwam de wetgever eveneens tegemoet aan artikel 40 IVRK, dat stelt dat bij de berechting van MOF-jongeren zo veel mogelijk rekening moet gehouden worden met de waardigheid van het kind en de behandeling tevens zijn herintegratie moet bevorderen. Sinds de inwerkingtreding van de Zesde Staatshervorming worden alle straffen opgelegd na uithandengeving uitgevoerd in die gemeenschapscentra.³⁴⁶ Artikel 606 Sv. bepaalt wel dat wanneer er geen plaats meer is, de

---

³⁴³ Cass. 22 maart 2005, AR P.05.0340.N.

³⁴⁴ A. NUYTIENS, "Rien ne va plus! Een kritische reflectie op de onverwachte (en ondoordachte?) facelift van de uithandengeving", *TJK* 2006, (281) 288.

³⁴⁵ KB van 12 november 2009 tot oprichting van een gesloten federaal centrum voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 18 november 2009.

³⁴⁶ Vlaamse Gemeenschap: Vlaams Detentiecentrum De Wijngaard – Franse Gemeenschap: Gesloten Centrum Saint-Hubert.

veroordeelde jongeren die ouder zijn dan achttien jaar naar gewone strafinrichtingen kunnen worden overgeplaatst. Dit kan eveneens als zij de orde in het centrum verstoren door zich daar te misdragen.³⁴⁷

Uit artikel 40, 2° lid, b), iii IVRK kan ook het recht op een beslissing binnen een redelijke termijn worden afgeleid. Vòòr de hervorming in 2006 bepaalde de Jeugdbeschermingswet nauwelijks iets omtrent de procedure die de jeugdrechters dienden te volgen. Jongeren vertoefden daardoor soms te lang in onwetendheid omtrent hun lot. De procedure wordt nu echter duidelijk omschreven in artikel 57*bis*, §3 JBW en daarin heeft de wetgever duidelijk aandacht gehad voor de duur van de procedure. De bedoeling was om de procedure te verkorten zodat minderjarige daders binnen een redelijke termijn kunnen weten door welke rechter en bijgevolg volgens welk recht ze zullen worden berecht.³⁴⁸

Uit al het voorgaande blijkt dat de wetgever met de aanpassingen aan de uithandengeving wel tegemoet heeft willen komen aan de internationale normen. Het valt echter niet te ontkennen dat het behoud van de uithandengeving nog steeds in strijd is met het IVRK, gezien de vraag naar een apart jeugdrechtssysteem. De belangen van het kind moeten steeds de eerste overweging vormen en een 'poort naar het strafrecht' valt daar niet mee te rijmen.

160. Naar mijn mening is een afschaffing van heel deze figuur dan ook wenselijk. Er zou één systeem moeten bestaan voor alle minderjarige delinquenten, zonder dat een bepaalde groep daarbuiten kan vallen en als meerderjarige wordt berecht. Een meerderheidsstrekking in de rechtsleer lijkt diezelfde richting uit te willen en pleit ervoor om te voorzien in voldoende middelen voor de jeugdrechter, waardoor uitwijken naar het strafrecht niet meer nodig is. Zelfs niet voor de verloren geachte minderjarigen. Het moet mogelijk zijn om in de toekomst een systeem te voorzien waarin de jeugdrechter op alle vormen van jeugddelinquentie doeltreffend kan reageren.

---

³⁴⁷ B. DE SMET, "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, (235) 265.

³⁴⁸ R. VERSTRAETEN, S. DE DECKER en T. VAN HOOGENBEMPT, "Jeugd(beschermings)recht en strafrecht: een problematische relatie" in J. PUT en M. ROM (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, (111) 132.

HOOFDSTUK 6: NEDERLANDS JEUGDSTRAFRECHT

161. Ook in Nederland heeft men uiteraard te kampen met jeugdcriminaliteit. Een uniforme aanpak ligt er evenmin voor de hand. In Nederland is er echter wel sprake van een coherente visie, in tegenstelling tot in België. Jeugdcriminaliteit verwijst volgens hen naar “het gedrag van jongeren tussen de twaalf en de achttien jaar die bepaalde strafbare normen overtreden”.³⁴⁹ Specifiek voor deze categorie minderjarigen bestaat een speciaal strafrechtssysteem.

I. Jeugdstrafrecht

162. In Nederland wordt een speciaal strafrechtssysteem voor minderjarigen toegepast. De gedachte die hieraan ten grondslag ligt, is dat jeugddelinquenten een gepaste en pedagogische reactie moeten krijgen op het crimineel gedrag dat ze vertonen. Het jeugdstrafrecht is van toepassing op jongeren tussen de twaalf en achttien jaar. Wie binnen deze leeftijdscategorie valt wordt strafrechtelijk minderjarig genoemd.

163. Het jeugdstrafrecht kan beschouwd worden als een overgang van geen strafrechtelijke verantwoordelijkheid naar volledige strafrechtelijke verantwoordelijkheid.³⁵⁰ De kerngedachte in Nederland is dus dat met het toenemen van de leeftijd de strafrechtelijke verantwoordelijkheid groter wordt.³⁵¹

164. Typerend voor het jeugdstrafrecht is de samenloop van een groeiende individuele verantwoordelijkheid en een afnemende situationele verantwoordelijkheid. Verder wordt inzake de strafdoeleinden een zekere nadruk gelegd op één ervan, met name de speciale preventie. Zo zijn vergelding, generale en speciale preventie wel alle drie van toepassing op het jeugdstrafrecht, maar wordt toch de speciale preventie vooropgesteld. Men tracht recidive te voorkomen door het verbeteren van de opvoedingssituatie van de jeugddelinquent. Dit belet niet dat hem straffen kunnen worden opgelegd. Een straf kan

---

³⁴⁹ http://www.jeugdcriminaliteit.com/index_bestanden/Page741.htm .

³⁵⁰ B. BROUWERS, “Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?”, *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 29.

³⁵¹ <http://www.jeugdcriminaliteit.net/#aanpak> .

namelijk perfect dienen als middel om het gedrag van de betrokken jeugddelinquent te beïnvloeden. De straf is een uiting van vergelding en moet daarnaast ook een afschrikwekkende werking hebben. In het jeugdstrafrecht wordt in tegenstelling tot in het volwassenenstrafrecht wel steeds voor ogen gehouden dat de minderjarige niet geschaad mag worden door de opgelegde straf. Men gaat veeleer op zoek naar de meest gepaste strafrechtelijke reactie met het oog op een pedagogische beïnvloeding. Hoewel het jeugdstrafrecht in theorie net zoals het volwassenenstrafrecht een schuldstrafrecht is, draait het in mindere mate om de 'schuld' van de minderjarige.³⁵²

165. Opmerkelijk is dat de Nederlandse wetgever ervoor heeft gekozen om de regelgeving die specifiek van toepassing is op minderjarigen integraal in te voegen in haar Strafwetboek (hierna Sr) en haar Wetboek van Strafvordering (hierna Sv). Dit komt de overzichtelijkheid van de materie zeker ten goede. Het jeugdstrafrecht is wettelijk geregeld in Boek I, Titel VIII A, artikel 77a – 77hh Sr: “Bijzondere bepalingen voor jeugdigen en jongvolwassenen”. De strafvordering ligt vervat in Boek IV, Titel II, artikel 486 – 505 Sv: “Strafvordering in zaken betreffende personen die de leeftijd van achttien jaren nog niet hebben bereikt”.

II. Strafrechtelijke schuld(on)bekwaamheid

166. Net zoals in België is het leeftijds criterium allesbepalend voor de strafrechtelijke schuld(bek)waamheid. Hoewel dat in de rechtsleer wordt betreurd dat leeftijdsgrenzen eigenlijk willekeurig zijn³⁵³, wordt ook in Nederland het toepassingsgebied van het jeugdstrafrecht bepaald op basis van dit criterium.

167. De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van jonge personen wordt in vele stelsels uitgesloten of beperkt door middel van een relatief criterium zoals het afwezig zijn van het ‘oordeel des onderscheids’ of een minimumleeftijdsgrens. In Nederland stapte men in 1901 in ieder geval af van het oordeel des onderscheids als toetsingscriterium voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid omdat het begrip als te dogmatisch en te weinig zeggend werd

---

³⁵² B. BROUWERS, “Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?”, *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 29-31.

³⁵³ *Ibid*, 17-18.

beschouwd. Sindsdien maakte men gebruik van een minimumleeftijdsgrens. Dit hield stand, ondanks de kritiek dat een benedengrens straffeloosheid zou waarborgen aan de categorie jeugdigen die onder die grens valt.³⁵⁴

168. In Nederland werd er dus uitdrukkelijk voor gekozen om een bijzonder jeugdstrafrecht in te voeren. Dit jeugdstrafrecht geldt voor de leeftijdscategorie tussen de minimumleeftijdsgrens voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid en de leeftijd die de gewone strafrechtelijke verantwoordelijkheid inluit. De strikte leeftijdsgrenzen worden hierna toegelicht.

a. Jonger dan twaalf jaar

169. Kinderen beneden de leeftijd van twaalf jaar worden niet strafrechtelijk verantwoordelijk geacht en kunnen niet vervolgd worden. Deze algemene strafuitsluitingsgrond werd door de wetgever ingeschreven in artikel 486 Sv. Dit artikel behelst een onweerlegbaar vermoeden van ontoerekeningsvatbaarheid op grond van de jonge leeftijd.³⁵⁵ Dit heeft tot gevolg dat alle minderjarigen die een strafbaar feit plegen vòòr ze twaalf jaar zijn langs een andere dan de strafrechtelijke weg moeten worden behandeld.³⁵⁶ Ongeacht of het gaat om ernstige of lichte feiten. In plaats van de strafrechtelijke reactie kan er gekozen worden voor de civielrechtelijke aanpak of voor het STOP-aanbod³⁵⁷. Deze interventies zijn bedoeld ter preventie van verdere criminele gedragingen van de betrokken minderjarige.³⁵⁸ Als een situatie te hard uit de hand loopt, kan na onderzoek van de Raad voor

---

³⁵⁴ M. ROOD-DE BOER, "Visies op strafbaar gedrag van jeugdigen (1880-1985): Hetzelfde probleem, verschillende 'oplossingen'" in J.E. DOEK, J.M.C.M. HEESTERS, M. ROOD-DE BOER e.a. (eds.), *Jeugdstrafrecht als jeugdbeschermingsrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1986, (1) 16-17 en 20.

³⁵⁵ B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 30.

³⁵⁶ J.E. DOEK, "Honderd jaar Wetboek van Strafrecht: hoe vitaal is het kinderstrafrecht?" in J.E. DOEK, J.M.C.M. HEESTERS, M. ROOD-DE BOER e.a. (eds.), *Jeugdstrafrecht als jeugdbeschermingsrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1986, (27) 28.

³⁵⁷ Het STOP-aanbod is ontwikkeld door het Bureau Halt. Het bestaat uit een gesprek met de ouders en het kind, waarin op basis van een vragenlijst een inschatting wordt gemaakt van de situatie en de ontwikkeling van het kind. Pas er wordt besloten dat de situatie zorgwekkend is, verwijst men de zaak door naar het Bureau Jeugdzorg. Vervolgens kan de zaak op verschillende manieren worden afgehandeld: het aanbieden van excuses, het herstellen van de eventueel aangerichte schade of een huiswerkopdracht. De afdoening wordt afgerond met een eindgesprek. Voor het welslagen van de STOP-reactie is het van belang dat de ouders en het kind meewerken en de opdrachten goed worden uitgevoerd.

Zie: http://www.jeugdcriminaliteit.com/index_bestanden/Page766.htm .

³⁵⁸ MINISTERIE VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE, Factsheet "De jeugdige in het jeugdstraf(proces)recht", <https://www.halt.nl/media/1127/factsheet-jeugdstrafrecht.pdf> , 2.

de Kinderbescherming wel besloten worden tot het opleggen van een maatregel, bijvoorbeeld een ondertoezichtstelling en het aanwijzen van een voogd.³⁵⁹

b. Twaalf tot achttien jaar

170. Wanneer een minderjarige op het ogenblik van het begaan van een strafbaar feit tussen de twaalf en de achttien jaar is, wordt hij dus ‘strafrechtelijk minderjarig’ genoemd en strafrechtelijk verantwoordelijk geacht. Het jeugdstrafrecht is in dat geval van toepassing. Artikel 488 Sv toont aan dat de leeftijd ten tijde van het begaan van de feiten bepalend is en niet de leeftijd op het moment van de berechting.

171. In artikel 77b Sr is er voor de rechter een mogelijkheid ingeschreven om voor daders van zestien tot achttien jaar uitzonderlijk het jeugdstrafrecht buiten toepassing te laten. Hij kan daartoe beslissen op grond van de ernst van de feiten, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de feiten zijn gepleegd. Die laatste grond in verband met de omstandigheden heeft de wetgever toegevoegd om het gelijk bestraffen van meerderjarige en minderjarige delinquenten te faciliteren.³⁶⁰ Indien de rechter van deze mogelijkheid gebruikt maakt, zal hij als alternatief het volwassenenstrafrecht toepassen. Deze toepassing is gelijkaardig aan onze figuur van de uithandengeving of doet er op zijn minst aan denken. Er zijn echter nog wel verschillen waar te nemen. Zo heeft de uitsluiting van het jeugdstrafrecht louter tot gevolg dat toepassing gemaakt zal worden van het volwassenenstrafrecht. Dezelfde rechter blijft dus bevoegd, terwijl onze uithandengeving tot gevolg heeft dat de minderjarige dader voor een ander rechtscollege verschijnt.³⁶¹ Aan het formeel strafrecht wordt na toepassing van artikel 77b Sr met andere woorden niets gewijzigd. Het heeft enkel een wijziging van materieel strafrecht tot gevolg.

---

³⁵⁹ http://www.jeugdcriminaliteit.com/index_bestanden/Page396.htm ; H. VAN ASSELT, “De Taak van de Raad voor de Kinderbescherming in het jeugdprocesrecht” in J.E. DOEK, J.M.C.M. HEESTERS, M. ROOD-DE BOER e.a. (eds.), *Jeugdstrafrecht als jeugdbeschermingsrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1986, (75) 84.

³⁶⁰ B. BROUWERS, “Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?”, *Jura Falc.* 2007-2008, (3) 30.

³⁶¹ Hetzij voor een bijzondere kamer van de jeugdrechtbank, samengesteld uit twee jeugdrechters en een correctionele rechter, hetzij voor het Hof van Assisen.

c. Achttien tot drieëntwintig jaar

172. In principe is vanaf de meerderjarigheid, met name vanaf de leeftijd van achttien jaar, het volwassenenstrafrecht van toepassing. De bovengrens is met de inwerkingtreding van het adolescentenrecht op 1 april 2014 wel flexibeler geworden.³⁶² Voor daders van achttien tot drieëntwintig jaar kan de rechter namelijk gebruik maken van artikel 77c Sr om uitzonderlijk toch nog het jeugdstrafrecht toe te passen. De rechter kan deze beslissing nemen, als hij daarvoor grond vindt in de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de feiten zijn gepleegd.

III. Overeenstemming met het internationaal kader (?)

173. Wanneer minderjarigen in aanraking komen met politie en justitie, dwingt de pedagogische component van het jeugdstrafrecht de strafrechtelijke interventie in dienst te staan van de opvoeding van de betrokken minderjarige. Die pedagogische component is een internationale kwaliteitsvereiste voor de aanpak van jeugddelinquenten en is juridisch verankerd in het IVRK.³⁶³

174. Het IVRK stelt nog meer eisen omtrent het optreden ten aanzien van minderjarige delinquenten. Zo kan onder meer de vraag worden gesteld of de mogelijkheid om het volwassenenstrafrecht toe te passen op zestien- en zeventienjarigen op grond van artikel 77b Sr niet strijdig is met de waarborgen gesteld in het IVRK. De Nederlandse Staat meent door haar voorbehoud bij artikel 37, c) IVRK zich er niet van te hoeven weerhouden om conform de Nederlandse strafwet jongeren die ten tijde van het plegen van de feiten zestien of zeventien jaar waren volgens het volwassenenstrafrecht te berechten. Artikel 37, c) IVRK vereist dat wanneer minderjarigen van hun vrijheid worden beroofd, zij gescheiden van meerderjarigen worden opgesloten. Hoewel Nederland al meermaals werd aangespoord door het Comité voor de Rechten van het Kind om dit voorbehoud in te trekken³⁶⁴, blijft het tot op heden

---

³⁶² Wet van 27 november 2013 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de invoering van een adolescentenstrafrecht, *Stb.* 6 december 2013.

³⁶³ MINISTERIE VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE, Factsheet “De jeugdige in het jeugdstraf(proces)recht”, <https://www.halt.nl/media/1127/factsheet-jeugdstrafrecht.pdf>, 2.

³⁶⁴ Committee on the Rights of the Child, Concluding observations on the fourth periodic report of the Netherlands, 2, CRC/C/NDL/CO/4, http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/NLD/INT_CRC_CO_COC_NLD_20805_E.pdf,

behouden. Na toepassing van artikel 77b Sr kunnen minderjarigen dus effectief, zonder in conflict te zijn met artikel 37 IVRK, opgesloten worden samen met meerderjarigen. Dit betekent echter niet dat de toepassing van het volwassenenstrafrecht op minderjarigen niet in strijd is met andere bepalingen van het IVRK, waarbij Nederland geen voorbehoud heeft gemaakt. Er kan worden gedacht aan de artikelen 3 en 40, 1^e en 3^e lid van het IVRK, die de belangen van het kind vooropstellen en het instellen van een speciaal jeugdrechtssysteem verlangen. Ook artikel 1 IVRK dat in zijn definitie van het kind de leeftijdsgrens van achttien jaar bepaalt en artikel 2 IVRK waarin een verbod op discriminatie wordt ingeschreven, kunnen hier worden vermeld. Met enkel een voorbehoud bij artikel 37, c) IVRK is de toepassing van het volwassenenstrafrecht op minderjarigen dus niet in zijn geheel gedekt, maar enkel voor het onderdeel betreffende de samenplaatsing van meerder- en minderjarigen.³⁶⁵

IV. Positieve en negatieve punten uitgelicht

175. Het Nederlands jeugdstrafrecht getuigt ongetwijfeld van een coherente en eenduidige visie op de aanpak van jeugddelinquenten. Dit zorgt niet alleen voor rechtszekerheid, maar voorkomt ook verwarring bij de minderjarige daders.

176. Een positief punt dat in de verf mag worden gezet, is het duidelijker onderscheid tussen straf en hulpverlening.³⁶⁶ De verschillende actoren binnen de jeugdrechtketen zijn er beter op elkaar afgestemd dan bij ons en maken een complementair traject mogelijk. Verder is het ook lovenswaardig dat men in Nederland werk heeft gemaakt van een strikte scheiding van jongeren die misdrijven pleegden en jongeren die in een verontrustende situatie zitten, wanneer zij worden geplaatst.³⁶⁷ Tot slot bevestigt het feit dat in Nederland specifieke antwoorden voor adolsecenten voorzien worden in het zogenaamde adolescentenstrafrecht dat ze rekening houden met de ontwikkelingsfase van de jeugd. De toepassing ervan is echter nog te recent om al vast te stellen of deze ook effectief een heilzaam karakter hebben.

(Laatst in 2015, maar het werd ook in eerdere Concluding observations reeds aanbevolen, met name in 1999, 2004 en 2009).

³⁶⁵ S. MEUWESE, M. BLAAK en M. KAANDORP(eds.), *Handboek Internationaal Jeugdrecht*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2005, 505-506.

³⁶⁶ G. DE JONGE en A.P. VAN DER LINDEN, *Jeugd & Strafrecht. Een leer- en praktijkboek over het (internationale) jeugdstrafrecht en jeugdstrafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2007, 70.

³⁶⁷ *Ibid*, 259 ; S. PLEYSIER, M. ROM en J. PUT, "Gesloten jeugdinstituten in Vlaanderen en Nederland", *TJK*, (333) 339-340.

177. Sommige zaken in het Nederlands jeugdstrafrecht kunnen wel in vraag worden gesteld. De Nederlandse jeugddetentie bijvoorbeeld mikt in wezen op afschrikking en bestraffing. De behandeling is allerminst de hoofddoelstelling.³⁶⁸ Nochtans heeft onderzoek reeds aangetoond dat afschrikking en detentie weinig of geen verdragsveranderende effecten hebben. In zekere mate kan van afschrikking nog een effect uitgaan bij beginnende delinquenten, maar aangezien detentie tot de zwaardere straffen behoort in het systeem, worden die hier minder geïllustreerd.

Diezelfde jeugddetentie kan worden opgelegd als een vervangende straf voor een niet-betaalde geldboete³⁶⁹ of een niet uitgevoerde taakstraf³⁷⁰. Vanuit het proportionaliteitsbeginsel is dit mijns inziens onaanvaardbaar.

Een andere maatregel waarbij een opmerkelijke vaststelling bij kan worden gedaan, is de PIJ-maatregel. De plaatsing in een jeugdinrichting heeft weliswaar als voordeel dat die wel ook op behandeling en (her-)opvoeding is gericht. Het enorme nadeel dat die maatregel kan oplopen tot zes jaar weegt daar echter niet tegen op. De detentie op haar beurt kent een maximumduur van twee jaar. In vergelijking met de plaatsingstermijnen in het huidige Vlaamse systeem, zijn de Nederlandse termijnen wel bovenmatig lang. De nadelige effecten indachtig van negatieve peer-beïnvloeding en detentieschade zoals maatschappelijke vervreemding, een aanzienlijk verlies van autonomie en de controle over het eigen leven, kan zeker getwijfeld worden aan het bestaansrecht van dergelijke lange plaatsingstermijnen.

V. Besluit

178. Het Nederlandse jeugdstrafrecht stoelt op het principe van *what works*-beginselen. Critici stellen echter dat het niet realistisch is om te geloven dat er een aanpak bestaat die voor eens en altijd zal werken. Terecht wordt dan ook in vraag gesteld of het *what works*-beleid waarin enkel programma's gefinancierd worden als ze via een erkenningscommissie de

---

³⁶⁸ Openbaar Ministerie, Factsheet "Jeugddetentie en Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ-maatregel)", <https://www.om.nl/publish/pages/14653/pij-maatregel.pdf>; G. DE JONGE en A.P. VAN DER LINDEN, *Jeugd & Strafrecht. Een leer- en praktijkboek over het (internationale) jeugdstrafrecht en jeugdstrafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2007, 119.

³⁶⁹ Artikel 77l Sr .

³⁷⁰ Artikel 77p Sr .

toets van de *what works* kwaliteitseisen hebben doorstaan een voorbeeld dient te vormen voor ons beleid. Dat zou namelijk toch niet leiden tot een objectieve en neutrale praktijk.³⁷¹

179. Het Nederlandse jeugdstrafrecht bevat zowel positieve als negatieve punten. Het kan dan ook zeker niet in zijn geheel als toonbeeld worden gezien. Door de materie van het jeugdrecht echter te integreren in het Strafwetboek en het Wetboek van Strafvordering, is het geheel een stuk overzichtelijker. Het bevordert eveneens de eenduidigheid van de aanpak van minderjarige en meerderjarige daders. Ook het feit dat er in het Nederlandse jeugdstrafrecht rekening wordt gehouden met de ontwikkelingsfases van de jeugd is een pluspunt. Bovendien voorziet het Nederlands systeem tegelijk in de nodige rechtswaarborgen.

180. Het bestaan van het apart jeugdstrafrecht kan over het algemeen dan ook als succesvol worden beschouwd. Als ze blijven werk maken van de overeenstemming met de internationale normen en rekening houden met nieuwe tendensen in de samenleving, kan het Nederlandse jeugdstrafrecht weleens als voorbeeld worden beschouwd voor ons toekomstig beleid. Hun huidige benadering toont in ieder geval aan dat het mogelijk is om een duidelijk en efficiënt systeem uit te tekenen.

---

³⁷¹ J. CHRISTIAENS, "Beschermen is heropvoeden is bestraffen is behandelen is voorkomen is herstellen... Reflecties bij de aanpak van ernstige jeugddelinquenten" in C. ELIAERTS (ed.), *Ernstige jeugddelinquentie: mythe of realiteit?*, Brussel, VUBPress, 2006, (201) 218.

HOOFDSTUK 7: EEN CONSTRUCTIEF JEUGD(SANCTIE)RECHT IN DE TOEKOMST ?

181. Er wordt zoals reeds meermaals in dit schrijven werd aangehaald, al lang gepleit voor een nieuw jeugdrecht. In 1993 verwoordde G. DECOCK dat pleidooi als volgt: *“Jongeren zijn niet gek, maar soms zijn ze straf”*. Ze zouden met andere woorden niet langer als schuldombekwaam mogen worden gezien. Door het feit dat ze soms “straf” zijn, zijn ze ook strafwaardig. Een jeugd(straf)recht moet de nodige duidelijkheid bieden. Het zorgt ervoor dat de minderjarige zijn verantwoordelijkheid kan dragen, zowel ten aanzien van het slachtoffer als ten aanzien van de samenleving. De reactie mag er echter geen zijn van repressie, maar hoort in de lijn te zijn met de herstelgedachte. Waar hulpverlening zinvol is, mag daar zeker gebruik van worden gebruikt. Maar zinvolle straffen moeten ook een mogelijkheid zijn.³⁷²

182. De hervorming van 2006 kwam hier reeds deels aan tegemoet. Er zijn al enkele elementen in de huidige Jeugdbeschermingswet aanwezig die niet terug te brengen zijn tot het denken vanuit een beschermingsmodel. Toch blijft de wet uitdrukkelijk aangeven vanuit dat model te vertrekken. Er ontbreekt een coherente visie in die Jeugdbeschermingswet. Momenteel is er opnieuw beweging in dit hele gebeuren. Het lijkt erop dat het pleidooi voor een constructief jeugd(sanctie)recht eindelijk door de wetgever wordt gehoord. Hierna volgt een situering van de laatst gemaakte beleidskeuzes.

I. Situering

183. Sinds de inwerkingtreding van de zesde staats hervorming op 1 juli 2014 is de bevoegdheid voor het jeugdrecht voor een groot deel overgeheveld naar de gemeenschappen. Die communautarisering betrof de volgende materies:

- Het bepalen van de aard van de maatregelen ten aanzien van der minderjarigen die een als strafbaar omschreven feit hebben gepleegd;
- De regels inzake de uithandengeving;
- De regels inzake de plaatsing in een gesloten instelling;
- De gesloten instellingen, volgens nader te bepalen uitvoeringsregels.³⁷³

---

³⁷² G. DECOCK, *Jong, niet gek, wel straf*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 22.

³⁷³ Institutioneel akkoord voor de zesde staats hervorming van 11 oktober 2011, 37.

184. De procedure en de gerechtelijke organisatie blijven wel federale bevoegdheden.³⁷⁴ De communautarisering betreft hoofdzakelijk het bepalen van de reacties op delinquent gedrag van jongeren. Het nieuw jeugdrecht dat zich zal situeren op het niveau van de gemeenschappen zal dus in grote mate een materieel jeugddelinquentierecht inhouden. Wanneer zich daardoor ook aanpassingen aan de procedure of de gerechtelijke organisatie zouden opdringen, zal er altijd overleg moeten worden georganiseerd met de federale overheid.³⁷⁵

185. Zoals reeds vermeld, wordt de stand van zaken aan de Waalse zijde buiten beschouwing gelaten in deze masterproef. Hierna wordt enkel dieper ingegaan op de visie binnen de Vlaamse Gemeenschap. Daarin zijn er duidelijke beleidskeuzes gemaakt. In verscheidene documenten worden die keuzes uiteengezet en blijkt de wil om gedegen veranderingen teweeg te brengen binnen ons bestaand jeugdrechtssysteem. Hierna volgt een korte toelichting bij elk van deze beleidsdocumenten.

a. Groenboek Zesde Staatshervorming – Justitieel beleid³⁷⁶

186. De rol van het Groenboek bij de opstart van het traject naar een Vlaams beleid omtrent jeugddelinquentie bestaat erin dat het uitvoerig de mogelijke beleidsopties heeft omschreven:

- Optie 1 is de nuloptie. Dit zou het behoud betekenen van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade.
- Optie 2 houdt in dat de regelgeving binnen de huidige federale beleidsvisie wordt geoptimaliseerd en de bestaande beleidskeuzes in werking worden gesteld.
- Optie 3 is de aanpassing van de wet aan een nieuwe beleidsvisie op jeugddelinquentie.

---

³⁷⁴ https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/jeugdcriminaliteit/principe .

³⁷⁵ J. VANDEURZEN, “Conceptnota betreffende contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie”, goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 20 mei 2015, http://www.jovandeurzen.be/sites/jvandeurzen/files/Conceptnota%20Vlaams%20beleid%20inzake%20jeugddelinquentie%20contouren%20en%20aanpak%20decreet_0.pdf .

³⁷⁶ Departement Kanselarij en Bestuur – Besluitvorming Vlaamse Regering, “Groenboek Zesde Staatshervorming - Justitieel beleid”, 16 september 2013, <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/groenboek-zesde-staats-hervorming?section=9> .

187. Het Groenboek omschrijft bij optie 3 meteen ook mogelijke scenario's. Zo stelt het dat ervoor gekozen kan worden om de uithandengeving af te schaffen, mits er voor die groep jongeren alternatieven worden gezocht binnen het jeugdrecht, zoals bijvoorbeeld een langere duurtijd van gesloten opvang. Er kan gewerkt worden aan een snellere reactie op jeugddelinquentie omdat jongeren snel evolueren. Delictspecifieke reacties waarbij de aard van het feit een belangrijkere leidraad vormt dan de problematische situatie van de jongere, zijn ook een mogelijkheid. Of het creëren van voorwaardelijke maatregelen die vergelijkbaar zijn met de probatie in het strafrecht.

188. Uiteindelijk is er gekozen voor de derde optie. Er moet met andere woorden een eigen Vlaams beleid uitgetekend worden inzake jeugddelinquentie.

b. Vlaams Regeerakkoord 2014-2019³⁷⁷

189. Het Vlaams Regeerakkoord gaat verder op het elan van het Groenboek en maakt duidelijke beleidskeuzes. Deze vormen de richtlijnen in het verdere traject richting een Vlaams jeugddelinquentiebeleid.

190. Zoals het Groenboek in optie 3 voorstelde, opteert het Vlaams Regeerakkoord effectief voor een eigen Vlaamse aanpak met duidelijke accenten. Uitgangspunten van die keuze zijn het ontwikkelen van een gedifferentieerd en proportioneel aanbod van duidelijke en constructieve reacties op delicten, opdat de schade veroorzaakt door het misdrijf hersteld wordt, de maatschappelijke norm herbevestigd wordt en de jongere ondersteund wordt in zijn ontwikkeling, rekening houdend met de ernst van de feiten en zijn maturiteit. Er wordt voor gekozen om de reactie op delicten te verbinden met de jeugdhulp. Elke minderjarige heeft immers recht op jeugdhulp. Ook jonge delictplegers en ook wanneer zij nood hebben aan gesloten opvang. Opdat de reactie op jeugddelinquentie maximaal constructief zou zijn, zijn dergelijke verbindingen met de jeugdhulp essentieel. De mogelijkheid om bij delictspecifieke maatregelen steeds de nodige verbinding met jeugdhulp te leggen, moet nu worden onderzocht.

---

³⁷⁷ Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019, juli 2014, <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/het-regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2014-2019> .

191. Verder werd in het regeerakkoord gepland om structureel overleg te organiseren met de jeugdmagistratuur en de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg. In het toekomstig beleid kan op die manier hun vervolgings- en beslissingsbeleid worden ingecalculiseerd. Opmerkelijk is dat het regeerakkoord opteert voor het behoud van de uithandengeving vanaf zestien jaar. Het in stand houden van de leeftijdsgrens op twaalf jaar is dan weer zoals verwacht.

c. Beleidsnota 2014-2019 – Welzijn, Volksgezondheid en Gezin³⁷⁸

192. In lijn met het voorgaande, bepaalt de beleidsnota van Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Justitie JO VANDEURZEN (CD&V) uitdrukkelijk dat er werk gemaakt zal worden van een decreet jeugd(sanctie)recht in Vlaanderen.

193. Dat decreet zal bestaan uit constructieve maatschappelijke reacties op de gepleegde delicten, met aandacht voor herstel van de schade. Bij de afstemming van die reacties wordt vertrokken van vernieuwde (jeugd)criminologische inzichten. De benedengrens voor het opleggen van jeugdmaatregelen wordt aangehouden op twaalf jaar, net als de mogelijkheid tot uithandengeving vanaf de leeftijd van zestien jaar. Verder wordt voorzien in de verbinding van de delictspecifieke reacties met de jeugdhulpmaatregelen in complementaire, duidelijk van elkaar onderscheiden trajecten. Voortaan zal gesloten opvang enkel opgelegd kunnen worden indien dit voor de veiligheid van de maatschappij of de betrokken minderjarige noodzakelijk is. Er wordt ook aandacht besteed aan de rechtsbescherming. Het niveau daarvan zal, rekening houdend met het beginsel van schadebeperking, worden aangepast en verhoogd volgens de mate waarin de minderjarige van zijn vrijheid beroofd wordt. Met betrekking tot het opleggen van dwang- en controlemaatregelen, extern toezicht, klachtenbehandeling en de mogelijkheden tot inspraak en participatie plant men de inschrijving van minimale normen. Voorts moet de werking van de jeugdinstelling van Everberg geïntegreerd worden in de gemeenschapsinstellingen. Voor die gemeenschapsinstellingen moet overigens een passend residentieel forensisch hulpverleningstraject worden uitgetekend. Het beheer van de centra die instaan voor de

---

³⁷⁸ Kabinet J. VANDEURZEN, “Beleidsnota 2014-2019 – Welzijn, Volksgezondheid en Gezin”, oktober 2014, <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/beleidsnota-2014-2019-welzijn-volksgezondheid-en-gezin> .

opvang van uit handen gegeven jongeren is sinds de zesde staatshervorming in handen van de gemeenschappen. De gesloten jeugdinstantie van Tongeren moet volgens de beleidsnota op termijn geïntegreerd worden in de Vlaamse aanpak. Daarbij wordt een bijzondere opvang tot stand gebracht voor de uit handen gegeven jongeren die terecht zouden kunnen in een afgescheiden hoog-beveiligde leefgroep.

d. Actieplan Jeugdhulp³⁷⁹

194. De communautarisering van de maatregelen als reactie op delicten gepleegd door minderjarigen en de federale gesloten instellingen is een ontwikkeling die de jeugdhulp raakt. Die nieuwe ontwikkelingen worden gebundeld in één plan. Dat actieplan schrijft ‘acties’ voor die tegen 2020 uitgevoerd moeten zijn en moeten leiden tot een krachtgerichte jeugdhulpverlening aan kinderen en jongeren die hulpverlening behoeven. In het kader van deze masterproef is actie 30 het belangrijkste.

195. Tegen 2020 moet de bevoegdheid inzake jeugd(sanctie)recht geïntegreerd zijn in het jeugdhulplandschap. Actie 30 luidt als volgt: *“We herijken het jeugd(sanctie)recht en integreren de federale gesloten jeugdinstanties in de werking van de gemeenschapsinstellingen.”*

196. Naast een herhaling van de voornemens die reeds werden opgesomd in het regeerakkoord en in de beleidsnota, benadrukt het actieplan dat hoewel de verbinding met de jeugdhulp essentieel is, dit niet betekent dat jeugdhulpmaatregelen per definitie de meest geschikte reacties zijn op een MOF. Onderzoek moet uitwijzen bij welke delictspecifieke maatregelen de nodige verbinding met jeugdhulp gelegd dient te worden. Wat betreft de integratie van de federale gesloten jeugdinstanties in Everberg en Tongeren, stelt het actieplan ten slotte dat die bijkomende capaciteit het mogelijk maakt om nog een stap verder te gaan in de differentiatie van de werking van de gemeenschapsinstellingen.

---

³⁷⁹ J. VANDEURZEN, “Actieplan jeugdhulp – Met de kracht van de jeugd naar 2020”, februari 2015, http://www.jovandeurzen.be/sites/jvandeurzen/files/ActieplanJeugdhulp_0.pdf.

e. Conceptnota betreffende de contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie³⁸⁰

197. De conceptnota betreffende de contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie van Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Justitie Jo VANDEURZEN (CD&V) verwijst naar alle voorgaande beleidsdocumenten: het Groenboek, het Vlaams Regeerakkoord 2014-2019 en zijn Beleidsnota 2014-2019 – Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

198. Vlaanderen legt eigen accenten in de aanpak van jeugddelinquentie. Een aantal principes, zoals de hiërarchie tussen de maatregelen met de voorkeur voor een herstelgerichte aanpak, werden reeds bij de hervorming van de jeugdbeschermingswet in ons systeem gerealiseerd. De weg naar een Vlaams decreet moet worden verdergezet, na enerzijds die gedane realisaties grondig te evalueren en anderzijds debat te organiseren omtrent de andere principes die hierboven uiteengezet werden. Het Regeerakkoord 2014-2019 omvat daarbij de richtlijnen die gevolgd moeten worden.

199. Bij het uittekenen van een vernieuwde aanpak van jeugddelinquentie moet voldoende rekening gehouden worden met onze steeds complexere samenleving en nieuwe tendensen zoals de grote druk op de jeugdhulp, stijgende diversiteit enzoverder. In het maatregelenpakket moet dan ook de nodige flexibiliteit worden ingebouwd om complementair met jeugddelinquentie om te kunnen gaan. Om dat te realiseren moet gebouwd worden op geactualiseerde, wetenschappelijke inzichten binnen de jeugdcriminologie.

200. De afstemming met een integrale jeugdhulp mag niet uit oog verloren worden. Er moet sprake zijn van een sluitende match tussen de duidelijke interventies als antwoord op jeugddelinquentie en de hulpverlenende trajecten. Pas als die helder en praktijkgericht

---

³⁸⁰ J. VANDEURZEN, "Conceptnota betreffende contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie", goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 20 mei 2015, <http://www.jovandeurzen.be/sites/jvandeurzen/files/Conceptnota%20Vlaams%20beleid%20inzake%20jeugddelinquentie%20contouren%20en%20aanpak%20decreet%200.pdf>.

worden afgestemd, kan een maatregelenarsenaal bekomen worden dat maximaal aansluit bij de flexibele en modulaire benadering van de jeugdhulp.

201. Er dient een flexibele differentiatie en wisselwerking te komen van het private en het publieke aanbod. Het aanbod van de diensten voor herstelgerichte afhandeling, de private voorzieningen en de gemeenschapsinstellingen moet op elkaar worden afgestemd als men naadloze trajecten wil mogelijk maken. Bijzondere aandacht moet gaan naar de overgang van minderjarigheid naar meerderjarigheid om ook op dat gebied een afgestemde aanpak te realiseren.

202. Het is aannemelijk dat een duidelijke maatschappelijke reactie op jeugddelinquentie betekent dat dit zo snel als mogelijk aansluit op de gepleegde feiten en dat daarbij de uitgebouwde kwaliteitseisen en rechtswaarborgen gerespecteerd worden. Met in acht neming van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit, moet er gezocht worden naar een evenwicht tussen de mogelijkheden van eerder preventieve aard in een vroeg stadium en de repressieve ingrepen. De kwaliteitseisen die te allen tijde doorheen het traject gelden, worden weliswaar aangepast aan de mate waarin de minderjarige van zijn vrijheid wordt beroofd.

203. Tot slot maakt de conceptnota melding van de structurele afstemming met de federale overheden. Zoals hoger aangehaald, blijft de federale overheid bevoegd voor de procedure en de gerechtelijke organisatie.³⁸¹ Het is dan ook essentieel dat de Minister van Justitie betrokken wordt bij het uitwerken van het decreet. Daarnaast mogen ook de zetelende en de staande magistratuur, de kinder- en jeugdpsychiatrie en de federaal Minister van Volksgezondheid zich mengen in het overleg.

f. Naar een Vlaams Jeugddecreeet

204. In het traject naar een Vlaams Jeugddecreeet is een faciliterende regierol weggelegd voor het agentschap Jongerenwelzijn. Zij hebben het traject namelijk voorbereid en zorgen voor de organisatorische, administratieve en inhoudelijke ondersteuning.³⁸² Een cruciale fase

---

³⁸¹ *Supra* 94, nr. 184.

³⁸² J. VANDEURZEN, "Conceptnota betreffende contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie", goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 20 mei 2015,

in het traject was het maatschappelijk debat met de betrokken stakeholders: jeugdparquetmagistraten, jeugdrechters, jeugdadvocaten; wetenschappers en academici; het Kinderrechtencommissariaat; de actoren binnen de integrale jeugdhulp, de kinder- en jeugdpsychiatrie, de diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling, de gemeenschapsinstellingen; en tot slot de betrokken Vlaamse agentschappen aangevuld met minimaal een vertegenwoordiging van de FOD Justitie en Volksgezondheid. De input en visie van de stakeholders moet worden verwerkt, zodat het overleg zowel vanuit kinderrechtelijk perspectief als vanuit een veiligheidsperspectief kan uitmonden in een nieuw decreet.³⁸³

205. De fase van de werkgroepen is intussen formeel afgerond. De conclusies of aanbevelingen van de stakeholders zijn in afzonderlijke besluitteksten gegoten en hoewel dit nog geen beslist beleid is, zijn dit wel dé ingrediënten om tot een ontwerp van decreet te komen. Dit ontwerp van decreet had er in principe tegen het einde van 2016 moeten zijn. Tot op heden is er nog geen ontwerp van decreet klaar voor parlementaire behandeling. Het wordt afwachten om te zien of het opzet wordt gehaald om tegen begin 2018 het nieuw decreet in werking te laten treden.³⁸⁴

II. Besluitteksten werkgroepen traject jeugdrecht

206. De contouren uit het regeerakkoord werden opgedeeld in zes werkgroepen:

- Wergroep 1: Algemene principes
- Wergroep 2: Reactie op het delict criteria en maatregelen
- Wergroep 3: Gesloten opvang en uithandengeving
- Wergroep 4: Rechtswaarborgen en rechtspositie
- Wergroep 5: Afstemming met jeugdhulpverlening
- Wergroep 6: Reactie op grensoverschrijdend gedrag door jongeren met een complexe en meervoudige problematiek

---

[http://www.jovandeurzen.be/sites/jvandeurzen/files/Conceptnota%20Vlaams%20beleid%20inzake%20jeugddelinquentie %20contouren%20en%20aanpak%20decreet_0.pdf](http://www.jovandeurzen.be/sites/jvandeurzen/files/Conceptnota%20Vlaams%20beleid%20inzake%20jeugddelinquentie%20contouren%20en%20aanpak%20decreet_0.pdf) , 7.

³⁸³<http://www.knack.be/nieuws/belgie/vandeurzen-regeerakkoord-stelt-dat-uithandengeving-vanaf-16-jaar-behouden-blijft/article-belga-668353.html> .

³⁸⁴<https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/nieuws/2016/7/4/besluitteksten-werkgroepen-traject-jeugdrecht/> .

207. De stakeholders gingen er in debat over de verschillende thema's. Het agentschap Jongerenwelzijn is vervolgens met hun bevindingen en aanbevelingen aan de slag gegaan en heeft alles omgezet in besluitteksten. Het is nu wachten op het ontwerp van decreet om te zien welke elementen uit de besluitteksten werden overgenomen om vervolgens parlementair te worden behandeld.

III. Standpunt Werkgroep Jeugdsanctierecht

208. In deze context moet zeker ook melding gemaakt worden van de Werkgroep Jeugdsanctierecht, die is samengesteld uit personen uit verschillende disciplines en instituten. Zij buigen zich sinds de oprichting begin jaren '90 over het beleid en de praktijk van de aanpak van jeugddelinquentie.

209. De Werkgroep rapporteert haar bevindingen en visie steeds in verslagboeken. Hun laatst gepubliceerde rapport "*Jeugdsanctierecht voorgesteld. Naar een constructief jeugdsanctierecht*"³⁸⁵ dateert van 2014. Daarin hebben ze zich niet beperkt tot de bevoegdheden die gecommunautariseerd werden. Men is immers van mening dat een coherent jeugdsanctierecht waarin rechtswaarborgen ten volle worden gerespecteerd, ook hervormingen op het vlak van de rechterlijke organisatie vergen. Een samenwerking tussen de federale en de Vlaamse overheid is bijgevolg essentieel.³⁸⁶ Hierna volgt een selectie van noemenswaardige elementen uit het rapport.

210. Allereerst kan worden gesteld dat de visie van de Werkgroep betreffende de nood aan een modern en aangepast jeugdsanctierecht door het Groenboek lijkt te worden bevestigd. Daarin wordt namelijk de optie opgenomen van de wet aan te passen aan een nieuwe beleidsvisie op jeugddelinquentie.

211. De Werkgroep pleit uitdrukkelijk voor een afschaffing van de uithandengeving. Een constructief jeugdsanctierecht moet volgens hen namelijk van toepassing zijn op iedereen die

---

³⁸⁵ S. HESPEL en J. PUT, *Jeugdsanctierecht voorgesteld. Naar een constructief jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2014, 111.

³⁸⁶ *Ibid*, 7-8.

voor de leeftijd van achttien jaar een misdrijf pleegt. Alle minderjarigen, ook de zogezegde hopeloze gevallen, hebben recht op een gespecialiseerde aanpak. Overeenstemmend met de internationale normen mogen daarop geen uitzonderingen worden gemaakt, noch wegens de persoonlijkheid van de dader, noch omwille van de ernst van de feiten. Ter compensatie moet voor de jongeren die de doelgroep vormden van de uithandengeving in het nieuw decreet wel nog een ander gepast antwoord worden voorzien. Daarbij moet men rekening houden met het beginsel van proportionaliteit en sancties van bepaalde duur bepalen. Op die manier kan de opgelegde maatregel doorlopen na de meerderjarigheid. Men verkiest dus het bepalen van een maximumduur voor een sanctie, eerder dan een leeftijdsgrens waarop de maatregel eindigt.³⁸⁷

212. Een ander opvallend element is het voorstel met betrekking tot de reorganisatie op het jeugdrechtbankniveau. De Werkgroep klaagt, net zoals het EHRM in een eerdere veroordeling van België³⁸⁸, de situatie aan waarin een onderzoeksrechter later als vonnisrechter over dezelfde zaak oordeelt. Dit is namelijk in strijd met het recht op een eerlijk proces en meer bepaald met het recht op een onpartijdige rechter. Aangezien minderjarigen aanspraak moeten maken op dezelfde rechtswaarborgen als meerderjarigen, mag het recht op een eerlijk proces van een minderjarige niet geminimaliseerd worden.

Een aanpassing van het huidige systeem waarin één en dezelfde rechter oordeelt zowel in de voorlopige fase als in de fase ten gronde dringt zich volgens de Werkgroep dan ook op.³⁸⁹ Ze voorzien in een aparte, zogenaamde jeugdonderzoeksrechter die uitsluitend bevoegd is voor het onderzoek in jeugdzaken. Hij dient daartoe een gespecialiseerde opleiding te hebben gevolgd. Verder is hij bevoegd voor het opleggen van voorlopige maatregelen van maatschappelijke beveiliging. De discussie omtrent het omschakelen van de figuur van onderzoeksrechter naar een rechter van het onderzoek, zoals die gevoerd wordt in het volwassenenrecht, kan volgens de Werkgroep misschien doorgetrokken worden. De omschakeling zou betekenen dat de rechter van het onderzoek de leiding van het onderzoek niet overneemt. Hij beoordeelt enkel de wettigheid en rechtmatigheid van de

---

³⁸⁷ S. HESPEL en J. PUT, *Jeugdsanctierecht voorgesteld. Naar een constructief jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2014, 14.

³⁸⁸ EHRM 26 oktober 1984, nr. 9186/80, *De Cubber/België*.

³⁸⁹ S. HESPEL en J. PUT, *Jeugdsanctierecht voorgesteld. Naar een constructief jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2014, 29-30.

onderzoeksmatregelen die door het Openbaar Ministerie gevorderd worden. In ieder geval moet men de toepasselijkheid van een rechter van het onderzoek op het jeugdsanctierecht eerst grondig onderzoeken.³⁹⁰

213. Tot slot kan gewezen worden op de invoering van de volgens de Werkgroep nieuwe gepaste reacties. Er moet nog steeds de voorkeur gegeven worden aan een herstelgerichte aanpak. In tweede instantie wordt echter door het, jeugdsanctierechtelijk weliswaar, schuldbekwaam achten van de minderjarige daders voorzien in de mogelijkheid om hen sancties op te leggen.³⁹¹ De Werkgroep acht het van belang om de mogelijke reacties op limitatieve wijze op te sommen en allen in duur te beperken. De sancties worden opgelegd met de normbevestiging als doelstelling en moeten steeds op een zo constructief mogelijke wijze worden ingevuld.

214. Als constructieve jeugdsancties wordt gedacht aan de loutere waarschuwing, de geldboete en de gemeenschapsdienst. Wat de vrijheidsberoving betreft, stelt de Werkgroep voor om af te stappen van het onderscheid tussen open en gesloten plaatsing, onder meer omwille van de onduidelijkheid ervan. Zij vertrekken van slechts één vorm van vrijheidsberoving, met name de jeugddetentie, waarbij in duidelijke uitvoeringsmodaliteiten wordt voorzien die de mate van vrijheidsberoving verduidelijken. Deze optie moet wel nog altijd als *ultimum remedium* worden beschouwd.³⁹² Te allen tijde moet de interne en externe rechtspositie van de minderjarige dader beschermd worden.³⁹³ In deze context dringt zich een aanpassing op van het feit dat een jongere die geplaatst wordt met het oog op hulpverlening in dezelfde instelling belandt als een jongere die wordt geplaatst omwille van het plegen van een MOF. Net zoals in het Nederlandse jeugdstrafrecht reeds werd gerealiseerd, moeten we deze groepen van elkaar scheiden.³⁹⁴ Ten slotte moet worden

---

³⁹⁰ S. HESPEL en J. PUT, *Jeugdsanctierecht voorgesteld. Naar een constructief jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2014,, 30-31.

³⁹¹ *Ibid*, 73.

³⁹² *Ibid*, 80-82.

³⁹³ *Ibid*, 82-86.

³⁹⁴ VANDEURZEN sprak zich recent uit over dit onderwerp en gaf te kennen dat dit element in ieder geval wordt aangepakt in de toekomstige hervorming ; N. VANHECKE, "Jonge daders en slachtoffers niet meer samen opgesloten", *De Standaard* 9 mei 2017, http://www.standaard.be/cnt/dmf20170508_02871879?utm_source=twitter&utm_medium=dlvr&utm_campaign=twitterfeed.

voorzien in de modaliteiten van opschorting van de uitspraak en uitstel van de tenuitvoerlegging van een straf. Argumentatie kan gevonden worden in het feit dat het systeem van de probatievoorwaarden bijvoorbeeld toelaat om als alternatief voor een sanctie een hulpverlenend traject aan de jongere voor te stellen.³⁹⁵ Het is in ieder geval belangrijk dat er een duidelijker kader wordt gevormd van jeugdhulp en jeugdsancties en dat beide goed op elkaar worden afgestemd.

215. In het Vlaams Regeerakkoord 2014-2019 en de beleidsnota van Minister VANDEURZEN komen meerdere elementen terug die door de Werkgroep Jeugdsanctierecht werden voorgesteld. Er zijn eveneens elementen in terug te vinden, zoals het behoud van de mogelijkheid tot uithandengeving, waar de Werkgroep zich niet in kan vinden.³⁹⁶

216. Onder de leden van de werkgroepen die georganiseerd werden naar aanleiding van het traject naar een Vlaams Jeugddecreeet bevonden zich een heel aantal personen die ook deel uitmaken van de Werkgroep Jeugdsanctierecht. Hun invloed bij het vormgeven aan het nieuw beleid zal naar alle waarschijnlijkheid dan ook niet te miskennen vallen.

---

³⁹⁵ S. HESPEL en J. PUT, *Jeugdsanctierecht voorgesteld. Naar een constructief jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2014, 87.

³⁹⁶ <http://www.jo-in.be/content/beleidsthemas> .

BESLUIT

Het opzet van dit schrijven was het onderzoek naar de wenselijkheid tot vervanging van het huidige jeugdbeschermingsmodel, met haar strafrechtelijke onverantwoordelijkheid van minderjarigen. Een volwaardig jeugdsanctierecht wordt naar voren geschoven als alternatief. Mits aanvullingen richting een herstelgerichte verantwoordelijkheid, is de adaptatie van dat alternatief naar mijn aanvoelen effectief opportuun.

Het is bedroevend dat er in de huidige Jeugdbeschermingswet geen sprake is van een samenhangende visie op de aanpak van jeugddelinquentie. Niet alleen wordt hiermee ruimte gelaten voor het ontstaan van niet coherente rechtspraak, bovendien rust de taak dan volledig op de gespecialiseerde actoren om de modellenstrijd te schikken. Het is niet ondenkbaar dat er ook in de toekomst nog steeds een afstand zal zijn tussen de wetgeving en de uitvoeringspraktijk. Men dient er echter alles aan te doen om een zo standvastig mogelijke hervorming door te voeren van het jeugdbeschermingsrecht en zo die afstand zoveel als mogelijk te beteugelen. Daarbij hoeven echter zeker niet alle elementen van het huidige systeem over boord te worden gegooid.

Eén van de belangrijkste minpunten aan het huidige systeem van maatregelen, is de grote onduidelijkheid die kan spelen voor de betrokken minderjarige. Onzekerheid over de reden voor het opgelegd krijgen van de maatregel, maar bovendien ook over de duurtijd ervan, zijn slechts enkele van de frequent weerkerende klachten. Aansluitend bij de voorstellen van de Werkgroep Jeugdsanctierecht ligt een mogelijke oplossing mijns inziens in een duidelijker onderscheid tussen sancties enerzijds en hulpverlening anderzijds, alsook in de invoering van een probatiesysteem. Als aan de minderjarige kan worden duidelijk gemaakt dat men op dat moment beslist om niet in te grijpen, weliswaar onder bepaalde voorwaarden, is het probleem mogelijk al op een relatief beperkt ingrijpende manier aangepakt.

Volgens mij mag er optimistisch worden gesteld dat de hervorming van het jeugdrecht er effectief zal doorkomen. Vanuit de werkgroepen leek er alvast een tamelijk homogene visie

naar voren te komen. Als dit nu goed wordt onthaald binnen het politiek discours wordt de Vlaamse aanpak misschien in de toekomst wel een toonbeeld voor andere landen.

De wil is er in ieder geval bij vele partijen, wat voorzichtig enthousiasme toelaat en hoop biedt op het niet (opnieuw) nodig zijn van het 'duwtje in de rug' via een ophefmakend misdrijf.

BIBLIOGRAFIE

I. Wetgeving

a. Internationale normen

Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, *United Nations Treaty Series*, vol. 1577.

VN-resolutie 40/33 van 29 november 1985 betreffende “Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice”.

VN-resolutie 45/113 van 14 december 1990 betreffende “Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty”.

VN-resolutie 45/112 van 14 december 1990 betreffende “Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency”.

VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Algemeen Commentaar nr. 10 (2007) van 25 april 2007 – Children’s rights in Juvenile Justice.

b. Europese normen

Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *BS* 19 augustus 1955.

Europees Sociaal Handvest (herzien) van 3 mei 1996, *BS* 10 mei 2004.

Recommendation No. R (87) 20 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on social reactions to juvenile delinquency van 17 september 1987.

Recommendation Rec (2003) 20 of the Committee of Ministers of the Council of Europe concerning new ways of dealing with juvenile delinquency and the role of juvenile justice van 24 september 2003.

Recommendation Rec (2006) 2 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the European Prison Rules van 11 januari 2006.

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice van 17 november 2010.

c. Interne normen

Wet van 15 mei 1912 op de kindbescherming, *BS* 27-28-29 mei 1912.

Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965.

Wet van 2 december 1982 tot indeling van de jeugdpolitie bij de gerechtelijke politie, *BS* 5 april 1984.

Wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming, *BS* 17 september 1994.

Wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 1 maart 2002.

Wet van 25 februari 2003 houdende de inrichting van de functie van veiligheidsbeambte met het oog op de uitvoering van de taken die betrekking hebben op de politie van hoven en rechtbanken en de overbrenging van gevangenen, *BS* 6 mei 2003.

Wet 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het Wetboek van Strafvordering, het Strafwetboek, het Burgerlijk Wetboek, de nieuwe gemeentewet en de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *BS* 2 juni 2006.

Wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006.

Wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan, *BS* 5 september 2011.

Wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties, *BS* 1 juli 2013.

Wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, *BS* 27 september 2013.

Wet van 21 november 2016 betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord, *BS* 24 november 2016.

Besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, *BS* 10 december 1994.

Decreet betreffende de integrale jeugdhulp van 12 juli 2003, *BS* 13 september 2013.

Voorontwerp van Wet van de minister van Justitie Marc Verwilghen houdende antwoorden op delinquent gedrag door minderjarigen, 1 juli 2001, *TJK* 2001, afzonderlijke bijlage.

Regeringsverklaring Verhofstadt II, juli 2003,

<http://www.mobielvlaanderen.be/pdf/beleidsnota-brieven/federaalregeerakkoord2003.pdf>.

Voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St. Kamer 2004-2005, nr. 51 1467/001,*

<http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/51/1467/51K1467001.pdf>.

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, algemene beleidsnota van de minister van Justitie, 12 november 2003, doc. 51 0325/016,

<http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/51/0325/51K0325016.pdf>.

Kadernota ONKELINX, L., betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, goedgekeurd in de Ministerraad van de federale regering op 13 februari 2004.

Institutioneel akkoord voor de zesde staatsvorming, 11 oktober 2011,

<https://overheid.vlaanderen.be/vlinderakkoord-van-oktober-2011> .

Departement Kanselarij en Bestuur – Besluitvorming Vlaamse Regering, “Groenboek Zesde Staatsvorming - Justitieel beleid”, 16 september 2013,

<https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/groenboek-zesde-staatsvorming?section=9%20>.

Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019, juli 2014,

<https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/het-regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2014-2019> .

Kabinet VANDEURZEN, J., “Beleidsnota 2014-2019 – Welzijn, Volksgezondheid en Gezin”, oktober 2014,

<https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/beleidsnota-2014-2019-welzijn-volksgezondheid-en-gezin> .

VANDEURZEN, J., “Actieplan jeugdhulp – Met de kracht van de jeugd naar 2020”, februari 2015,

http://www.jovandeurzen.be/sites/jvandeurzen/files/ActieplanJeugdhulp_0.pdf .

VANDEURZEN, J., "Conceptnota betreffende contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie", goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 20 mei 2015,

http://www.jovandeurzen.be/sites/jvandeurzen/files/Conceptnota%20Vlaams%20beleid%20inzake%20jeugddelinquentie_%20contouren%20en%20aanpak%20decreet_0.pdf .

II. Rechtsleer

a. Boeken

CHRISTIAENS, J., *De geboorte van de jeugddelinquent, België 1830-1930*, Brussel, VUBPress, 1999, 430.

DECOCK, G., *Jong, niet gek, wel straf*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 22.

DE JONGE, G. en VAN DER LINDEN, A.P., *Jeugd & Strafrecht. Een leer- en praktijkboek over het (internationale) jeugdstrafrecht en jeugdstraiprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2007, 423.

DE JONGHE, I., *Jeugd- en strafrecht. Kritische zoektocht doorheen federale en decretale wetgeving, getoets aan de praktijk*, Mortsel, Intersentia, 2012, 299.

DE SMET, B., *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 435.

DE SMET, B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2007, 488.

DE SMET, B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010, 416.

HESPEL, S. en PUT, J., *Jeugdsanctierecht voorgesteld. Naar een constructief jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2014, 111.

NUYTIENS, A., CHRISTIAENS, J. en ELIAERTS, C., *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? De praktijk van de uithandengeving*, Gent, Academia Press, 2005, 322.

PUT, J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 590.

SEYNAEVE, P., *Compendium van het Jeugdbeschermingsrecht*, Leuven-Amersfoort, Acco, 1998, 191.

SMETS, J., *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1996, 821.

TULKENS, F. en MOREAU, T., *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 2000, 1143.

VAN DEN WYNGAERT, C. en VANDROMME, S., *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu 2006, 1314.

VAN DEN WYNGAERT, C. en DE SMET, B., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 1286.

VERSCHELDEN, G., *Handboek Belgisch Familierecht*, Brugge, die Keure, 2015, 920.

b. Bijdragen in tijdschriften

BEDDIAR, N., "La protection des droits fondamentaux du mineur détenu selon la Cour européenne des droits de l'homme", *JT* 2012, 273-277.

BOUVERNE-DE BIE, M. en ROOSE, R., "Dossier: Het belang van het kind. Het belang van het kind of een vraag naar de legitimiteit van de jeugdbescherming en bijzondere jeugdbijstand", *TJK* 2007, 206-213.

BROUWERS, B., "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-2008, 3-37.

COPS, D., PUT, J. en PLEYSIER, S., "De GAS-wetgeving als instrument voor de aanpak van overlast. Bedenkingen bij en suggesties voor een integraal en onderbouwd overlastbeleid", *Panopticon* 2012, 552-563.

DECOCK, G., "De speeltijd voorbij. Antwoorden op jeugddelinquentie: een eerste voorstelling van een mogelijk nieuw jeugdsanctierecht", *TJK* 2001, 66-67.

DECOCK, G., "Bescherming 'à la française': Reflecties op de kadernota Onkelinx", *TJK* 2004, 66-71.

DECOCK, G., "De nieuwe Wet op de Jeugdbescherming: elck wat wils?", *TJK* 2006, 271-272.

DECOCK, G. en DE WINTER, J., "De Jeugdbeschermingswetten van 2006: continuïteit of keerpunt?", *NC* 2007, 1-19.

DECOCK, G., "De nieuw opgerichte Unie van Jeugdadvocaten. Doelstellingen en concrete werking", *TJK* 2009, 158-160.

DECOCK, G., "Rubriek jeugdbescherming en bijzondere jeugdzorg. De Unie van Jeugdadvocaten", *Panopticon* 2009, 69-71.

DECOCKER, J. en VROMAN, F., "Fouten bij vrijheidsberoving van minderjarigen kunnen tot vrijlating leiden", *De Juristenkrant* 2010, 4-5.

DEFRANQ, R., VAN RUMST, S. en DECOCK, G., "De Jeugdwet heeft de grondwettelijke toets doorstaan", *TJK* 2008, 243-250.

DE KEZEL, E., "Het begrip: Het belang van het kind", *RW* 1998-1999, 1163-1167.

DE KOSTER, M., "Kroniek: Jongeren en criminaliteit. Een lange geschiedenis van de Middeleeuwen tot heden", *Tijdschrift voor Criminologie* 2010, 310-319.

DE SMET, B., "Verschillen tussen straf(proces)recht en jeugdbeschermingsrecht", *RW* 2005, 1161-1172.

DE SMET, B., "Het Wetsontwerp-Onkelinx van 14 juli 2005. Kleine stappen in de richting van een jeugdsanctierecht", *RW* 2005, 414-418.

DE SMET, B., "De strafprocedure voor minderjarigen na de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006: Jeugdbeschermingsrecht met een vleugje jeugdsanctierecht", *RW* 2006, 342-368.

DE SMET, B., "Herijking van het jeugdstrafrecht. Harde aanpak van criminele jongeren?", *Orde dag* 2006, 41-46.

DE SMET, B., "Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen", *TORB* 2011-2012, 69-82.

DE SMET, B., "Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven", *NC* 2015, 235-285.

DUMORTIER, E., "De inzet en de praktijk van de hervorming van de jeugdbescherming. Studiedag 16 maart 2001, Werkgroep 3: de rol van verschillende actoren", *TJK* 2001, 175-176.

DUMORTIER, E. en CHRISTIAENS, J., "Dossier: Het jeugdbeschermingsrecht hervormd. De nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. Krijtlijnen van een ambigue hervorming", *TJK* 2006, 273-280.

ELIAERTS, C., "De toekomst van het jeugdbeschermingsstelsel (bis) Naar een jeugdsanctierecht in lijn met internationale normen", *T.Strafr.* 2013, 214-221.

GEUDENS, H., "Reactie op kadernota van minister L. Onkelinx betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming", *TJK* 2004, 72-78.

GOEDSEELS, E., "Het moeilijke samengaan van beschermen en sanctioneren: naar een LAT-relatie?", *TJK* 2016, 106-123.

HERBOTS, K. en PUT, J., "De grondwettelijke verankering van de kinderrechten", *TJK* 2010, 9-19.

HESPEL, S., "Leeftijdsgrenzen in de Jeugdbeschermingswet: doorslaggevende factor bij uithandengeving?" (noot onder Gent (Jk.) 26 februari 2014), *TJK* 2014, 215-218.

NUYTIENS, A., "Rien ne va plus! Een kritische reflectie op de onverwachte (en ondoordachte?) facelift van de uithandengeving", *TJK* 2006, 281-290.

PLEYSIER, S., ROM, M. en PUT, J., "Gesloten jeugdinstituten in Vlaanderen en Nederland", *TJK*, 333-341.

PUT, J. en DEWEERDT, K., "Het 'Everbergerarrest'. Het doel heiligt de overwegingen?", *TJK* 2004, 117-125.

SMETS, J., "Jeugdbescherming tussen Staat en Gemeenschappen. Beschouwingen bij de nieuwe bevoegdheidsverdeling", *Panopticon* 1989, 252-273.

TRAEST, P., "Voorlopige plaatsing in een gesloten instelling en voorlopige hechtenis" (noot onder Cass. 31 augustus 2010), *TJK* 2011, 144-146.

VAN EYLEN, L., "PS en Ecolo zullen hervorming jeugdrecht blijven dwarsbomen", *Juristenkrant* 2003, 5.

VAN RUMST, S., "Herstelbemiddeling in de nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. De wettelijke verankering van een pretoriaanse praktijk", *TJK* 2006, 291-301.

VERHELLEN, E., "Dossier: 18 jaar IVRK (1989-2007) Het Verdrag inzake de rechten van het kind meerderjarig. Enkele beschouwingen over de implementatie in België", *TJK* 2008, 11-40.

WWW (wetstraatwatcher), “De verloren slag van Christian Maes”, *Juristenkrant* 2002, 5.

c. Bijdragen in verzamelwerken

HANSON, K., “Vrijheidsbeneming van minderjarigen” in BREMS, E., SOTTIAUX, S., VANDEN HEEDE, P. en VANDENHOLE, W. (eds.), *Vrijheden en vrijheidsbeneming: Mensenrechten van gedetineerden*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2005, 277-308.

BOCKSTAELE, M., “Wat met de minderjarigen in de ‘Salduz-plus wet’?” in BOCKSTAELE, M. en PONSAERS, P. (eds.), *Salduz Plus. Aandachtspunten bij de implementatie van de EU-richtlijn 2013/48*, Antwerpen, Maklu, 2015, 205-217.

CHRISTIAENS, J., “Jeugdcriminaliteit. Een apart probleem? Negentiende-eeuwse jonge daders en hun misdrijven” in LIS, C. en SOLY, H. (eds.), *Tussen dader en slachtoffer. Jongeren en criminaliteit in historisch perspectief*, Brussel, VUBPress, 2001, 277-298.

CHRISTIAENS, J., “Beschermen is heropvoeden is bestraffen is behandelen is voorkomen is herstellen... Reflecties bij de aanpak van ernstige jeugddelinquenten” in ELIAERTS, C. (ed.), *Ernstige jeugddelinquentie: mythe of realiteit?*, Brussel, VUBPress, 2006, 201-220.

DECOCK, G., “Beschermen, straffen, herstellen. Twintig jaar nadenken over het sanctioneren van jongeren” in DECOCK, G. en PUT, J. (eds.), *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen. Toetsing van beleid en praktijk aan de principes van het jeugdsanctierecht*, Gent, Larcier, 2012, 1-12.

DE HERT, P. en MEERSCHAUT, K., “De nieuwe lokale punitiviteitsmechanismen: de gemeentelijke administratieve boets op ordeverstoringen en overlast” in AERTSEN, I., BEYENS, K., DAEMS, T. en MAES, E. (eds.), *Hoe punitief is België (Reeks Panopticon Libri, nr. 2)*, Antwerpen, Maklu, 2010, 133-150.

D’HONDT, S., “Nieuwe en vernieuwde maatregelen: overzicht en algemene kenmerken” in PUT, J. en ROM, M. (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 45-65.

DE SMET, B., “Strafrechtelijke vervolging en berechting van minderjarigen na de wetten van 15 mei en 13 juni 2006”, in DEPARTEMENT VORMING EN OPLEIDING VAN DE ORDE VAN ADVOCATEN VAN DE BALIE VAN KORTRIJK (ed.), *Recente ontwikkelingen in het strafrecht – Vormingsprogramma 2008*, Gent, Larcier, 2008, 219-308.

DOEK, J.E., “Honderd jaar Wetboek van Strafrecht: hoe vitaal is het kinderstrafrecht?” in DOEK, J.E., HEESTERS, J.M.C.M., ROOD-DE BOER, M., e.a. (eds.), *Jeugdstrafrecht als jeugdbeschermingsrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1986, 27-50.

GEUDENS, H., SCHELKENS, W. en WALGRAVE, L., “Op zoek naar een herstelrechtelijk jeugdsanctierecht in België. Een denkoefening” in DECOCK, G. en VANSTEENKISTE, P. (eds.), *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 49-101.

HENDERICKX, H., “Plaatsing in de Gemeenschapsinstellingen en in de Grubbe te Everberg” in PUT, J. en ROM, M. (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 95-109.

MINNAERT, M., “Rechtsbijstand voor de (aangehouden) verdachte” in DERUYCK, F., DE SWAEF, M., ROZIE, J., ROZIE, M., TRAEST, P., VERSTRAETEN, R. en HUYBRECHTS, L. (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Mortsel, Intersentia, 2010, 285-318.

MOREAU, T., “Mineur incapable, mineur responsable” in BERBUTO, S., DOGNE, I., FIERENS, J., MOREAU, T. en VAN DOOSSELAERE, D. (eds.), *Réforme du droit de la jeunesse. Questions spéciales*, Luik, Anthemis, 2007, 151-221.

NATIONALE COMMISSIE VOOR DE HERVORMING VAN DE WETGEVING INZAKE JEUGDBESCHERMING, “Eindverslag, januari 1996” in DECOCK, G. en VANSTEENKISTE, P. (eds.), *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 5-49.

ONKELINX, L., “Ontstaansgeschiedenis, krachtlijnen en beginselen van de nieuwe Jeugdwet” in PUT, J. en ROM, M. (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 9-13.

PUT, J., ROM, M. en SMETS, S., “Jeugdbeschermingsrecht in geval van jeugddelinquentie: de federale jeugdwet belicht en doorgelicht” in ORDE VAN VLAAMSE BALIES (ed.), *Bijzondere opleiding jeugdrecht 2013-2014*, Mechelen, Kluwer, 2013, 489-527.

ROOD-DE BOER, M., “Visies op strafbaar gedrag van jeugdigen (1880-1985): Hetzelfde probleem, verschillende ‘oplossingen’” in DOEK, J.E., HEESTERS, J.M.C.M., ROOD-DE BOER, M., e.a. (eds.), *Jeugdstrafrecht als jeugdbeschermingsrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1986, 1-25.

SMETS, S. en PUT, J., “Rechtspraak in het jeugdbeschermingsrecht: een juridisch-empirische analyse” in PUT, J. (ed.), *Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 1-21.

VAN ASSELT, H., “De Taak van de Raad voor de Kinderbescherming in het jeugdprocesrecht” in DOEK, J.E., HEESTERS, J.M.C.M., ROOD-DE BOER, M., e.a. (eds.), *Jeugdstrafrecht als jeugdbeschermingsrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1986, 75-85.

VANDEBROEK, M. en VANFRAECHEM, I., “Bemiddeling en hergo” in PUT, J. en ROM, M. (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 147-182.

VANDER STEENE, K., “De gewijzigde positie van de jeugdrechter” in PUT, J. en ROM, M. (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 265-271.

VAN DER MUSSELE, E., “Advocaten voor minderjarigen: stand van zaken” in CBR (ed.), *De procesbekwaamheid van minderjarigen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2006, 1-36.

VAN STOKKOM, B., “Steunnetwerken voor delinquente jongeren. Naar een bredere visie op ‘herstel’. Respons op Deklerck” in CLAES, E. en DEKLERCK, J. (eds.), *Herstel en jeugd: nu in het (r)echt*, Brugge, die Keure, 2007, 39-50.

VERHELLEN, E. en CAPPELAERE, G., “Principe 1: De verantwoordelijkheid van het kind” in DECOCK, G. en VANSTEENKISTE, P. (eds.), *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 201-216.

VERSTRAETEN, R., DE DECKER, S. en VAN HOOGENBEMPT, T., “Jeugd(beschermings)recht en strafrecht: een problematische relatie” in PUT, J. en ROM, M. (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 111-145.

WERKGROEP JEUGDSANCTIERECHT, “Platformtekst” in DECOCK, G. en VANSTEENKISTE, P. (eds.), *Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 5-6.

d. Doctoraatsproefschriften

GOEDSEELS, E., *Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk: een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten KU Leuven, 2015, <http://lib.ugent.be/en/catalog/rug01:002186359?i=0&q=goedseels+eef>, 419.

MIJNARENDS, E.-M., *Richtlijnen voor een verdragsconforme jeugdstrafrechtspleging: gelijkwaardig maar minderjarig*, onuitg. doctoraatsthesis Universiteit Leiden, 1999, 462.

e. Websites

<http://indicators.ohchr.org> .

[www.europa-nu.nl/id/vh7dovnw4czu/europees verdrag tot bescherming van de](http://www.europa-nu.nl/id/vh7dovnw4czu/europees_verdrag_tot_bescherming_van_de) .

<http://www.jeugdcriminaliteit.net/#aanpak> .

<http://www.jeugdcriminaliteit.com> .

www.jeugdadvoaat.be .

<https://www.kennisplein.be/sites/Jeugdrecht/> .

<https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/nieuws/2015/1/16/jongerenwelzijn-en-de-zesde-staats hervorming/> .

<http://www.jo-in.be/content/beleidsthemas> .

f. Andere

Belgische Senaat, Verslag mondelinge vraag van mevr. PIRYNS, F. (Groen) aan dhr. DE CLERCK, S. (CD&V) op vergadering 26 maart 2009,

<http://www.senate.be/www/?MIval=/publications/viewPubDoc&TID=67113585&LANG=nl> .

Committee on the Rights of the Child, Concluding observations on the fourth periodic report of the Netherlands, 2, CRC/C/NDL/CO/4,

http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/NLD/INT_CRC_COC_NLD_20805_E.pdf

FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, Brochure met betrekking tot “De aanpak van jeugddelinquentie” (juli 2007)

<https://justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/De%20aanpak%20van%20jeugddelinquentie.pdf> .

HERBOTS, K., ASSELMAN, H. en PUT, J., “Rapport 4. Het kinderrechtelijk kader” (onderdeel van het onderzoeksproject ‘Omgevingsanalyse Vlaams jeugdrecht’ in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, september 2015)

<https://www.law.kuleuven.be/isr/omgevingsanalyse-rapport-4>.

MINISTERIE VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE, Factsheet “De jeugdige in het jeugdstraf(proces)recht”, <https://www.halt.nl/media/1127/factsheet-jeugdstrafrecht.pdf>.

Openbaar Ministerie, Factsheet “Jeugddetentie en Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ-maatregel)”, <https://www.om.nl/publish/pages/14653/pij-maatregel.pdf> .

RAVIER, I., “Cijfers over minderjarige delinquentie in België”, Justitie en veiligheid, (onderzoek in opdracht van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek)

https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/jsjv02nl_0.pdf.

ROM, M., HERBOTS, K. en PUT, J., “De rechtspositie van jongeren in detentie in een (inter)nationaal perspectief”, Instituut voor Sociaal Recht, K.U.Leuven, Leuven. (onderzoeksrapport in opdracht van het Kinderrechtencommissariaat, 30 april 2009)

<https://www.law.kuleuven.be/isr/onderzoekoud/onlinerapportenbijlagen/Eindrapport-%20jongeren%20in%20detentie-2009%20beveiligd.pdf>.

VANDER BEKEN, T., Powerpointpresentatie “Het hoorrecht van minderjarigen in strafzaken” naar aanleiding van een postacademische opleiding te Antwerpen op 17 januari 2005, met als onderwerp “De procesbekwaamheid van minderjarigen”.

VANHECKE, N., “Jonge daders en slachtoffers niet meer samen opgesloten”, *De Standaard* 9 mei 2017,

http://www.standaard.be/cnt/dmf20170508_02871879?utm_source=twitter&utm_medium=dlvr&utm_campaign=twitterfeed .

III. Rechtspraak

EHRM 26 oktober 1984, nr. 9186/80, *DE CUBBER/België*.

EHRM 29 februari 1988, nr. 9106/80, *BOUAMAR/België*.

EHRM 27 november 2008, nr. 36391/02, *SALDUZ/Turkije*.

Arbitragehof 30 juni 1988, nr. 66/1988.

Arbitragehof 16 november 2004, nr. 184/2004.

GwH 13 maart 2008, nr. 49/2008.

GwH 13 maart 2008, nr. 50/2008.

Cass. 11 oktober 1995, AR P.95.0943.F.

Cass. 21 mei 2003, AR P.03.0493.F.

Cass. 22 maart 2005, AR P.05.0340.N.

Cass. 31 oktober 2006, AR P.06.0809.N.

Cass. 4 november 2009, AR P.09.1390.F.

Cass. 31 augustus 2010, AR P.10.1472.N.

Cass. 6 oktober 2012, AR P.12.1584.N.

Cass. 13 maart 2013, AR P.13.0214.F.

Cass. 21 mei 2014, AR P.14.0704.F.

Brussel 29 juni 2001, *Rev.dr.pén.* 2001, 1035.